

quaderns de pastoral

número 145 - Desembre 1994

- **SOCIOLOGIA DEL FET RELIGIÓS I ACCIÓ PASTORAL**

Miquel Barbarà

- **ENTREVISTA AL DR. CARLES, NOU CARDENAL DE BARCELONA**

- **NADAL '94:**

reflexió, religiositat popular i poesia

Llum Delàs, Josep M. Galbany,

Ignasi Ricart, Blai Blanquer,

Francesc Mestre, Salvador Cabré

- **A LES PORTES DEL CONCILI**

Maria Magarolas

- **LA JARC, MOVIMENT DE JOVES CRISTIANS DE COMARQUES**

Pere Dalmau

- **CRÒNIQUES**

de Barcelona, Girona, Tortosa, Solsona,
l'Urgell i Menorca

quaderns

Sumari

quaderns
de pastoral

- **TEMA**
Una revisió de «La revisió de vida». *Bernard Quintard* 3
Sociologia del fet religiós i acció pastoral. *Miquel Barberà* 15
- **ENTREVISTA**
Dr. Ricard Maria Carles: «Potser no evangelitzem prou...» 23
- **NADAL '94**
El misteri de Nadal. *Llum Delàs* 25
Gent de Missa del Gall. *Josep M. Galbany* 28
El Nadal dels cristians d'Israel. *Ignasi Ricart* 30
El pessebre, mestre d'espiritualitat. *Blai Blanquer* 32
El pessebre vivent de Corbera. *Francesc Mestre* 34
Nadal de quatre poetes catalans:
Mn. Ribot, Salvat-Papasseit, Foix i Sagarra. *Salvador Cabré* 37
- **EL CONCILI**
Ja hi som a les portes. *Maria Magarolas* 45
- **PASTORAL AMB JOVES**
La JARC, moviment de joves
cristians de comarques. *Pere Dalmau* 47
- **OBRADOR**
Un Pare Nostre antic i nou, dinàmic.
Un cristià prevere i molts d'altres 53
- **PERSONES**
En la mort d'en Federico Fellini.
Homilia del Cardenal Achille Silvestrini 57
- **QUATRE VENTS**
Cròniques de Barcelona, Urgell, Menorca,
Girona, Tortosa i Solsona 61
- **MEMÒRIA DEL CEP 93-94** 77

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals
Rivadeneira 6, 3r - Tel. 317 48 58 - Fax 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: Francesc Pardo

Redactor en cap: Manuel Simó

Consell de redacció: Lluís Bonet, Felip Cuadra, Pere Fradera, Francesc Mestre, Xavier Morlans, Josep Pausas, Ignasi Ricart, Genís Samper, Josep Taberner i Cristòfol Zurita.

Nou disseny: Jordi Boada Assessora lingüística: Agnès Esquirol

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana - Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual (6 números): 4.000 ptes.

Preu d'aquest exemplar: 750 ptes.

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

Portem un cop més a les pàgines de *Quaderns* –traduïda del francès– una col·laboració del professor de la Facultat de Teologia de Toulouse, Bernard Quintard, que ens parla tot seguit de la que podríem anomenar revisió de *La revisió de vida*, mètode utilitzat sobretot, com és ben conegut, pels moviments especialitzats d'Acció Catòlica. Amb quins ulls cal veure i jutjar avui des d'aquests moviments els esdeveniments de la vida quotidiana que ens envolta, per poder després actuar sobre ells?

UNA REVISIÓ DE «LA REVISIÓ DE VIDA»

BERNARD QUINTARD, professor de la Facultat de Teologia de Toulouse

Com una llavor...

Igual que els altres cristians, els cristians dels moviments especialitzats d'Acció Catòlica preguen, celebren els sagraments, llegeixen i comparteixen la Paraula de Déu.

Igual que els altres cristians, viuen en el món. Però tenen una *sensibilitat particular* respecte a aquest. El món és sempre el món dels homes i les dones: el món del treball, de llurs solidaritats, de llurs exclusions, de llurs sofriments, de llurs esperances... Aquest món és estimat per Déu, és a dir, cridat a acollir el seu projecte: *esdevenir més humà*. Estimat per Déu també vol dir: cridat a reconèixer Déu, en la fidelitat de la seva Aliança.

Com es tradueix tot això en obres? Com es fa testimoni, tot això, del Déu de la vida, d'un Déu que mitjançant la mort i la resurrecció de Jesús es decideix per la vida? Els membres dels moviments d'Acció Catòlica, com es fan testimonis d'aquesta presa d'esperança en l'home, en la seva vida, a causa de llur fe cristiana, sota llurs compromisos, llurs «triomfs», llurs desenganys? Què seria una fe, la força de convicció de la qual estigués sotmesa als *estats d'ànim* del món? Què seria una fe, la força de convicció de la qual depengués de les *fluctuacions* de la influència reconeguda a l'Església? En ambdós casos, no estariem una mica lluny de l'experiència que Jesús mateix va conèixer i practicar, tant pel que fa al discerniment com pel que fa a la fidelitat a una fe que *ens* manté?

D'altra part, la missió no espera. I és per això que l'Acció Catòlica ha forjat un mitjà (des dels seus inicis) perquè els seus militants (testimonis enmig del món de llur fe en Jesús) puguin sentir-se creients, deixebles seus. Un mitjà destinat a mantenir l'acció d'aquests cristians, a verificar-la també: la *revisió de vida*, és a dir, rellegir la seva vida amb d'altres, en equip, en moviment, i fins i tot deixar-se interrogar per una situació viscuda per d'altres, per un succés... Perquè la vida dels homes no deixa mai la nostra fe independent o adormida... Perquè la pregunta "*què n'has fet del teu germà?*" pot ampliar-se a "*què has fet per al teu germà?*" i fins i tot a "*què has fet amb el teu germà?*"...

Sovint s'ha retret als cristians d'AC l'excés d'humilitat en la manera de descriure llur pertinença a l'Església. Però hom s'ha preguntat el que valdria llur experiència per a tota l'Església? Ells saben en tot cas –això els deu molestar de vegades– la dificultat de comunicar la fe: d'una fe que amara tots els estrats de l'humà, d'una fe que sigui creïble; creguda i no sols respectada. La història del *veure, jutjar i actuar* està travessada, com veurem, per tots els elements d'aquest diàleg amb el món, les seves cultures, la seva història, la seva increença: un diàleg que uns cristians no han interromput mai des de fa 70 anys...

I. Veure... aquest món que Déu no es cansa d'estimar, de salvar i de cridar a créixer...

1. Una doble motivació

Aquesta mirada sobre el món, sobre allò que es construeix o que es destrueix.

perdre de vista. Aquesta atenció a la vida, tot i que és estimulante per a la intel·ligència, en principi no està destinada a apropaments sociològics. Sempre es tracta d'una mirada atenyent a allò que és viscut en comú, a una història comuna compartida per tots (cristians i no-cristians): reestructuració industrial, superproducció agrícola, evolució de l'atur, orientacions en el camp de l'educació i la formació, etc. Ni més ni menys que els altres, els cristians no viuen de l'aire del temps, i és precisament això el que comparteixen amb tot home i dona. És, doncs, aquesta situació comuna la primera motivació.

Però n'hi ha una segona: els actes quotidians, les actituds enfront dels esdeveniments que determinen la nostra manera de *fer societat* revelen, i de forma sovint força lògica, una manera d'estimar aquest món alhora salvat per Crist i cridat a tenir-ne l'experiència. És aquí on hi ha el punt d'ancoratge teològic essencial de la *mirada* de l'Acció Catòlica sobre el món. Una manera de *veure* el món com aquesta no pot enfonsar-se en la desesperança. No s'ha de buscar en d'altre lloc la raó per la qual els moviments d'AC afirmen llur *presa d'esperança* en la vida dels homes.

Som lluny aquí d'un prejudici ideològic o simplement voluntarista. És, més precisament, el rebuig (que només els creients poden assumir) a desesperar de l'Aliança, que és d'entrada un *acte de Déu* vers la humanitat i que culmina en Jesús de Natzaret. És el rebuig de desesperar de Jesús i de la seva *història comuna* amb la història real dels homes i les dones –no sempre palesa, és cert– però que continua cridant a la vida i a construir-se fins al final... que, tanmateix, no pot ser fora de Déu. És la fe cristiana la que aquí es troba en joc.

2. La història té un sentit d'Aliança

Mirar com viu el món, mirar la vida dels homes i dones i llurs històries, és important? No serà suposar que els moviments d'AC s'interessin només pels afers del món, deixant a d'altres cristians o a d'altres corrents la cura d'assumir d'altres realitats i necessitats de la vida cristiana: catequesi, sagraments, litúrgia, etc...? En absolut. És més aviat recordar que tot tractant-se de realitats humanes o de realitats específicament eclesials, aquesta actitud s'inscriu en una perspectiva global que es pot indicar amb l'expressió *la història de la salvació*, a condició de no reduir la història de la salvació, l'obra de Déu des de la creació fins a l'escatologia, a la història narrada de la Bíblia o a la de l'Església.

Però aquesta història de salvació no és pas un mite: no està fora de l'abast de la història humana. Al contrari, intervé sobre i al bell mig de la que anomenem la vida del món. Si no fos el cas, els conceptes d'*aliança* i de *salvació en Jesucrist* serien banals i sense contingut real. A l'igual que serien banals i il·lusoris, en definitiva, els mots de *llibertat*, *responsabilitat* o *conversió*. Sols es pot ser *lliure* en funció d'una elecció fonamental o concreta; i *responsable*, en funció d'una relació possible; i *convertit* en relació amb una experiència real. Tot això suposa la història, aquella història que amb la d'altres escrivim, sofrim i sovint tenim la temptació de defugir...

Quan el concili Vaticà II convida els cristians a contemplar –per discernir– els *signes del temps*, es tracta d'una invitació a estar atents a allò que, en aquesta història humana (la història concreta que els homes i dones viuen) constitueix o pot constituir un lloc d'obertura a la fe en aquesta salvació o,

per contra, un lloc de trencament amb l'acció de l'Esperit de Crist sempre actuant. Però l'obra de l'Esperit no és màgica: és proposta de complir el pla de Déu, configurat per l'esquema d'Aliança. Per fer Aliança calen dues parts. I com dirien els juristes, si per a allò que concerneix una de les parts (la de Déu) tot ens porta a creure que el compromís és definitiu, no és així pel que fa a l'altra part (la de la humanitat). Fins i tot el resultat d'aquesta Aliança, quan és guardada per la part que ens concerneix, és que *les tribus esdevenen un poble* (Dt. 26, 16-19) i el culte esdevé lloança i acció de gràcies. Quan l'Aliança no és respectada, és tot el contrari: és el regne de la violència i de la injustícia (Amós 2, 6-8), del desordre i de la dissolució del poble (Osee 8, 11-13), i el culte, en aquest cas, no pot ser agradable a Déu, ja que no expressa la veritat de les relacions viscudes entre els homes i dones. Per retrobar el camí de Déu caldrà trobar indisociablement el camí del germà. Tota una relació d'harmonia amb l'entorn, una solidaritat en les relacions econòmiques internacionals (acabar amb la idolatria del profit i del que aquesta engendra: proteccionismes, relacions de domini entre el Nord i el Sud...). Per consegüent, cap Aliança sense perdó. I el perdó està destinat a homes i dones en vida! Quant a la conversió que permet refer l'Aliança (dimensió espiritual i dimensió històrico-pràctica: sentit), sabem prou bé que és menys difícil en l'àmbit de la intencionalitat que en l'àmbit de la realitat dels nostres comportaments pràctics. Aleshores, a menys que acceptem el que caldria anomenar una *dobla vida*, la lògica mateixa de l'Aliança, la lògica mateixa de la salvació tal com es creu i s'acull en la fe de l'Església, ens força a *veure*, a *dir* i, a poder ser, a *viu-*

re els signes de la salvació-Aliança en una única vida cristiana.

3. Veure en equip

Així, quan un equip d'AC practica la *revisió de vida* (fer la veritat sobre el que cada membre de l'equip ha viscut) o quan fa una lectura de la vida (d'un esdeveniment, d'una decisió, d'una acció que implica una vivència comuna, etc.) és perquè s'ha acceptat el que és objectivament viscut, s'ha dit realment alguna cosa sobre la relació establerta respecte a la salvació: la qual s'ha fet no només per ser creguda i celebrada, sinó també per ser acollida per homes i dones creients i portats a fer uns actes, per a ells mateixos i per als altres, que esdevenen signe d'una Bona Notícia, *ara i aquí*.

He subtitulat aquest paràgraf *veure en equip*. Voldria subratllar la importància d'aquesta mirada sobre la vida, confrontada a d'altres mirades, a propòsit d'un mateix succés, d'una mateixa situació. Aquest aspecte de confrontament amb la mirada dels altres, és un element important del camí de lectura cristiana de la vida. Assumeix un element de la tradició cristiana del qual dóna testimoni el Nou Testament: la correcció fraterna. Aquesta suposa, alhora, humilitat en la confiança, responsabilitat recíproca en l'educació de la fe cristiana dels germans, i finalment l'acceptació del fet eclesial, com a corrector de les temptacions de *privatitzar* (retornar a la meva dimensió) els trets de la fe cristiana. La seva realització és, pel contrari, l'afirmació concreta que tant per néixer en la fe o per renéixer-hi, com per viure cristianament, el batejat necessita l'Església que li és donada definitivament per això. De la mateixa manera, aquesta reciprocitat entre cristians, viscuda regularment,

és un acte eclesial: una mica com si l'Església es reafirmés cada cop en allò que la constitueix en el fons, una mica com si renasqués de forma vital: quan la fe en el Crist és present (suficientment...) perquè homes i dones, actors en la vida, buscadors de sentit també, es reuneixen, alguns, (però en nom de tants i tants d'altres), convocats per Aquell del qual encara no han acabat de descobrir que Ell és el Camí, la Veritat, la Vida. I això, enmig de tantes vies estretes que es busquen, tantes veritats parcials que es balbotegen, tantes vides humanes que intenten construir-se, fràgils...

4. Vers una coherència sense model pre-existent

En d'altres temps, les coses eren (o semblaven) més simples. Hi havia l'Església i el món, el bé i el mal, la justícia i la injustícia, el religiós i el profà, els creients i els no-creients, la dreta i l'esquerra, el liberalisme i el socialisme... Es podria continuar... En aquells temps (no massa allunyats dels nostres), es tractava de transformar des de l'interior (humanitzar d'alguna manera) unes societats que anaven cap a un progrés: salvació, béns, mitjans, cultura, seguretat, pau. D'aquí que es pensés que la història de les societats (compreses les del Tercer Món), i entre les societats, es bastava per produir el sentit que era suficient de recollir i de *cristianitzar*... Breument, regnava l'optimisme i estava fora de lloc considerar que l'acumulació dels «*tenir de tot tipus no acabava per donar un més ésser*».

Uns anys més tard, l'estat del món i les seves evolucions reals han obligat a una més gran circumspicció: el mal desenvolupament, els problemes demogràfics, el problema de l'habitatge, el difícil

ancoratge de les democràcies en l'àmbit mundial, el fracàs d'un model de socialisme... interroguen de forma lacerant el que sens dubte haurà estat la ideologia més important del segle XX: la idea mateixa de progrés. Encara no s'ha pres, sens dubte, tota la mida del que està *en crisi*... El que se sap, per contra, és que la plaça lliure deixada per aquest *buit de representacions* esdevé una temptació per als sistemes: nacionalismes, neoliberalismes, integrismes político-religiosos, principalment. Els productes substituïts en un horitzó històric des d'ara poc lluminós no restitueixen l'esperança: més aviat contribueixen a enfosquir-ne els continguts. Per contra, tampoc no anul·len els fonaments de l'esperança cristiana: aquesta esperança s'ha reqüestionat a partir de les grans categories que sempre han servit a mantenir-la: la Creació, l'Aliança, la Salvació en Jesucrist, la proposició i l'acolliment del Regne com a llavor (conversió)... Aquestes categories ja es veuen reinterpretades i apunten totes cap a un nou *moment teològic*, més reflexiu aquest cop: el del sentit, el de l'ésser de l'home. S'ha passat del *què fer* al *què i com viure*...

Sens dubte, els propers anys confirmaran aquest nou sorgiment dels moviments d'AC en el que s'ha anomenat l'exigència d'una *dobla fidelitat*: més atenció a la vida dels homes, exigència que és també la de tot cristià i cristiana (entorn, solidaritats, vida afectiva i racional) sense, esperem, abandonar els llocs d'organització i de decisió que impliquen la vida col·lectiva. No assistim, però, a dinàmiques de recomposició, en aquest camp, tot integrant més la noció de *proximitat* que la més tradicional d'*estructures* i d'*institucions*? El fenomen és patent per a les noves generacions, de 15 a 45 anys. I d'altra banda, més atenció a allò que

constitueix l'originalitat de l'experiència cristiana principalment amb un reajustament cristològic l'eix del qual podria consistir en una reafirmació de la Trinitat, més que no pas en el passat, i a condició de l'acompliment de l'obra del Pare, la resurrecció i la condició de deixeble, etc.

Així l'evolució mateixa de la vida (que és complexitat i moviment) fa trontollar la forma d'observar el món, la seva vida, la seva història. Vida i història que també són les nostres: món que seguim poblant. No són les ulleres el que cal canviar, però la mateixa fe cristiana ens obliga a discernir sobre allò que ens és donat per veure. De la vida dels homes res és profà, res és sagrat: tot és atès pel do de la salvació, tot està destinat a acollir-lo, tot és cridat a entrar en una història santa (una història de fraternitat amb Déu), els referents de la qual, per començar, no estan formats per l'èxit o el fracàs, sinó per senyals llegibles de la presència del Regne. Aquesta lectura de la vida, abans de tornar-se relectura, suposa la fe, ja que no hi ha cap lectura possible per als que no viuen l'esperança.

II. Com jutjar?

Igual que a l'anterior apartat, i sense fer un estudi històric precís, em limitaré a enunciar alguns trets destacats de l'evolució referida a aquest important pas de la revisió de vida —*el jutjar*—: el moment en què s'avalua, en què es pren una determinada actitud com a cristians i cristianes. Aquest segon temps de lectura, segons els moviments, s'anomena de diferents formes. Però el que importa és allò que passa per la fe i l'esdevenir humà i eclesial dels creients que practiquen, en equip, la lectura.

1. No tan automàtic...

Les primeres generacions de militants d'AC estaven convençudes de llur doble pertinença, de llur doble arrelament en el món i en l'Església. Es podria dir que la revisió de vida era *eficaç*. Corresponia al moment en què hom es retrobava, creients i entre creients, per reforçar unes conviccions, entendre una crida, obrir-se a voltes a la contemplació, però sempre per preparar-se per arribar més conscients, més forts, al lloc de l'acció. Aquest lloc era el món dels homes i dones, per organitzar-se amb d'altres, perquè tot home participés més de la vida: treball, escola, família, barri, lleure, cultura, etc. L'accent es posava decidivament sobre allò col·lectiu: era col·lectivament llur capacitat d'associar-se amb obres transformadores de la societat. Llur credibilitat humana i competència reconeguda es consideraven com a condició per fer emergir les bases per a l'evangelització i això mitjançant les lluites i els esforços per construir un món més humà. Fou l'època en què els cristians començaren a aprendre el llenguatge dels homes i dones en llurs medis de vida i cultures respectives. A França, i més o menys a tota l'Església, es treballà, a randa de l'Acció Catòlica, cap a la redescoberta de llocs nous i condicions noves per a la missió. I de tot això, quedaria un prou important requeriment per a l'evangelització: la reciprocitat entre l'Església i el món, entre l'evangeli i la vida... i n'hauria de seguir una veritable teologia de l'evangelització amb els seus dos pols: una lectura atenta de la Paraula de Déu confrontada a una millor comprensió dels mecanismes socials en conjunt.

El món i l'Església constituïen dues entitats precises que aprenien a respec-

tar-se, a descobrir-se, a reconèixer-se. L'Església, per la seva part, insistia en l'evangelització com a servei: es pretenia *servidora del món* (Pau VI). Encara es podria afegir que aquest diàleg Església-món estava, per ambdues parts i malgrat les dificultats, impregnat de benevolència i d'interès per a allò que l'altre podia aportar en la tasca comuna de construir una història més humana: els marxistes estaven disposats a reconsiderar llur judici de la funció de la religió en la història de les societats, i els intel·lectuals cristians estaven a punt de celebrar en llurs escrits —o almenys de revisar— el que la fe cristiana i l'existència cristiana podien acollir, per enriquir-se'n, del progrés de les ciències i de les idees.

Però aquesta confiança, aquest *a priori* positiu, havia d'esborrar-se a poc a poc. Per què? Perquè la nova societat esperada —després d'un temps d'agitació— no arribava. D'una banda, la història havia perdut el sentit i els seus models formadors; de l'altra, l'Església havia perdut la seva influència.

Aquesta nova situació havia de desembocar en una crisi d'identitat: qui som? per què comprometre's? Quina és la funció específica de l'Església en relació amb el món?

Aquest període de dubtes havia de provocar, més ràpidament en l'Església, la necessitat de retrobar certes en ella mateixa. Una mica com se sent la necessitat de *fer retirada* (apartant-se, isolant-se) després d'uns mesos d'intensa activitat. Si en la primera fase —dialogal— l'autonomia dels valors humans es percebia com a positiva —prova de la presència de Déu en el món—, en la segona —fase de separació— l'autonomia es considerava com a lloc de diferenciació de punts de

vista, de projectes, d'anàlisi i de funcions. A cadascú, doncs, la seva pròpia identitat... Aquest període recent, marcat per sobresalts i patiments, s'ha caracteritzat amb un mot: *renúncia*...

Renúncia a un tipus d'acompanyament de les evolucions de la història de les societats, en profit de la reafirmació del catolicisme. I renúncia també per part dels cristians que no han volgut abandonar aquest apropament al món dels homes, en benefici de determinades formes de dependències eclesials...

Si utilitzo el terme de *renúncia* és per fer veure que alguna cosa no s'ha portat fins al final, quelcom que (d'una part i de l'altra?) s'esperava, per dir-ho així. Però també és per expressar i preguntar-me si després d'aquestes situacions, tornarà a renéixer la relació sobre noves bases, amb més flexibilitat... O amb més temença de l'alteritat que ha de presidir sempre les relacions equilibrades... La recerca continua activa en l'AC i conscient i oberta, sense temences de fer a l'Església una nova lectura de la seva pròpia història. La capacitat dels moviments d'AC en deixar-se interrogar —tant a l'interior com per l'exterior—, llur remodelació a partir de les noves generacions, llur fidelitat *en tensió* entre l'ahir i l'avui, entre el món dels homes tal com és i l'Església pel que és, no són proves d'una bona salut? Això independentment de les xifres que, malgrat el que s'hagi pogut dir o escoltar dir, estan lluny de representar una quantitat irrellevant en el dispositiu global, i encara menys si es consideren aquests nous espais eclesials que promouen, cadascun a la seva manera, els diferents moviments (JOC, ACO, JARC, MIJARC, etc.).

2. Ideologies per al sentit de la vida

A la primera part, ja he parlat de l'enfonsament dels grans sistemes ideològics. Són sobretot les ideologies polítiques —des d'ara amb patiments— que orientaven les pràctiques socials. Llur absència es tradueix avui en un buit, que si afecta la dinàmica social (l'efecte de desmobilització es deu només a llur absència?), provoca la rehabilitació de les qüestions respecte al sentit de la vida. És suficient veure la tornada amb força del qüestionament ètic en tots els dominis, particularment en allò que concerneix a la procreació i a la gestió de la mort, a l'interior de les nostres societats occidentals. Científics, moralistes, juristes i polítics són des d'ara al capdavant d'aquests dos moments de l'existència humana que constitueixen el «*com néixer*» i el «*com morir*». Per la resta, cal viure. Una nova pregunta aflora en la consciència col·lectiva: *com envellir?*...

Nou moviment cultural? Sens dubte. En tot cas, nous enfocaments de la vida, del treball, de la tècnica, de l'economia, de la salut. Gilles Lipovetsky havia anunciat l'era del *buit*: és l'era de l'home més preocupat pel que el fa viure: les relacions, la família, els drets de l'home, la qualitat de vida, i pel descobriment d'un entorn en sentit global (descoberta que no es viu sol); un home preocupat també per la qüestió de Déu. Un home que ha passat de la pregunta referida a «*com fer-ho per transformar la societat i la història de la humanitat*» a la qüestió de: «*com viure, personalment, en un medi constituït en general per d'altres humans, d'altres cultures, d'altres religions, d'altres elements culturals... d'altre Déu potser...*»

El món del treball, de l'economia, de la política, de les organitzacions i de les

estratègies socials en què s'organitzen les relacions internacionals, perquè no s'ha pogut portar segons els objectius previstos, apareix des d'ara com a *fred i perillós*. No obstant això, no ha desaparegut. Però necessita nous apropaments (a construir), amb noves assegurances. Si construir sempre és exaltant, la necessitat de reconstruir (després d'un terratrèmol, per exemple) demana més temps, més reflexió també. No és, doncs, per atzar si l'afectiu pren tant de lloc, i si les relacions de proximitat serveixen per aprendre les relacions socials, i si per respondre a la crida d'una causa, hom s'entesta d'entrada en la confiança atorgada a qui hi convida.

3. Creure, què és?

En una exposició feta a Toulouse, B. Housset parlava, referint-se a la situació religiosa dels nostres contemporanis, d'una absència de l'*humus eclesial*, d'un arrelament de la fe en una experiència d'Església. Això vol dir, sintetitzant, que molts creients, avui, no alberguen (ni duen tampoc) una cultura cristiana enfront a la vida i als seus reptes.

N'esmentem tan sols alguns:

- els creients no-practicants (els més nombrosos);
- el fenomen de la *privatització de Déu* al qual s'ha d'afegir els comportaments dels qui tendeixen a privatitzar la pertinença a l'Església;
- el rebuig del dogma i dels seus llocs de producció (força institucionals);
- i totes les creences particulars generades per individus, o grups religiosos, com alguns corrents neocristians, per exemple.

glésia –d'entrada ni essencialment– no es percep com una realitat teològica, sinó com una realitat institucional, històrica i *territorial*: adherir-se a tal grup, sí, però no pas als altres forçosament, i al conjunt eclesial encara menys. Certament, el *fet religiós* interessa molta gent, però no necessàriament a partir de l'Església, ni per dur a una experiència del que és l'Església.

4. Una nova situació teològica

De fet, ens trobem amb una nova situació teològica. I voldria il·lustrar-ho, tan sols, amb dos elements significatius

1) Perquè la història (com la vida humana) no té només un sentit, sinó diversos *sentits*, més o menys determinats per la situació dels individus i dels grups segons els moments històrics (vencedors-vençuts; joia-tristor, etc.), les interpretacions dels esdeveniments habitualment són objecte de lectures contradictòries. Aquest pluralisme de les lectures, es retroba d'igual forma en la *lectura creient* de certs esdeveniments. Pensem, per exemple, en la multiplicat de lectures que es van fer, en l'Església catòlica, a propòsit de la caiguda del mur de Berlín. I pensem en totes les lectures que s'han fet després. Això planteja segurament una pregunta ja exposada anteriorment: *la de la relació entre la història i l'esperança cristiana*, sigui quina sigui l'orientació *ideològica* que aquests fets fan prendre en la història política. Com afirmar que *Déu parla als homes* per mitjà de la història i els seus esdeveniments si tenim en compte la rapidesa de difusió (i d'oblit!) dels missatges que es donen a conèixer? El problema és que la comunicació dels fets permet cada cop menys la memòria, i aquest no era el cas del context redaccional de la Bíblia...

2) La relació amb el temps ha canviat, no en profit de la perspectiva històrica sinó en profit de la instantània. Hi ha –com a mínim– una crida a no fer interpretacions precipitades (fins i tot per la fe), sinó més aviat a deixar als esdeveniments el temps d'indicar per si mateixos una línia d'interpretació.

5. L'esperança cristiana és autònoma en relació amb la història

Això ens porta potser a reconsiderar de forma més radical una altra dimensió de l'esperança cristiana: el seu grau d'autonomia en relació amb els successos, feliços o tristos, que formen la quotidianitat de les nostres històries personals i de la nostra història comuna. No és una altra gran originalitat del cristianisme no anar a remolc dels sistemes històrics on pren cos? El cristianisme, nascut en terres i religió jueves, ha assumit la cultura grega, l'imperi romà, abans de passar als bàrbars... No és el cristianisme, precisament, experiència del pas, experiència *pasqual* per naturalesa? Més encara: té el cristianisme d'altres pàtries fora de l'experiència *pasqual*? Fins i tot aquesta assumeix d'entrada un fracàs, una creu, un divendres sant ... Sense la mort (consentida per fidelitat al Pare i no buscada), sense la creu que n'és l'instrument, sense el divendres sant (dia del record de totes les morts injustes i de dol), el pas cap a la vida del Ressuscitat romandria barrat. Això confereix al cristianisme una autonomia respecte a qualsevol succés, que cap saviesa, cap religió, cap ideologia fins ara no ha presentat, ni assumit ni mostrat d'aquesta forma.

6. Jesús, mestre de lectura

En la continuïtat de l'anterior punt i tractant-se precisament d'un pas pasqual, em

sembla que la lectura cristiana de tot esdeveniment s'inspiraria en la trobada de Jesús amb els dos deixebles d'Emmaús (Lc 24). Recordem-la:

– Dos homes vénen de deixar la comunitat de deixebles de Jerusalem. Acaben de matar el mestre. El futur s'ha tancat per a ells. Marxen. La missió és un lleu record. Estan tristos.

– Pel camí, Jesús s'hi reuneix. Els aborda i pel seu compte pren llur *estat actual*, llur lectura dels fets: marcats pel sofriment.

– Però la seva paraula sobre això que acaba de succeir, és diferent de la d'ells. Recorre a la memòria vivent de l'Esclat. De cop, la relectura pot començar i llurs ulls obrir-se a una nova mirada sobre aquests fets.

– Des d'aleshores, fins i tot la memòria del que havien contat algunes dones els torna i pot inscriure's en un avenir obert. El senyal de l'Eucaristia pot ser donat com a testimoni que el Sopar tenia un sentit, més enllà de la mort.

– Els deixebles han retrobat la fe, és a dir, l'esperança cristiana: la mort de Jesús no impedeix la realització de la Promesa, realització de la fidelitat de Déu.

– Jesús desaparegué dels seus ulls. Però també ells visqueren un *pas*. Llur mestre està –a nivell físic– definitivament perdut, però el Crist els proposa d'acceptar-lo com a company de vida. Han tingut l'experiència (única) de l'autonomia de l'esperança cristiana sobre el succés/mort. Tornen a la comunitat de Jerusalem (l'Església) amb la qual comparteixen la certesa de la fe que els fa anunciar que Jesús ha ressuscitat.

–Els deixebles han perdut un mestre... Han acceptat ser deixebles d'Aquell que s'ha convertit en company de llur vida. El líder ja no hi és. Però ressuscitat ja no els abandonarà mai més.

7. La fidelitat no és repetició

La fidelitat és conversió. Els escribes sabien repetir la llei que coneixien de memòria, però no sabien llegir els signes dels temps: els mancava haver après a patir *pel món, per al món i amb* la gent que pateix travessant la història. Romanien com a externs, com a protegits d'aquest món que Jesús deixà que el trobés. Per això va sortir pels camins de Galilea (i fins fora de les fronteres), allà on els homes caminen. Per això es deixà convidar en les cases dels homes.

Portar a terme actes, ja siguin polítics o religiosos, de vegades no és suficient: manca encara que aquests actes siguin senyals de l'esperança que hi ha en nosaltres. Aquests senyals són necessaris tant per la fe d'aquells que els fan com per la dels que en són testimonis. Avui, per exemple, això pot tornar a inscriure un cert nombre d'opcions, de compromisos, de fidelitats en la lògica de la fe (creure sense haver vist) i no pas en la de l'eficàcia. Així, per exemple, vegem militants sindicals i polítics que creuen en el valor de llur compromís, ja no en l'espera d'un hipotètic *gran vespre* aviat, sinó perquè la utilitat social d'aquests compromisos està històricament fundada i justificada.

Però si la fidelitat és conversió, també és consentiment en aprendre de l'altre. La història de la missió no es redueix pas a una sola forma de viure-la, ni en els fets, ni en les formes. Ser sagrament de salvació per als homes, heus aquí un programa que mai es deixarà reduir a una sola equació. La mateixa història de l'Església no es cansa de donar-ne testimoni. El debat entre Jesús i la religió, queda des d'aquest

punt de vista, sempre obert. Aquest debat concerneix a l'Església, als seus serveis, als seus moviments de laics, com també a tots els mitjans posats en marxa per estructurar la missió, la qual necessita estructures: però les estructures poden posar trabes a la llibertat de la missió. D'aquí la importància d'aquest corrector de l'excrecència de les estructures que representa la conversió, o, si es prefereix, l'eclesialitat activa: exigeix la fidelitat i denuncia l'autosuficiència.

Aquest consentir d'aprendre de l'altre intervé del tot, evidentment, en la relació establerta amb la Paraula de Déu, a l'hora de la lectura. El que està en joc serà deixar lliure —tasca no gaire fàcil— la Paraula de Déu, per tenir-nos i parlar-nos en contextos socio-humans i socio-culturals que són canviants, segons la mateixa dinàmica de la vida. Prenguem el cas dels relats de la Creació, que s'han llegit tant en període de creixement, de progrés i finalment, de relatiu optimisme. Rellegir-los avui, en un context on el progrés i allò que el representa és vist de manera més realista, serà també benèfic, però potser una mica menys... confortable.

És important guardar aquesta fidelitat a la Paraula de Déu i no adaptar l'elecció dels textos (excepte, precisament, de deixar-los en estat de textos) a mercè de l'evolució de les circumstàncies. Aquí encara, parlar de lectura equival a parlar de *relació*, no de fusió, establerta amb una Paraula. Aquesta Paraula ens arriba de part d'un Altre, i ens convida a respectar la veritable alteritat entre la nostra història i el misteri de Déu que la nostra societat (tot i plural) no sabia contenir.

III. I viure activament

L'objectiu de la lectura cristiana de la vida, la nostra i la del món, no és arribar a uns estats d'ànim. Motivada per la missió, té com a objectiu reajustar els que la practiquen a la missió, i sempre en la doble polaritat que constitueixen els *crits del món* (o necessitats dels homes) més ben discernits, d'una banda, i la descoberta que el servei de l'evangelització suposa l'experiència de la conversió (canvi no tan sols de la mirada, sinó també del cor, i fins i tot de les *pràctiques* de vegades). Tot això ens fa veure que la *revisió*, si se'ns va presentar en el passat com un *mètode* (de forma un xic mecànic, a voltes), avui, sens dubte, ha de ser presentada com un camí de vida cristiana al servei de la vida dels homes i de l'anunci de l'Evangeli, indissociablement. La seva finalitat és, ni més ni menys, *la vida cristiana*.

Però com que aquí tracto l'etapa que correspon —en la tradició de l'AC— a l'*actuar* se'm permetrà d'assenyalar alguns punts, tenint en compte la lectura que aquest article s'ha proposat de fer.

1. Tria de compromisos que efectivament abastin els camps on es desenvolupa la vida dels homes i dones.

De bon començament, perquè nosaltres també som homes i dones i és el nivell de solidaritat que ens és donat. S'ha dit, —jo mateix ho he dit abans—, que la vida no es redueix a les seves dimensions materials. Però això no és raó per oblidar que queda molt condicionada, per a la majoria —i en gran mesura per a tots!— per les condicions materials de l'existència. Per tant, desertar dels llocs on s'organitza la vida (associació, sindi-

cat...) i on la vida es defensa, a l'igual que els llocs on s'educa amb uns valors (escola), o fins els llocs on es decideixen les orientacions per a un viure junts (política), etc. augmentaria la covardia i el crim contra els germans, la dignitat dels quals, una mica arreu del món, ha estat escarnida.

2. La tria del servei evangèlic al món ha de fer-se voluntàriament i a tots els efectes.

Aquesta elecció és exigent, i és interpellada tant pels homes i dones que pateixen per no ser servits, com per la dificultat de comunicar la fe cristiana. Anunciar Jesucrist és anunciar *tot* de Jesucrist: no tan sols la seva encarnació, sinó també la seva vida i les seves opcions difícils, i fins i tot el seu fracàs i la seva mort; i també la seva resurrecció. És dur, ho hem de reconèixer, no caure en la temptació d'aturar-se en el camí, o d'anunciar solament els elements susceptibles de trobar un ressò més favorable, segons les èpoques o les evolucions culturals. Sense comptar les experiències (que sempre deixen alguna empremta) en què les germinacions prometedores d'un naixement en la fe ensopeguen al *portal de l'Església...*

3. Opció de fer-se membres d'una única missió eclesial.

Els moviments d'AC tenen consciència de no ser tota l'Església, ni de satisfer totes les necessitats que la missió exigeix. Però en la disposició global de l'Església per a l'evangelització tenen, sens dubte, un carisma particular: a partir d'una proximitat a d'altres homes confrontats com ells als problemes d'organització de la vida econòmica, social i política, se sen-

ten qualificats (reconeguts) per a l'entrada en diàleg amb aquests homes i dones, a partir d'una vida compartida. Ara bé, tenen dret a aquest reconeixement de part dels altres sectors de la vida eclesial? En tot cas, en tenen la necessitat...

Nombroses experiències, en les diòcesis, estan en marxa en la via de reforçar aquesta dimensió dialogal al servei de la missió. Als laics dels moviments d'AC els cal confrontar entre ells les qüestions específiques de les quals són portadors: les de tants homes i dones que per missió i sensibilitat pròpies, retroben en la quotidianitat de l'existència uns afanys compartits.

L'AC constitueix sempre un lloc privilegiat i creïble d'escolta del món, perquè és dotat d'una llarga experiència de diàleg amb mons en evolució, la qual cosa li permet d'entreveure i acceptar nous reptes per a la seva evolució i les adaptacions repeses sempre per a la missió.

IV. Conclusió

Estrictament parlant, una lectura cristiana de la vida no es conclou: s'obre a la vida, a l'avenir, a l'esperança que aporta el coratge de continuar. Ahir, els militants de l'AC de vegades es comparaven a aventurers de la missió. Durant un temps van ser, fins i tot, *enviats* per l'Església a aquesta aventura. Avui els cristians de l'AC, ells mateixos es compararien més aviat a creients *aventurats* en aquesta història humana, sovint sorprenent, on res és definitiu. L'essencial és que l'*aventura* continua, enmig dels canvis i les noves condicions, perquè l'Església és *missionera*.

Quant a l'Església en el seu conjunt, podria prescindir d'uns cristians i cristianes d'aquesta mena (més enllà de les sigles!), que viuen al costat de tants d'altres l'amor i l'amistat que Crist vol per a tot home i dona?

SOCIOLOGIA DEL FET RELIGIÓS I ACCIÓ PASTORAL

MIQUEL BARBARÀ I ANGLÉS, vicari de pastoral de Tarragona

Presentem el text de la lliçó inaugural del curs 1994-1995 al Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis de Catalunya (CEP). L'acte, que va tenir lloc el passat 5 d'octubre, comptà amb la presència de l'arquebisbe president del CEP, Mons. Ramon Torrella i del bisbe auxiliar de Barcelona, Mons. Carles Soler Perdigó. Mn. Miquel Barbarà va fer una anàlisi molt profunda del moment actual del fet religiós.

0. Punt de partença

El tema *Sociologia del fet religiós i acció pastoral* és ampli i es pot fer enfocar de moltes maneres. He escollit invitar-vos a fer-ho molt personalment, com una reflexió en veu alta a partir de la meua experiència, una experiència d'una doble fidelitat, no sempre fàcil: des de fa gairebé 30 anys participo activament en els congressos de la Societat Internacional de Sociologia de la Religió, i ara també en el comitè corresponent de l'Associació Internacional de Sociologia i en el Centre Euromediterrani sobre Economia i Religió, i vaig participar en una àmplia operació d'ambit americà i en el naixement d'una associació llatinoamericana d'experts sobre el fet religiós, fundada a Mèxic el 1990. Tots aquests centres, associacions i activitats, a més de la docència i de la participació en investigacions, són observatoris internacionals privilegiats. D'altra banda, estic compromès activament en l'acció pastoral. Jo dic que tinc un peu a cada lloc, cosa que fa que a vegades no sigui fàcil mantenir l'equilibri (per exemple, a vegades hom té la impressió que es tracta de manera més àmplia i aprofundida i més experta el fet re-

ligiós en reunions de professionals de la sociologia que en algunes reunions de pastoral). Parlo de sociologia però molt freqüentment ho faig extensiu al conjunt de les ciències humanes, perquè estic convençut de la possibilitat i de la necessitat de la interdisciplinarietat.

En dir que vull fer una reflexió molt personal vull dir que els temes que tractaré *no estan seleccionats a partir d'una valoració de la importància teòrica de cada un d'ells*, sinó de la importància que *hi he hagut de donar de fet*, dins d'un ampli conjunt de qüestions, ja que en diferents circumstàncies, i per raons distintes, *els he hagut de reflexionar i d'aprofundir*. Cada un dels temes necessitaria un plantejament llarg i profund. Jo avui no podré fer més que unes brevíssimes consideracions.

Reflexionaré en veu alta sobre alguns punts, qüestions o problemes que suposen un diàleg no sempre fàcil entre les ciències humanes i la teologia pastoral, un diàleg, en últim terme, entre fe i ciència que abans ha estat un diàleg *personal*, interior, no sempre sense foscos o esquinçaments.

Aquest diàleg personal m'ha ajudat, i avui el comparteixo amb vosaltres perquè penso que ens pot ajudar a veure amb realisme *on som* i cap a *on* hem d'anar i a no tenir una percepció petrificada de la realitat social. Hi ha persones, per exemple, que fa 30 anys que van repetint el mateix diagnòstic sobre la societat; n'hi ha força que encara viuen en els anys '60 en nom del realisme o que continuen dient el mateix del món dels joves ara que aquells joves ja no ho són, com si fos igual veure'ls com un món a part, separat de la resta amb característiques i dinàmiques pròpies o com un espill més net del que passa en tota la societat. D'una perspectiva o d'una altra, en poden resultar diagnòstics molt diferents que poden donar lloc a accions també molt distintes. Dialogarem sobre diferents punts des d'aquesta perspectiva personal. Comencem per reflexionar precisament sobre el realisme.

1. Sobre el realisme

No em refereixo a allò que diem de tocar de peus a terra (que hi hem de tocar), sinó a l'afirmació del que existeix, sigui en l'ordre de l'ésser, sigui en l'ordre conseqüent de l'actuar.

Amb les ciències, en sentit estricte, i amb el mètode científic, només podem afirmar la realitat observable i constatable, aquella realitat que, en últim terme, podem captar amb els sentits corporals; les *coses visibles*, diem en la mateixa litúrgia. Evidentment que amb la raó podem anar més enllà, però és sobretot per la fe, que podem afirmar amb certesa les *coses invisibles*, tot allò que va més enllà de la intel·ligència, més enllà dels sentits i més enllà dels sentiments. Per la fe afirmem amb certesa l'existència d'éssers –en primer lloc el Déu de Jesucrist, Pare, Fill i Esperit Sant– i actuacions

d'aquests éssers –com és el cas dels sacraments, que tenen garantia de l'acció de Déu, amb les condicions que tots sabem: Déu hi és present i actuant. Hi ha un realisme de les coses visibles i hi ha un realisme de les coses invisibles, un realisme sobrenatural en el camp de la transcendència.

Ara bé, quan les persones creients actuem en el camp sobrenatural, generem una sèrie de fets observables i constatables; els mateixos sacraments exigeixen paraula i acció. Qualsevol assemblea litúrgica pot ser estudiada des de les ciències positives, i totes les persones que en tenen una experiència poden expressar d'alguna manera què fan, què senten, què valoren i què pensen. Una celebració de l'Eucaristia pot ser estudiada des de molts punts de vista, per exemple el ritme que té com a assemblea, els papers que s'hi desenvolupen i de quina manera ho fan, els tipus de participants, etc.

Del mateix acte religiós, els creients hem d'afirmar una realitat visible i una d'invisible i ens podem preguntar si les afirmem amb la mateixa força. La sociologia del fet religiós ens podria ajudar a estudiar què pensen, què valoren, què senten i el significat que donen al que fan els diferents participants en els actes religiosos, des dels ministres ordenats fins a aquell que alguna vegada hi participa ocasionalment. Ens podríem trobar amb sorpreses, podríem estudiar fins a quin punt s'afirma amb certesa el realisme sobrenatural i en què es diu que consisteix aquest realisme sobrenatural en cada celebració, en cada acte religiós, com s'explica i com es viu la presència i l'acció de Déu, per exemple com s'entén la gràcia santificant, l'*ex opere operato*, la salvació, el perdó dels pecats, etc. Caldria veure si no ens centrem més en els

aspectes visibles que els invisible. Per exemple en el fet del baptisme, ens podem centrar en les dimensions d'entrada i de participació en l'Església com a institució visible més que en el misteri de l'Església (em va fer pensar en això el fet següent: en un congrés d'estudiosos del fet religiós celebrat a Mèxic l'any 1990, un antropòleg brasiler ens va explicar que havia estudiat l'evolució de la celebració del baptisme durant uns anys en unes parròquies. Ell –no cristià– es preguntava: estan segurs que ara celebren el mateix que uns anys enrere? Estan segurs que celebren el mateix baptisme?).

El realisme de les coses visibles i de les coses invisibles ha de ser afirmat amb certesa, i cal cercar la coherent relació entre les unes i les altres. La realitat sobrenatural s'ha d'expressar a través de *coses visibles*, les quals ens han de portar a les *coses invisibles*.

En tot aquest afer suara apuntat, és molt el que podrien aportar les ciències humanes, sense desviar-se gens de la seva tasca i del seu terreny propis. Tot i això, però, la realitat sobrenatural no podrà ser captada per les ciències, les quals no podran mai concloure que Déu existeix o que actua. Per la mateixa raó no podran dir mai que Déu no existeix o que no actua, però podran constatar què en pensem, com el valoren i com actuen les persones que hi creuen.

2. Sobre l'objectivitat

La qüestió de l'objectivitat en les ciències humanes és un problema permanent que es pot plantejar molt bé a nivell teòric, però que recomença en cada investigador que s'hi introduïx, i a qui se li plantejarà constantment

tota la vida. És natural que sigui així donat que en les ciències humanes, la persona és al mateix temps subjecte i objecte d'estudi. L'objectivitat és un objectiu permanent, una fita a perseguir que cal aconseguir tant com es pugui. No hi podem renunciar. Fins aquí no hi ha res de nou. És el plantejament que jo diria *normal*. En el nostre camp, però, hi ha dos problemes especialment importants. Un és el d'aquells investigadors que ja et diuen d'entrada que no admeten l'objectivitat, o que és impossible o que hi renuncien. Això obre un camp immens al subjectivisme en les constatacions i, encara més, al subjectivisme en les interpretacions. Aquests investigadors poden dir les coses més peregrines sobre el fet religiós emparats en la ciència. Jo penso senzillament que si es renuncia a l'objectivitat, es renuncia a fer ciència, i llavors ens movem en el camp de les opinions subjectives. Quelcom de semblant podria passar si es desequilibren les aportacions de la sociologia quantitativa i de la qualitativa.

Un altre problema és el d'aquells investigadors del fet religiós que estan convençuts que per ser objectius, com a mínim han de ser agnòstics. Pel que fa a mi, alguna vegada m'han dit que no puc ser objectiu en estudiar el fet religiós si sóc creient, prevere i a més compromès a fons en l'acció pastoral. No s'adonen que un agnòstic o un ateu ha de fer un distanciament metodològic de la seva escala de valors com l'ha de fer un creient, i tots hem d'estar alerta amb les nostres motivacions en estudiar el fet religiós i els seus diferents aspectes.

L'elecció del què, com, quan i per què s'estudia sempre és delicada amb referència als propis valors, i n'és molt

en estudiar el fet religiós. Amb tot, mantenint tot el que hem dit, si normalment s'afirma que qui coneix una realitat des de dins té uns avantatges a l'hora d'entendre aquella realitat i de copsar-ne el sentit, per què en el fet religiós s'ha difós el capteniment, que el podrà investigar millor qui n'estigui allunyat que qui el visqui des de dins? L'explicació d'aquest fet ja mereixeria una bona reflexió per part de tots dels implicats.

3. Vivim en una societat dinàmica: Sobre la mobilitat humana i els canvis sòcio-culturals

Portant aquesta reflexió cap a temes més propers, una qüestió important sobre la qual caldria escoltar les aportacions de les ciències humanes és la del fenomen anomenat *mobilitat humana*: els canvis de lloc de residència durant els caps de setmana, en els dies de descans i també els canvis freqüents per motius laborals. Fa anys, a finals dels '70 i començament dels '80, la Comissió Episcopal de Pastoral de la Conferència Episcopal Espanyola va promoure una investigació sociològica en la qual vaig participar sobre *Fin de semana/tiempo libre*, dirigida per Vicenç Sastre (editada el 1982 pel Departamento de Pastoral del Turismo y Tiempo Libre), segons la qual, els caps de setmana, dins l'àmbit de l'Estat espanyol, uns 14 milions de persones canviaven de lloc habitual de residència. El fenomen no deu haver disminuït. Sumem-hi tot el fenomen del turisme i dels canvis de residència per motius laborals. El conjunt ens dona un quadre d'una gran mobilitat humana que contrasta amb els plantejaments pastorals més propis d'una societat estàtica que d'una societat tan dinàmica, en el sentit només de mobilitat geogràfica. Això afecta qüestions tan importants com ara

la participació en la vida parroquial, el lloc d'anar a Missa el diumenge, el lloc on rebre els sagraments, el sentit de pertinença a una comunitat cristiana i àdhuc el sentit de pertinença a una Església local (per exemple, els barcelonins que cada cap de setmana van a Cunit, amb residència pròpia, de quina diòcesi són, de Barcelona i/o de Tarragona?).

El problema agafa encara unes altres dimensions si pensem en la convivència de diferents cultures i a més sumem els factors de canvi sòcio-cultural. Avui dia assistim i patim el fenomen del canvi sòcio-cultural ràpid, més encara, accelerat: canvien molt ràpidament les maneres de pensar, de sentir, de valorar i d'actuar. Els problemes pastorals que plantegen aquestes senzilles constatacions són enormes i no es poden afrontar amb una formació rebuda fa anys i no actualitzada, si no és que s'ha quedat esclerotitzada.

En afrontar aquestes qüestions s'hi hauria d'afegir la perspectiva demogràfica dels agents de pastoral, sobretot del clergat. José Pérez Vilasiño i Richard A. Schoenherr (cf. GINER, S. [et al.], *España. Sociedad y política*, Tom I. Madrid: Espasa-Calpe SA, 1990, p. 458 i ss.) han fet un estudi per a Espanya i per als EUA, el qual és una bona base per preveure que en pocs anys es produirà un canvi enorme en l'estructura demogràfica dels agents de pastoral, sobretot dels ministres ordenats.

4. Sobre les dificultats de terminologia

Una font de dificultats d'entesa entre la sociologia del fet religiós i la pastoral prové d'una certa confusió que hi ha en moltes paraules i sobretot en el contingut que se'ls dona. Hi ha termes que es fan

servir amb continguts tan diferents que poden arribar a no dir res, a gastar-se abans d'hora, o que poden crear serioses dificultats a la investigació sociològica i a l'acció pastoral. Per exemple, les paraules *comunitat* i *associació* són una tipologia sociològica amb unes característiques determinades. De com en parla Tönnies, per posar un punt de referència clàssic, a com se'n tracta en reunions de pastoral hi pot haver un canvi de continguts molt important que pot fer que no ens arribem a entendre o que posem en el cap dels oients uns ideals de comunitat ambigus, irrealitzables i frustrants (TÖNNIES. *Comunidad y sociedad*. Buenos Aires: Losada, 1947). Quelcom de semblant pot passar amb els continguts dels mots *ideologia* i *utopia*: hi pot haver molta diferència entre, per exemple, com en parla Karl Mannheim i com se'n tracta entre nosaltres (cf. MANNHEIM, K. *Ideología y utopía*. Madrid: Aguilar, 1966). Semblantment passa amb altres termes, com en el concepte de *mite*, amb l'agreujant, en aquests casos, que des del camp eclesiàstic es pot titllar d'herètiques certes anàlisis per simple desconeixement de la terminologia professional. D'altra banda, es pot crear confusió en certs auditoris si no s'explica el significat correcte.

Un altre terme que caldria precisar quan s'empra és el de *cultura*, fins a tal punt que quan parlem del diàleg entre fe i cultura moltes vegades no se sap si es tracta de diàleg entre la fe i la *intel·ligència* o de diàleg entre la fe i les maneres de pensar, de sentir i d'obrar pròpies d'una societat determinada. En aquest últim cas, ens portaria més aviat a reflexionar sobre el fet divulgat amb el nom d'*inculturació*, un altre exemple de com s'han de precisar els conceptes. La *inculturació* portada fins a l'extrem podria incloure com a significat que la fe ha oblidat que és un fenomen «transcultu-

ral», que prové de fora de cada cultura, perquè prové de la Revelació. Aquest cas podria esdevenir un concepte erroni (per no emprar la paraula *herètic*), amb l'agreujament que s'empra com a molt habitual en documents magisterials que evidentment expressen continguts ortodoxos.

Per a no allargar-nos massa sobre aquest punt, diguem *familiarment* que moltes vegades es parla de *família* en el llenguatge pastoral per designar realitats que no són, des del punt de vista sociològic, més que simples associacions, col·lectius o conglomerats socials.

De tota manera, no em resisteixo a fer un toc d'alerta també sobre com es tracten altres fenòmens molt importants, concretament els fenòmens anomenats secularització, retorn del sagrat, sectes, religiositat popular, etc.

5. Sobre la secularització, el retorn del sagrat, les sectes, la religiositat popular...

No és que vulgui posar en un mateix sac coses que poden tenir aspectes molt diferents i que necessiten tractaments diversos. El comú denominador és que quan parlem d'aquestes coses hauríem de saber ben bé de què parlem i en quin sentit ho fem.

En termes generals, tots estem d'acord que la nostra societat està secularitzada, però a continuació ja hauríem de precisar en quin sentit ho entenem. El problema és veure quin contingut donem al concepte de *secularització*.

Es considera que el tipificador d'aquesta teoria és el sociòleg anglès Brian Wilson. Doncs bé, amb ell present, en un

congrés a Tubinguen, vam tenir, l'any 1987, un gran debat sobre els continguts de la secularització. Molts sociòlegs van rebatre les seves teories i, a més d'exposar les dificultats que presenta en els nostres països, es va veure que no era un concepte prou adient per explicar el que passa en societats tan diferents com el Japó, l'Índia, els països musulmans i fins i tot certs llocs d'Amèrica llatina, encara que no ho sembli. Per exemple, és molt diferent parlar de *secularització* en el sentit de diversificació del paper de les institucions o de manca de valors absoluts, o de desinterès per les institucions religioses o de reducció del fet religiós a l'esfera privada, tot i que els debats sobre públic i privat són interminables i sempre hi ha el risc que sorgeixi la sorpresa (com per exemple l'esclat del gregorià, el qual, pel que es veu, fins ara tenia molts adeptes *underground*). He sentit a dir a algun sociòleg que qui més parla de secularització són les institucions religioses. Es podria pensar que en certa manera tranquil·litza, perquè pot ser una manera d'explicar-se els propis problemes per causes que vénen de fora sense haver-se d'interrogar tant des de dins. Jo, altres vegades ho he expressat d'una manera més senzilla: davant uns invitats que no mengem, sempre és més consolador pensar que no tenen gana o que no es troben bé que no pas reflexionar sobre el menjar que els oferim.

Fa uns anys que es parla del *retorn del sagrat*. Se'n va parlar abans entre els sociòlegs que entre els pastorals. En tornar de l'esmentada reunió de Tubinguen, una fundació barcelonina ens va demanar que anéssim a explicar el que s'havia dit en el Congrés. En sentir totes aquestes explicacions sobre la secularització, un participant indignat em va dir que tot allò ho devia dir perquè jo devia ser d'alguna organització d'extre-

ma dreta (a tots ens costa sentir el que no està d'acord amb els nostres esquemes mentals). Una gran sociòloga francesa, Danièle Hervieu-Léger, va dir: «*Fa uns anys, els sociòlegs no veien religió enlloc, ara veuen sagrat pertot arreu*». Ella ho deia amb una preocupació metodològica, però la constatació és vàlida. Del retorn del sagrat, se'n féu esment i se'n deixà constància en el Sínode Extraordinari de Roma dedicat al Concili Ecumènic Vaticà II, com d'un fenomen nou que es donava en els anys '60, durant el Concili. Crec que va ser una aportació del cardenal Dannels. Jo interpreto que va rebre la influència potser d'algun estudi dels sociòlegs de les universitats catòliques de Lovaine la Neuve i de Leuven, que ja feia anys que en parlaven.

En tractar del retorn del sagrat, és difícil no fer esment d'una sèrie de fets difícils d'enumerar, com ara els fenòmens estudiats per la parapsicologia, per la màgia i per un llarg etcètera fins al fenomen de les *sectes*. La tipologia sociològica Església-secta és molt anterior al fenomen actual. Només cal recordar Max Weber i M. Hill. Quan en els nostres dies es parla de sectes destructives, es tracta d'un fenomen difícil de definir conceptualment i difícil d'investigar metodològicament. Jo vaig ser membre del consell assessor en l'estudi que va fer-se en el Laboratori de Sociologia d'ICESB. Ens vam trobar amb dificultats de tota mena (cf. AIS/CROAS. *Totalisme i voracitat. Una aproximació interdisciplinària al fenomen sectari a Catalunya*. Barcelona, 1993). És un fenomen que presenta molta complexitat.

Un altre fenomen actual difícil d'explicar és el que en diem *religiositat popular*. Fa uns anys, una institució

de Madrid ens va convocar a uns quants sociòlegs per tractar d'aquest fet. Al cap de tres dies d'estar tancats discutint, no ens vam posar d'acord ni en el què és *religiositat* ni en el què és *popular*. Davant l'enorme complexitat d'aquests fenòmens, els plantejaments superficials i simplistes no ajuden gens l'acció pastoral.

6. Sobre la petició ocasional dels sacraments i altres serveis

Una altra aportació important que podrien fer les ciències humanes seria en la qüestió de la petició ocasional dels sacraments i altres serveis. S'hauria de reflexionar sobre aquest fenomen sense prejudicis, sense esquemes mentals petrificats, sense interpretacions prefabricades i amb aportacions interdisciplinàries qualificades. Per exemple, a més dels que no es casen per l'Església, seria interessant saber quants no es bategen, o no fan la comunió o no es confirmen. En els que demanen aquests serveis hi pot haver una gran diversitat, des de la picaresca fins a una religiositat seriosa que fa difícil un bon diagnòstic i un tractament pastoral adient.

7. Sobre l'estructura i el funcionament de les institucions eclesials

Les ciències humanes, i en concret la sociologia, podrien fer també una bona aportació en l'anàlisi i en el diagnòstic de l'estructura i del funcionament de les institucions eclesials. Hauríem de començar per saber què volem dir quan diem estructura i quan diem institució. Circulen en els ambients eclesials uns tòpics simplistes (sobre *estructura, institució, burocràcia pa-*

pers)... que no ajuden a gaire cosa i que creen moltes dificultats. D'altra banda, caldria una bona dosi de ciències humanes per treballar correctament entre els col·lectius, els conglomerats, els sistemes socials, els grups, les associacions, les comunitats, etc.: per millorar les relacions humanes; per fer que els rols socials funcionin correctament i de manera coordinada, com també les institucions i els grups; perquè les reunions siguin ben portades; perquè els qui han de prendre decisions no solament facin actes puntuals sinó que segueixin els processos que els corresponen com a governants; perquè funcionin correctament les necessàries estructures de coordinació interdiocesana (no parlem ja d'una bona anàlisi de l'estructura i del funcionament de les nostres economies eclesials).

8. Sobre el proper Concili Provincial Tarraconense

Algunes d'aquestes qüestions seran objecte d'estudi en el proper Concili Provincial Tarraconense. N'esperem molt, del Concili, tot i que ni ho pot tractar tot ni tampoc solucionar-ho, però pot posar també en marxa mecanismes que permetin afrontar millor les qüestions plantejades. Ara, però, voldria subratllar una altra cosa: amb la consulta sobre possibles temes i amb l'estudi dels temes de l'Etapa Diocesana de Reflexió, s'ha generat, amb les respostes de tants milers de persones, un material valuósíssim que em temo que sigui infrautilitzat amb referència a la possibilitat que ofereix d'estudis aprofundits sobre la nostra Església. Els sociòlegs hi podrien treballar molt i fer estudis molt interessants per a tots més enllà de les necessitats estrictes del Concili pròpiament dit.

9. Per situar correctament l'aportació de la sociologia del fet religiós i de la pastoral

Crec que no cal ampliar més el fil conductor d'aquesta reflexió: la sociologia del fet religiós, i en general de les ciències humanes, s'han de tenir en compte a l'hora de tractar seriosament de pastoral, sense descafeïnar ni l'una ni l'altra. En alguns, cal treure la por a la sociologia; en d'altres, potser una excessiva mitificació. Ha de fer la seva feina com a ciència i en el camp que li és propi. La ciència cerca *el que és*. *El que hauria de ser* ja és una altra qüestió. En aquest sentit cal evitar el risc del que fan els altres —la majoria— com a norma de conducta o en el sentit de creure que la sociologia és qui ha de dictar el que s'ha de fer. La pastoral tampoc ha de dificultar l'aportació pròpia de la sociologia. No es pot fer dir a la ciència el que interressi a la pastoral i no podem acceptar només els resultats que ens agraden. La sociologia dita *religiosa* simplement, no existeix. Un bon diagnòstic és indispensable per aplicar un bon remei. I cal fer les dues coses: un bon diagnòstic del que és i aplicar un bon remei cercant el que hauria de ser. Si he subratllat molt la dificultat de conèixer profundament aquests fenòmens i d'altres que es podrien nombrar, ha estat expressament, com una invitació a no ser simplistes, a no repetir tòpics, a no fer lectures de la realitat petrificades i estereotipades en nom del realisme. Al contrari, hem de tenir ganes de conèixer el fet religiós en profunditat amb totes la

seva complexitat; hem de tenir ganes de fer diagnòstics acurats per tal d'aplicar remeis adients. Les ciències humanes ens hi podrien ajudar molt.

10. Importància del fet religiós en el nostre país

He deixat per al final aquesta senzilla però molt important constatació: hi ha persones interessades a mantenir que el fet religiós no és important socialment. Afirmar això penso que és una bajanada, no solament des del punt de vista creient, sinó també des del científic. En concret, el fet religiós ha estat i és socialment important a casa nostra. Jo defenso que *el fet religiós i l'Església han tingut, i tenen, una presència molt gran en el sistema socio-cultural català. La presència i la influència en la llengua i cultura catalanes sempre han estat importants, de vegades quasi en solitari, i francament decisives*. Les investigacions recents, com l'enquesta sobre els valors del catalans, també constaten la importància del fet religiós en el nostre país. «*Les nostres arrels i la nostra història no es poden entendre sense l'aportació del fet religiós i, més en concret, de l'Església catòlica*». (Cf. BARBARÀ, M. *Fet religiós i Església en els mil anys de Catalunya*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989.)

El fet religiós ha estat i és un fet personalment i socialment important. D'aquesta constatació que fan les ciències, qui més n'hauríem d'estar convençuts som els creients.

ENTREVISTA

Dr. Ricard Maria Carles :

“POTSER NO EVANGELITZEM PROU...”

L'arquebisbe de Barcelona, Dr. Ricard Maria Carles, meresqué l'atenció dels mitjans de comunicació als inicis d'aquest curs 94-95 per dues raons ben diferents: la celebració dels seus 25 anys d'episcopat i el seu nomenament com a Cardenal de l'Església. Dos bons motius també per parlar amb ell a *Quaderns de Pastoral*.

P. *Dr. Carles, d'aquests 25 anys de bisbe, els gairebé cinc darrers els ha passat a la diòcesi de Barcelona. Vostè és, sobretot, un pastor, i per això la nostra primera pregunta és: quina valoració en fa, de l'acció pastoral que es desenvolupa a la diòcesi?, quins valors i quins dèficits voldria subratllar-ne?*

R. Es treballa molt, moltíssim, però potser no evangelitzem prou. El primer gran valor que trobo és la generositat en l'entrega. Caldria, tanmateix, que tota la vida diocesana transparentés amb més claredat el goig de la salvació, la presència entre nosaltres de Jesús, la crida a la conversió.

P. *Concretem una mica més: quins són els problemes més urgents i punyents que té plantejats avui l'arxidiòcesi de Barcelona?*

R. El Pla Pastoral diocesà subratlla la identitat, la comunió i l'evangelització.

Sí volem que la secularització creixent no ens assimili, hem de treballar la nostra identificació amb l'evangeli. Al Senyor, no li preocupava que la insipidesa del món fos molt gran, sinó que la sal salés. A Barcelona, si la sal sala, estem salvats. Això vol dir assegurar la identitat.

La comunió, d'altra banda, hauria de portar-nos a accentuar més allò que la fe posa de comú en nosaltres que les nostres diferències. Si tothom vol construir la diòcesi fent surar només les seves preferències, ningú no se'n sortirà i tothom aconseguirà només que l'altre tampoc no se'n surti. Però es tracta de fer l'Església de Jesús, no la de Pau, o de Cefes. I sobre la base de la identitat i la comunió, aconseguirem evangelitzar més.

P. *Un fet vital durant l'any 1995 per a l'Església de Catalunya serà la celebració del Concili Provincial Tarraconense. Com valora aquest Concili i, en general, com valora el treball de la Conferència Episcopal Tarraconense?*

R. El Concili serà un temps de gràcia per a les vuit esglésies particulars que peregrinen a Catalunya, i convé que ens obrim de debò a l'acció de l'Esperit que ens guia. No hem d'oblidar que el progrés de l'Església va sempre unit a la conversió.

I referent a la Conferència, crec que tant el Concili com la Conferència tarraconense són fets de comunió que ens cal consolidar i impulsar.

P. Quaderns de Pastoral és l'òrgan d'expressió d'un Centre de formació pastoral (el Centre d'Estudis Pastorals –CEP–) que veu com les seves ofertes no obtenen el ressò que seria desitjable. Com veu vostè, Dr. Carles, l'actual formació dels agents de pastoral?

R. La formació permanent dels preveres i també dels altres agents de la pastoral és cada dia més necessària. Cap empresa la negligeix. És allò de la *sagacitat de la gent del món*, que diu l'evangeli. Ne-

cessitem aprofundir més en la Paraula de Déu i conèixer més l'home d'avui i la seva cultura. Són els dos pilars sobre els quals es construeix el pont de l'evangelització.

Espero que les ofertes del CEP trobin la resposta que mereixen. I penso que és interessant arribar a concrecions, com per exemple *la manera de fer les homilies*: a més d'assegurar el fons, cal saber comunicar...

P. Per acabar, Dr. Carles, hi ha una pregunta obligada, al fil dels esdeveniments: quina lectura o interpretació personal i eclesial fa del seu nomenament com a Cardenal?

R. Com he dit sovint aquests dies, agraeixo la confiança que el Papa em manifesta i que honora, també, Barcelona. Desitjo correspondre-hi aportant tota la meva col·laboració que el Papa em demani. El cardenalat és una forma rellevant i permanent d'exercici de la col·legialitat amb el bisbe de Roma.

NADAL-94

Sota el títol **NADAL-94** oferim tot seguit sis treballs diferents relacionats amb les celebracions nadalenques.

LLUM DELÀS fa una reflexió teològica sobre el Misteri de Nadal, que és misteri i realitat d'Encarnació.

JOSEP MARIA GALBANY analitza el fet pastoral del *cristians de Missa de Gall*, tan freqüent a les nostres parròquies.

IGNASI RICART ens apropa a la realitat d'uns cristians i cristianes que viuran el Nadal *com en terra estranya*, en la pròpia terra que el Senyor va escollir per néixer.

BLAI BLANQUER i **FRANCESC MESTRE** parlen de les manifestacions populars dels *pessebres* –els figuratius i els vivents– i del seu contingut espiritual.

Finalment, **SALVADOR CABRÉ** comenta el ressò poètic que el Nadal desvetllà en quatre grans poetes catalans: **Mn. Ribot, Salvat-Papasseit, Sagarra i Foix.**

QUADERNS DE PASTORAL aprofita l'avinentsa per desitjar a tots els seus subscriptors i subscriptores, lectors i lectores, amics i amigues un joiós **NADAL-94.**

EL MISTERI DE NADAL

LLUM DELÀS, delegada diocesana de Pastoral Universitària de Barcelona

A les portes del Nadal, intentem endinsar-nos una mica en el seu misteri, en la seva grandesa, en la seva invitació constant a deixar de ser nosaltres mateixos els protagonistes de la història per situar-nos, ben situats, en aquell bocí de la història que ens ha estat donat de viure.

Quan ens demanem pel sentit del Nadal, sovint els cristians fem esment d'aquell impressionant verset de l'Esriptura: «*Déu estimà tant el món que li envià el seu Fill...*»

Estimar el món: vet aquí el secret de l'Encarnació. I potser trobarem aquí, també, el secret de la nostra pròpia crida personal. Seguir Jesús, avui, és posar-se en aquesta dinàmica tan bella i tan agosarada d'estimar el nostre món. Incomprendible, tal vegada, per als nostres enteniments ofuscats, potser, per la mediocritat de les pròpies vides. Massa sovint estimem només allò que veiem, allò que gaudim, allò que toquem, allò que creem. I el Nadal ens convida a estimar aquell món que Déu ha somniat com a sobre-abundància del seu amor etern.

Estimar el món és, abans que res, posar-nos a pensar el món des de la força infinita de l'Esperit. Aquella que té origen en la Trinitat Santa. Aquella que sant Joan, en el seu evangeli, s'atreveix a comunicar-nos quan diu: «*I la Paraula s'ha fet carn i ha habitat entre nosaltres...*»

Estimar el món és trobar petjades de l'amor de Déu en la nostra pròpia vida, en la vida de la gent que coneixem, en la vida bastant massacrada i malmesa del conjunt del nostre món.

I quines són les petjades que Déu ha volgut deixar en el nostre món? Cadascú de nosaltres en té experiència. Caldria que aquest Nadal, que tot Nadal de la nostra vida, fos una ocasió, maternalment oferta per la nostra Església a través de la litúrgia, d'afinar la vista i la oïda dels nostres cors per veure i sentir aquest rastre d'amor que Déu deixa en el món.

1. Descobrir l'amor de Déu, manifest en Jesús. Feina de tota la vida. Tasca de totes les nostres comunitats cristianes. Do de l'Esperit que fa possible la certesa única, radical, trasbalsadora, que Déu ens estima, m'estima. Una invitació, doncs, a convertir els sentiments i convertir les actituds per conformar-los als de Jesús. Un Jesús estudiat cada dia en l'evangeli, celebrat festivament en l'Eucaristia, predicat amb els fets i, en tant que podem, amb les paraules.

2. Descobrir l'amor de Déu manifestat en els altres. Els altres que coneixem i que sovint ens sorprenen i ens meravellen perquè són capaços de viure en gratuïtat, en coherència, en honradesa, en fidelitat. Massa vegades ens imposen altres lectures dels nostres germans i germanes d'arreu del món. I el nostre interior es rebel·la i pateix i s'escandalitza. Quedem com aclaparats per tanta brutícia, per tanta mercaderia que trepitja els valors més sagrats, més humans. Ja és ben bé l'hora que sapiguem descobrir el fons més pur i incontaminat dels qui ens envolten, dels vertaders servidors del nostre món. Hi són. Cal donar-los la paraula. Cal assenyalar-los amb el dit i que es posin a les primeres files de les nostres places públiques. Perquè el seu testimoni ens contagii, ens faci créixer.

Caldria fer que els darrers siguin els primers aquí, ja, a la terra. Això fóra la preguera nadalenca del que ens espera al cel. ¿No és un gest rotund, intel·ligible pel nostre món, aquest de fer passar al davant, aquest Nadal, aquells que el món presumit i marginador condemna a ser els darrers de tots, els oblidats?

Benaurat Nadal que ens aporta, a les comunitats cristianes i a tots els homes i les dones de bona voluntat, l'ocasió de canviar els nostres cors de pedra en uns cors de carn, l'ocasió de convertir-nos en adoradors commoguts davant el pessebre.

3. Descobrir l'amor de Déu, manifestat en el món. «Tant estimà Déu el món...»

L'amor que és present quan els pobres de qualsevol pobresa, confien, lluiten i estimen per sobre de les amenaces que cauen sobre seu.

L'amor que és present quan els humils que ens acompanyen en l'aventura de la vida, saben situar-se en un segon lloc amagat i fecund. Els humils que s'alegren pels altres en gratuïtat contagiosa a força de posseir els béns superiors: una certa plenitud en Déu, ja aquí a la terra.

L'amor que és present quan els qui ploren reben el consol en la seva ànima, tot construint un món on també el sentiments tenen cabuda, on també les fragilitats desporten compassió, on també el penediment resta obert a l'abraçada de Déu.

L'amor que és present quan els qui tenen fam i set d'honradesa i de justícia en aquest món, no desesperen, intoxicats per la corrupció, sinó que anuncien que la netedat, la bondat i la transparència sacia el cor com cap altre aliment dels nostres dies.

L'amor que és present quan tants homes i dones, tants grups i comunitats, tantes institucions i organitzacions alternatives, viuen la compassió i exerceixen la solidaritat de germans ben avinguts.

L'amor que és present, i tant present!, quan les netedats del cor resplendeixen en els rostres dels infants, dels vells, dels sants, dels enamorats de Jesús, mentre caminen aquí a la terra.

L'amor que és present quan els qui posen pau als carrers i a les places, els qui pacifiquen les famílies, els qui engendren àmbits i espais per viure en la pau, se senten i se saben fills de Déu, germans de Jesús, *Príncep de la pau*.

Fer present Jesucrist, avui, és, doncs, un programa d'amor en gratuïtat, una contemplació del misteri de Nadal que la litúrgia d'aquests dies ens fa assaborir i cantar: litúrgies als temples, litúrgies als carrers, litúrgies a les llars que reuneixen i acullen. Deixem-nos endur pel ritme de les celebracions. No posem fre al do de Déu que vol entrar, a través del Jesús que neix, en la nostra història de cada dia.

GENT DE MISSA DEL GALL

JOSEP MARIA GALBANY, rector de Santa Coloma de Gramenet

Un públic heterogeni

Em situo a la ciutat de Santa Coloma de Gramenet, en el temple que popularment s'anomena *la parròquia gran*, *la parròquia major* i fins i tot *la catedral*, amb gran indignació dels més vells del lloc, queixosos perquè els nouvinguts malmeten amb aquests títols la identitat primigènia del que sempre ha estat: l'església parroquial de Santa Coloma. Un edifici de característiques clàssiques, això sí, neogòtic i modernista, però amb l'única pretensió de ser dedicat a la patrona que ha donat nom a la ciutat, santa Coloma, avui un xic arraconada sota aquestes expressions tan magnificadores.

La Missa del Gall, celebrada a les dotze de la nit del 24 de desembre, acull un públic heterogeni. Hi vénen, en primer lloc, els de sempre: molts membres dels diferents grups d'adults de la parròquia que formen petites comunitats es troben cada mes i avui han preparat les lectures, les pregàries i les ofrenes. També els tres o quatre grups de joves que fan habitualment revisió de vida o són de la JOC o monitors del moviment d'Esplais cristians. També ells, se senten corresponsals de la preparació de la Missa. Diríem que amb els adults esmentats formen el plenari de la comunitat activa. No vindran sempre a Missa però avui no hi manquen.

No cal dir que aquesta nit també hi ve un bon gruix de practicants habituals del diumenge. Ells han seguit el camí de l'Advent i alguns amb força profunditat. Però aquesta nit hi manquen moltes àvies a qui la son els impedeix sortir de casa. I un altra característica: a pesar que l'assistència habitual dels diumenges és meitat de parla catalana i meitat de parla castellana, aquesta nit predominen els catalans. I és que aquests concentren la festa de la família en el dinar de l'endemà, mentre aquells altres –procedents molts d'ells d'Andalusia– la celebren en el sopar de *Nochebuena*, el qual s'ha allargat massa i no els ha donat temps per arribar a l'hora.

Però, a la Missa del Gall, hi va molta gent que viu habitualment desvinculada de l'Església. És sorprenent trobar-se amb joves que, anys enllà, van venir a la catequesi infantil i que avui, quan sortien amb la colla d'amics, han dit plegats: anem a Missa! I et trobes amb unes quantes glopades de joves desconeguts, quasi tots ocupant respectuosament unes quantes rengleres de bancs. No cal dir que aquesta nit també ve l'*agnòstic parroquial* que participa de les activitats culturals de la parròquia però que ha deixat la Missa i els grups de fe.

També hi ha famílies senceres a qui, després de tants anys de ser amb ells a Santa Coloma, ja els puc dir amb franquesa: Bon Nadal i fins l'any vinent ! I és que, al Temple, només hi vénen aquesta nit. També hi assisteixen persones significatives i *antigues* de la ciutat –i moltes de *noves*– que tenen la torreta per als caps

de setmana, no practiquen la Missa dominical, però que opten decididament per venir cada any a la Missa del Gall. D'aquests, n'hi ha que havien estat escolans o membres actius de la parròquia a la seva joventut i expliquen amb melangia les excursions, el teatre, les entremaliadures que feien segons allò de «*cualquier tiempo pasado fue mejor*». I més gent: la parella que es va casar ací de la qual no n'he sabut res més, el noi que surt amb la monitora de l'esplai i ordinàriament no practica, els que fa anys que no viuen a la ciutat però que els agrada anar a Missa del Gall al seu lloc d'origen, els veïns que només vénen aquesta nit i, si no surten fora, el divendres sant, etc.

Quines motivacions els fan venir a Missa del Gall?

Els creients i practicants en tenen unes, de motivacions, és clar. Però ara m'interessa explicar les d'aquells que no practiquen habitualment.

Les resumeixo en dos blocs:

1. Un desig de fer present d'una manera col·lectiva el misteri del *més enllà*. Aquesta gent intueix l'Absolut, el Transcendent, Déu, potser d'una manera vaga però real. No s'hi senten compromesos a través de la Missa i els Sagraments, però els agrada escoltar que aquest *Algú* difús i vague s'ha preocupat de l'home. Potser tota l'ambientació familiar i social del Nadal que, per ella mateixa, respon a una necessitat festiva de l'home, no troba la seva plenitud si no s'arrapa a un misteri de *Transcendència*, i la Missa del Gall, amb aquest Nen fràgil que neix entre nosaltres i que ve de Déu, dóna resposta a aquesta necessitat de l'esperit humà. Per això aquesta gent pot constituir un terreny abonat per pronunciar-hi la Paraula.

2. Una voluntat d'explicitar les arrels que donen identitat a cada persona. És a dir: fer el que s'ha fet sempre i, si pot ser, en el lloc on vaig començar la meua pròpia història. Per això surten a flòr de pell les ganes de trobar a la Missa de Gall gent coneguda, els joves anant-hi amb els grans cercant-hi els companys d'infantesa o els veïns amics o convidant-hi els parents. És la manifestació d'un sentit tribal de la vida on jo, encara que no practiqui l'Eucaristia dominical, sóc dels que em trobo amb aquell i aquell altre a la Missa del Gall. Com m'hi trobaré a la primavera, quan vagi a l'aplec de la sardana. Tot per donar consistència a la meua identitat, arrelada a una família i a un poble.

No cal dir que aquests trets uneixen d'una manera gairebé ecumènica els practicants habituals, els ocasionals i els militants més compromesos. Perquè el que he dit dels que només vénen a la Missa del Gall, també s'aplica als feligresos setmanals i als joves i adults que configuren els grups de reflexió de la parròquia, amb la diferència que aquests tenen, a més, motius específicament cristians. La pastoral d'aquest acte litúrgic s'ha de centrar molt en el nucli de la Revelació, en el *kerigma* que es proclama i se celebra. Però això formaria part d'una altra reflexió.

EL NADAL DELS CRISTIANS D'ISRAEL

IGNASI RICART, claretià, professor del CEP

Els cristians són una ínfima minoria en el món plural del minúscul país anomenat Israel. I són una minoria que ha perdurat a través de molts segles malgrat les persecucions. Dins una població de 160.000 habitants, repartits entre 27 esglésies sense comptar amb les sectes. Si a nivell eclesial hi ha molta divisió, els cristians se senten molt units pel fet cristià davant l'enemic comú: el fonamentalisme musulmà. Val a dir que hi ha una comunitat de cristians jueus, molts dels quals es veuen obligats a viure com a cripto-cristians per poder tenir un lloc de treball i no ser marginats del tot en la seva societat.

El món catòlic llatí té una majoria de comunitats escampades a Galilea que són de ritu melkita, amb rectors casats que són presents en totes les seves comunitats. El món catòlic llatí segueix les orientacions del Patriarca llatí Michel Sabbah, que recomana pregar per la pau.

Els cristians estan ben compromesos en la pregària per la pau. El *shalom* és un do de Déu que farà trencar les armes i apagar les brases de la guerra. Dóna un sentit de plenitud i de perfecció. La pregària expressa els sentiments més íntims de l'home: la seva condició limitada, la seva recerca d'absolut, el seu sofriment, la seva revolta. Quan es gira vers Déu, l'home no pot pas deixar d'expressar la seva necessitat de pau. El desig de pau és el desig de relació que uneix les persones. La petició de la pau ocupa un lloc gran en la pregària jueva. La consciència de l'home bíblic és així una consciència oberta que espera la realització del seu desig d'absolut d'un do de Déu. L'obertura a Déu és una dimensió fonamental que és font de respecte per l'altre.

Tanmateix, dins el món llatí hi ha cristians que pertanyen a dos mons completament diferents: els que es troben dins l'estat d'Israel i els qui viuen en els territoris ocupats (West Bank). Els qui viuen a dins d'Israel tenen un status que no té cap àrab de cap país àrab: viure dins una democràcia. Els dels territoris ocupats –i amb notables diferències segons els llocs– viuen una ocupació i una vexació, per part de l'ocupant, que crea un estat de revolta, d'odi i venjança permanents. I això malgrat els esforços de bona voluntat de molts polítics i homes de pau, però que, segons a quins nivells, no arriben a resultats proporcionats a tals esforços.

Pel que fa al procés vers la pau, els cristians tenen, com els qui més, fam i set de pau i de justícia, d'avinentesa... de *shalom*. Tot amb tot, val a dir que una cosa són els acords polítics nacionals i internacionals i una altra allò que pensa la gent *que va a peu*. Aquests volen viure, guanyar-se la vida, mantenir la família i estar tranquils a casa seva. Els ideòlegs i els activistes han organitzat la *Intifada* que ha provocat que Israel vulgui endegar un procés vers la pau. Però molta gent està farta de les dificultats que ha comportat la *Intifada*. Es pot dir que no hi ha família que no hagi tingut un noi a la presó, amb raó o sense, i tots han sofert un *seguer* o bloqueig que tanquen

les carreteres per tal de barrar el pas als habitants dels territoris ocupats, parcialment o totalment. Això vol dir que només es permet el pas als qui tenen un passi especial, molt limitat darrerament. I impedeix que la gent pugui anar als hospitals de Jerusalem, fins i tot alguns metges no han pogut anar a treballar.

L'acord de pau entre àrabs i jueus no esmenta el respecte i la llibertat de les confessions religioses a Terra Santa. No obstant això, en l'Acord Fonamental, firmat el 30 de desembre del 1993, entre l'estat d'Israel i la Santa Seu, es garanteix *«la llibertat de religió i de consciència, d'acord amb la Declaració Universal del Drets Humans»*.

Pel que fa als catòlics, diu aquest acord: *«L'Estat d'Israel reconeix el dret de l'Església catòlica a complir les seves funcions religioses, morals, educatives i assistencials, a tenir les seves pròpies institucions i a formar, destinar i assignar el seu propi personal a les esmentades institucions»*. Concretament a Terra Santa, l'Església posseix una xarxa important d'institucions religioses, assistencials i culturals que ha de mantenir: santuaris, parròquies, escoles, una universitat (la de Betlem), hospitals, orfanats i dispensaris. L'església catòlica té cura d'uns 70.000 catòlics que viuen a Israel i als territoris ocupats, amb problemes d'emigració a causa de la discriminació i de la manca de treball.

L'acord de pau entre àrabs i jueus com també les noves relacions entre el Vaticà i Israel, beneficiaran en gran manera la zona. La pau aportarà més entesa, més treball i col·laboració mútua entre jueus, àrabs i cristians. Un acord de pau definitiu entre àrabs i jueus de ben segur que propiciarà un augment de turistes i de pelegrins a Terra Santa. La pau és el clima ideal per poder visitar els llocs sants. Alhora s'eixamplarà el cercle geogràfic de les peregrinacions: Israel i els països del voltant, tan associats al món bíblic. Tot plegat fornirà una millor comprensió entre els visitants, la gent i les religions d'Israel.

Tant de bo que el procés de pau no sigui massa llarg, ja que l'odi s'ha covat massa temps en el cor del poble jueu i dels pobles àrabs. Només cal recordar les massacres d'Hebron i Tel Aviv.

Que el naixement de l'Infant de Betlem. Príncep de la Pau, beneeixi Israel amb el do de la pau. Augurem la pau a Israel; que es concretitzi l'aspiració bíblica de *shalom* i puguem desitjar amb el salmista: *«Per amor dels meus germans i dels meus amics, deixeu-me dir: que hi hagi pau dintre teu!»* (Sl 122,8). I que aquesta pau dugui benestar a tothom, i es consolidarà la justícia.

EL PESSEBRE, MESTRE D'ESPIRITUALITAT

BLAI BLANQUER, rector de Sant Esteve de Granollers

Gairebé tots portem un grill a la ceba. Per mal i per bé. Francesc d'Assís va ser sortosament guillat. Tothom es refereix al seu pessebre de Greccio per assenyalar l'origen d'aquesta tradició. Aquella Missa a l'estable no fou només sorprenent i creativa sinó –i sobretot– coherent amb la vivència cristiana del d'Assís.

És coherent que s'aturés a contemplar la immensitat de Déu justament en la feblesa del «*Puer natus*», la glòria del Salvador en la humilitat del «*pro nobis egenum et foeno cubantem*».

L'objecte de la contemplació cristiana és primordialment la humanitat del Fill de Déu, nascut de la Verge Maria, el Déu proper que planta la seva tenda en el quotidià. Per contemplar aquest misteri, no sé si hi ha hagut cap mestre d'espiritualitat més traçut que el pessebre. Al llarg de la història, el pessebre ha estat un repte entre popular i artístic, entre benhumorat i místic, capaç d'integrar tots els estils, tots els nivells culturals, totes les matèries, tots els paisatges, totes les situacions humanes, tots els graus de fe. Només en queden al marge, els llepafils a qui mareja la fortor de l'estable: vull dir els que, amb el pretext que sigui, no presten prou atenció a la veritable humanitat de nostre senyor Jesús.

Quan ve Nadal, a uns quants guillats ens agafa la febrada del pessebre. No hem fet cap *propòsit* ni hi hem arribat a còpia de *plantejaments*. És tota un altra mena de experiència. El pensament del naixement del Crist ens torna a fascinar amb aquella frisança que acompanya a tot naixement: se'ns fa sempre present. Tot hi fa referència. El contemplem en les boires enceses al capvespre, en la calitja del matí i en la nit transparent. Ens hi transporta l'olor de la pluja i la remor del vent. Tots els objectes troben el seu lloc a l'entorn d'aquest misteri de gloriosa humilitat.

Aquesta estranya bogeria pot quedar en folklore, degradar-se en vanitat o encongir el cor en la nostàlgia d'una infantesa definitivament perduda. Però també pot esdevenir un bon auxili per a la indispensable actualització del misteri. De fet, és *avui*, que Crist tot ho redreça. «*Hodie Christus natus est: hodie Salvator apparuit: hodie in terra canunt Angeli, laetantur Archangeli: hodie exsultant justi, dicentes: Gloria in excelsis Deo, alleluia.*»

Al pessebre, sovint se li fa retret de comportar reflexos ruralistes. L'home urbà –i sobretot els més joves– tenen poc contacte amb la natura verge, en tenen un coneixement escàs o romàntic i, per tant, connecten malament amb la sensibilitat que prové dels que han nascut submergits en la cultura del camp.

Però des del punt de vista plàstic, el pessebre és un àmbit emparentat amb l'esce-nografia, l'escultura i la pintura. I, mai com ara, la tècnica i els materials moderns havien ampliat tant les possibilitats d'expressió.

El tema del Naixement ha estat font d'inspiració de poetes, músics, pintors i escriptors de totes les èpoques i estils. Analògicament, el pessebre troba formes d'expressió inculturades en el món urbà quan hi ha prou vivència cristiana per posar activa la creativitat.

Amb tot, cal reconèixer que l'home urbà pateix una carència de conseqüències encara desconegudes. No solament ignora alguns aspectes del medi natural sinó que n'està profundament dissociat. És lògic que ens preguntem si serà possible l'equilibri en l'home que es dissocia totalment del medi natural. Es pot viure humanament sense tenir d'alguna manera a prop el correctiu humil de les lleis dels éssers vius que es palesen en la contemplació directa del món vegetal i animal, dels fenòmens atmosfèrics, del dia i de la nit...?

En tot cas, el pessebre, a més de la mística pròpia del fet cristià, té la virtut educativa de fer-nos fixar en les nostres arrels terrenals. Així com la millor forma d'aprendre és ensenyar, la millor forma d'aprendre com és el món és veure's urgint a representar-lo.

Com ens podem apropar al misteri de la veritable encarnació del Verb? Giovanni Guareschi ho descriu molt bé quan ens proposa el seu inefable Peppone pintant de rosa el nen Jesús del pessebre de Don Camillo.

No és el cas, tractar de tècniques aquí. Amb tot, la composició de les arts plàstiques no es pot estalviar en cap pessebre ben fet. La composició és aquella estructura geomètrica invisible que té la virtut d'adreçar l'atenció al punt exacte que l'artista ha previst.

Un bon pessebre condueix la mirada de dret al Naixement. Per mitjà de la graduació de la llum, de l'estructuració dels volums, de la posició de les figures, de l'orientació dels camins o de tot plegat; els ulls del visitant van a parar al Nen Jesús. Tot l'entorn guarda alguna relació i està en tensió respecte al punt central que n'és l'origen i el destí. El pessebre, a més, ha de reflectir una certa grandiositat, per petit que sigui. No s'entén el valor del "*et in terra pax*", sense el "*Gloria in excelsis*". En un bon pessebre hi cap tot el que és casolà en la mateixa mesura que l'equilibra el corresponent toc d'excelsitud.

D'aquí, el repte del celatge, l'estelada, la posició de les figures transcendents.

Si llegiu aquestes ratlles abans de Nadal, feu la cerimònia de treure la capsa de les figures i, amb la pau al cor, feu el pessebre amb tot allò que tingueu a mà. I més contents encara si sou pobres de temps o de recursos. Que és així com va néixer el primer pessebre.

*«Feu pessebre, "infants"!, és de Francesc lliçó!
L'infant Rei de Betlem sol davallar-hi!»*

EL PESSEBRE VIVENT DE CORBERA

FRANCESC MESTRE, ex-rector de Corbera, actual rector de Piera

Un matí del mes d'octubre del 1962, ens trobarem casualment el prou conegut Josep Rodrigo (en Josep de l'Aigua), el que llavors era alcalde, en Josep Canals, mort recentment, i el que escriu aquesta ressenya. Ens felicitarem per l'èxit obtingut a la Cavalcada de les Festes de la Mercè, a Barcelona (la carrossa de Corbera de Llobregat *Alta* guanyà el primer premi). Tot d'un plegat, en Josep Rodrigo diu: «*I ara, mossèn, per Nadal, el pessebre vivent, a la Penya del Corb*». Amb la seva capacitat de convenciment ens entusiasma. Posarem, tot seguit, fil a l'agulla. Des d'altar, convocarem a tothom a una reunió, a la Societat Sant Telm. En aquesta reunió es prengué la decisió, ferma i unànime, de fer el pessebre vivent. I ens posarem a treballar, tots disposats a col·laborar-hi.

En Josep Rodrigo, pare de la idea, em digué: «*Vostè, mossèn, faci un guió i, quan el tingui fet, nosaltres acondiciarem els quadres corresponents*». Havíem entès que pretendre una representació d'estil teatral clàssic, amb actors recitatius, no estava al nostre abast. Se suggerí confeccionar un guió gravat, deixant que els actors hi possessin sols la interpretació mímica. També s'acordà no instal·lar cap mena de teatre amb cadires, on els espectadors, asseguts, seguissin l'espectacle, sinó que fossin ells els que anessin recorrent els diversos quadres. Després resultà, segons va assenyalar un entès en teatre, que aquesta forma emprada responia al que fou el primitiu estil amb què es presentaven les obres teatrals.

Des d'un principi es tingueren presents aquests quatre objectius: primer, presentació el més digne possible del muntatge escènic; segon, facilitar una escenificació que possibilités a tothom del poble la seva participació, de qualsevol edat, fos com actuants directes, fos en el treball amagat, i tan valuós, de l'arranjament i degut funcionament; tercer, ficar els visitants dintre del pessebre, a fi que no es quedessin en la condició de mers espectadors, sinó que se sentissin com uns protagonistes més; quart, ajudar que, juntament amb la contemplació de l'espectacle de la llum i del so de cada quadre, rebessin, a través de la paraula de l'Evangeli i de les corresponents glosses interpretatives, un missatge cristià i humà. I que, en sortir del pessebre, no solament se'n guardés un record agradable d'imatge i d'audició, sinó, i sobretot, que cadascú, segons la seva sensibilitat d'humanisme i de fe, hi trobés un element d'interioritat, que omplís, a més dels ulls i les oïdes, la ment i el cor.

La realització pensem que ha estat copiosament reeixida si ens atenem als innombrables testimonis rebuts, o de viva veu o per escrit, o plasmats en les impressions signades en el Llibre d'Or.

Objectius assolits

Els quatre objectius proposats, sembla que s'han assolit:

El primer ha comptat, abans de tot, amb la grandiosa riquesa natural de la topografia orogràfica del lloc, a la qual ha correspost l'excel·lent escenificació tècnica i artística dels Quadres, tant pel que fa a les persones que els plasmen com a la seva estructura de composició, de llum i de so. Aquí es podria citar una curiosa anècdota: visitava el pessebre el que llavors era capità general de Catalunya, d'això ja en fa molts anys; quedà meravellat i preguntà: «*¿Qué ingeniero ha proyectado esta maravilla de luz ?*». En respondre-li: «*Aquí lo tiene*», tot assenyalant en Josep Rodrigo, vestit amb la samarra i la barretina, exclamà: «*¿Y después dirán de Bohigas!*». Cal assenyalat, també aquí, la bona disposició dels propietaris dels terrenys en què es pensà fer el pessebre, en deixar-los generosament.

El segon, de facilitar la participació de tothom, demostra que ha estat així el fet que, d'una població d'uns sis-cents habitants, els que tenia llavors Corbera Alta, hi participaren uns cent vuitanta. Es podien comptar amb els dits de la mà, les cases que no tinguessin algun dels seus membres col·laborant en el pessebre. Amb el temps, a més dels col·laboradors de Corbera Alta, s'hi han afegit molts dels mateixos estiuejants i, sobretot, dels de Corbera Baixa, cosa, aquesta última, que ha ajudat molt a anar desfent aquell antic recel entre els dos sectors de Corbera de Llobregat. Això sol ja és un gran èxit del pessebre.

El tercer, hem de reconèixer que el pessebre, per si mateix, ja porta a sentir-lo com a quelcom personal, ja que quasi a cada casa se n'hi fa un; el pessebre és ja de casa. S'ha pogut constatar aquesta compenetració dels visitants amb el pessebre vivent, per la manera plenament activa amb què el contemplen, segueixen i viuen, manifestada pels seus comentaris i per la mateixa expressió dels seus ulls brillants i acollidors del que veuen i senten. S'hi endevina, en la majoria, una plena identificació. L'experimenten com a propi. Una mostra que és així, és el cas que moltes famílies el visiten any rere any; el coneixen, però el necessiten.

El quart es deu al guió, que, tot narrat amb absoluta fidelitat el relat evangèlic, intercala glosses, a manera de petits comentaris, com també breus poesies, que ajuden a interioritzar-lo i a personalitzar-lo, cridant suaument l'atenció contemplativa de la ment i l'obertura acollidora del cor. Davant l'emoció que moltes persones, dels més diversos nivells culturals, experimenten i expressen visiblement, un eminent catedràtic universitari ens digué: *No és pas gens estrany, ja que l'evangeli, en què fidelment fonamenteu el pessebre, arriba a tothom*. Això és cert, però també ho és l'adequat emmarcament de les corresponents escenes.

El guió inicial ha estat enriquit per altres aportacions, en especial pel tantes vegades esmentat Josep Rodrigo, llumener inspirador i ànima esforçada i organitzadora del pessebre vivent. El seguiment del guió amb atenció i actitud receptives, ens consta que provoca un impacte no solament d'admiració externa, sinó també, d'aprofundiment espiritual. Així ho manifestava un visitant: «*Fa tant de bé veure i escoltar*

aquest pessebre com fer uns exercicis espirituals». Potser no serà tant, però, almenys, es comprova que l'intent proposat d'interiorització s'aconsegueix en molts dels que el visiten.

Que el pessebre vivent de Corbera ha aconseguit el seu propòsit d'unir, com diu el guió en el seu començament, *«en una mateixa realitat el Jesús vingut al món per amor i el Jesús estimat per tots els homes»*, l'evangeli i el poble, ho palesen els fets, ja que arreu de Catalunya i més enllà s'ha anat introduint aquesta manera de celebrar el Nadal i, amb petites variants, la mateixa forma substancial de muntar els *pessebres vivents*; com, també, el que la Generalitat de Catalunya li hagi concedit la Creu de Sant Jordi. Cada any el visiten un promig de vint-i-dues mil persones.

El pessebre vivent de Corbera, en definitiva, no ha fet més que seguir i fer actual la inspiració de Sant Francesc d'Assís, concretada pel sant en la nit de Nadal del 1223, en un estable de Greccio.

Acabem transcrivint alguns moments del guió:

– En la introducció: *«Així, amb forma senzilla, / amb molta alegria i plaer / tot el poble de Corbera / representa el seu pessebre / que és testimoni de fe»*.

– En la salutació: *«Bona i santa nit ! Déu vos guard ! Amb el mateix silenci i respecte, amb la mateixa reverència i confiança amb què anem al temple de Déu, entrem al pessebre vivent!, amb l'esperança que tot contribueixi, en acabar, a ser una mica més homes de bona voluntat»*.

– Davant el Naixement: *«En el camí, en nostra vida, / graveu-ho dins vostre pit, / que mai tindreu llum de dia / com la llum d'aquesta nit»*.

– Enfront la casa de Natzaret: *«On veiem una Família, plena d'autoritat i obediència, d'oració i treball, de germanor i pau. Comprenem perquè és així; hi habita el qui vol fer de tot el món una gran família, on hi hagi progrés en la veritat, igualtat en la justícia, respecte en la llibertat, unió en l'amor, que porti a tots els homes la pau!»*.

– En el comiat: *«Adéu-siau, visitants amics! Corbera us ha ofert, amb senzillesa, la millor mostra del seu art, la intimitat dels seus sentiments i de la seva fe. Volem ser per a tots com una petita anella d'unió amb Jesús infant. Que la glorificació que junts hem donat al bon Déu sigui per a cada un de nosaltres signe i realitat d'estimació, de benestar i de pau. Bona i santa Nit!»*.

NADAL DE QUATRE POETES CATALANS:

Mn. Ribot, Salvat-Papasseit, Foix i Sagarra

SALVADOR CABRÉ, rector de Sant Oleguer

El director de *Quaderns* m'ha demanat un treball sobre el Nadal expressat per poetes catalans, i m'ha indicat especialment en Joan Salvat-Papasseit i en Josep Maria de Sagarra. Ha insistit que volia remarcar-ne l'aspecte social i de denúncia.

Estic content perquè m'ha proporcionat l'ocasió d'endinsar-me de nou en el Poema de Nadal, tan estimat i tan estimulants. Des dels anys de Seminari, impulsats per allò que en dèiem l'*Acadèmia del català*, vam poder conèixer i assaborir la frescor del gust de la nostra terra en aquells abundosos versos tan nostres i humans. No he pogut dominar la temptació d'afegir-hi alguna pinzellada de profunditat amb l'ajuda d'en Pere Ribot i alguna altra nota d'en Josep-Vicenç Foix que reforça la vessant social del fet nadalenc.

Nadal és la irrupció sensible de la divinitat en el si del complex humà. Encara que Déu es presenti a la humanitat amb carn i ossos, aquesta presència enmig dels homes també necessita que la descobrim, no és pas d'una evidència immediata.

Per situar-nos, m'agrada començar amb l'antifona de Mn. RIBOT que recomana la necessitat de *trobar Jesús* i explica el camí:

«*TROBAR-ME no és difícil si saps trobar-te en Mi.*
Tot pren, terreny enllà, maduresa, camí.
Avui i sempre tens l'aire que bé t'escau:
copsar la bona nova, penyora de la pau,
fer-te petit, sentir, talment com si fos ara,
caminant pel misteri, el plor del Noi de la Mare.»

En Sagarra explica amb més detall, amb més expressionisme, el camí per trobar Jesús. Però val la pena, de bell antuvi, tastar la profunditat del poeta de Riells que ens despertí la set de fer el camí, buscant de trobar-nos nosaltres mateixos amb maduresa. A més, ens parla d' "*avui i sempre*", per dir-nos que el Nadal no és una data aïllada, sinó és "*fer-se petit*", fer-se pastor senzill, voldrà en Segarra, d'aquells que no han estudiat, que "*no saben res de res*". I evocant l'actitud recomanada per Sant Ignasi, Mn. Pere ens demana que actualitzem, "*com si fos ara*", l'esdeveniment nadalenc i encara més concretament, ens encoratja a "*sentir...el plor del Noi de la Mare*". La qual cosa, no s'està de dir-nos l'autor, només es pot dur a terme, "*caminant pel misteri*".

Si volem doncs, trobar Jesús, viure el Nadal cristià, cal que busquem de trobar-nos nosaltres, cal que sapiguem acceptar la realitat de la nostra petitesa. I això cada dia, no solament el 25 de desembre. I, alerta!, això és la *bona nova*, això és l'anunci joios.

En JOAN SALVAT-PAPASSEIT ens fuetreja, per tal de desvetllar la nostra son de rabadans empedreïts que, any rere any, tornem a les mateixes, oblidant els pobres i oblidant, encara pitjor, els pobres que som. Podem admirar una versió diferent del "plor del Noi de la Mare". Un plor arrencat de la nostra indiferència, a l'hora de les postres del dinar de Nadal. Un Jesús que sanglota després de mirar-nos.

NADAL

«Sento el fred de la nit i la simbomba fosca.
Així el grup d'homes joves que ara passa cantant.
Sento el carro dels apis que l'empedrat recolza
i els altres qui l'avencen tots d'adreça al mercat.
Els de casa a la cuina prop del braser que crema
amb el gas tot encès han enllestit el gall.
Ara esguardo la lluna que m'apar lluna plena
i ells recullen les plomes i ja enyoren demà.
Demà, posats a taula, oblidarem els pobres
-i tan pobres com som-, Jesús serà nat.
Ens mirarà un moment a l'hora de les postres
i després de mirar-nos arrencarà a plorar.»

En JOSEP-VICENÇ FOIX retroba l'accent del Magníficat quan explica la novetat que hi ha a cal fuster. Una novetat que trasbalsa les categories socials del nostre món fent que els rics plorin i els captaires riguin a balquena, contemplant com vénen mecànics de remença, amb olis nous de llibertat, en un món amb integració de contraris, reforçant els aspectes positius: *Res no s'acaba i tot comença*", "qui mor no mor", i els que res no tenen, poden ser també generosos ja que aporten "clarors del cim" al costat del "saïm" de les Illes i de la farina pura de l'Urgell.

«Ho sap tothom i és profecia.
La meva mare ho va dir un dia
quan m'acotxava amb blats lleugers:
A cal fuster hi ha novetat.

El plor dels rics salpa pels aires,
i les rialles dels captaires
solquen els glaços del teulat.
Un pastor ho conta als vinyataires:
A cal fuster hi ha novetat...

Res no s'acaba i tot comença.
Vénen mecànics de remença
amb olis nous de llibertat;
Una veu canta en recompensa:
Que a cal fuster hi ha novetat.

Des d'Alacant a la Provença
quí mor no mor, si el son és clar
quan neix la Llum en el quintar.

La gent s'agleva en la nit dura.
Tots anuncien la ventura.
Les Illes porten el saïm,
i els d'Urgell, farina pura.

Qui res no té, clarors del cim.
La fe que bull no té captura
i no es fa el Pa sense Llevat:
A cal fuster hi ha novetat.»

EL POEMA DE NADAL. Any 1931.

En JOSEP MARIA DE SAGARRA ens regala aquest text entranyable on, de mil maneres, ens crida a la conversió sincera, servint-se del fet nadalenc. Una crida dirigida a tots els estaments, des del rabadà més terrenc fins a la mitra consagrada.

Val la pena destacar que fou l'any de la república, el '31, quan en Sagarra escrivia aquest poema. Som a l'any 94 i acabem de rebre l'impacte del llibre del canonge Cardó, *El gran refús*, l'acabament d'aquell altre *Les dues tradicions*, un acabament que el mateix canonge va prohibir de publicar durant 50 anys. Aquells anys '30 de les mitres encarcerades i encrespades, de les conxorxes polítiques on es covaren tants odis destinats irresistiblement als horrors de la revolta fratricida.

En Sagarra juga amb les antinòmies:

Per una part, la foscor de la nit, l'aire gelat, el pols esfereït, la covardia, la gira del llit, l'home nafrat, la folia del nostre pensament que vola baix i té ganes de senyoria.

I per altra banda, la sentida de rosa, l'estrella que anuncia l'absoluta meravella de la bellesa de la creu.

«Ai, aire d'aquesta nit!
Quina sentida de rosa
hi ha en l'aire gelat que es posa
sobre el pols esfereït?
Ai, aire d'aquesta nit!
Dins la teva covardia
i en la gira del teu llit,
home nafrat de cada dia,
tremola el mot que el llavi no diria;
hi ha una estrella que anuncia
dins l'aire d'aquesta nit!
Una estrella!...
Perquè l'esclatxa que el cor veu,

i l'absoluta meravella
de la bellesa de la creu,
sols pot dir-la una estrella!
Tu i jo i els altres follament,
direm les coses quotidianes
del nervi i de la dent,
direm el nostre pensament
que vola baix, i que té ganes
de senyoria i nodriment...
Però l'estrella solament
tremoladissa i impalpable
pot anunciar el neguit d'un naixement,
entre el bou i la mula d'un estable.»

I ara, vegem la denúncia de les aparences superficials i efímeres tant espectaculars com falses i buides i decebedores. Denúncia d'aquelles *veritats* que necessiten embolcallar-se amb or fals i collarets de pedreria, per amagar la infàmia que es descabdella en un món cansat i gris, de miserables coses velles emmascarades de vernís. Denúncia que es fa més palesa quan tot això es contraposa als qui cerquen l'oli pur de la senzillesa, de la veritat sense bombos ni platerets, als homes de bona voluntat, capaços de tenir fe per esperar l'estrella.

«Que les trompetes i els timbals
i el llavi roig de gelosia,
cantin la glòria de l'or fals
i el collar de pedreria.
Però el qui cerca l'oli pur
que el lliurarà de tot conjur
mentre la infàmia es descabdella,
que aixequi el front totes les nits,
i es fregui els ulls adolorits,
i tingui fe per esperar l'estrella!
Avui el llavi cansat
vol estrafer l'alegria;

homes de bona voluntat,
avui la llengua impia
sembla con que demani caritat
per esborrar la gran melanconia
del nostre món atabalat.
Del nostre món de crits i arpelles
de mandrejar encomanadís,
del nostre món cansat i gris,
de miserables coses velles
emmascarades de vernís,
del nostre món tan lluny de les estrelles!».

Esclata de seguida, una altra vegada, el desig de festa, de joia i d'alegria, la necessitat de *bona nova*, i el crit que exigeix autenticitat: *"una alegria vermella"*, *"viva i lluent"* enfront del *"somriure vergonyant"* de la hipocresia que necessita *"un vestit impotent"* per amagar la misèria carnal. Ens fa pensar en aquelles identitats que volen *"expressar-se"* amb faramalla *"impotent"* de símbols incapaços. Per comptes d'esperar manifestar-se amb la lluentor de les obres i amb l'*"alegria vermella"* de la sinceritat. En aquells anys joves del nostre Seminari, aquestes paraules del poeta encenien més viva encara la normal set d'autenticitat, una autenticitat capaç d'*"esgarrinxar el blau del firmament"*.

"Malgrat això, l'alegria
la vull vermella en el meu cant,
trencant la monotonia
del somriure vergonyant.
Malgrat el vestit impotent
i la misèria carnal,

malgrat el pensament
de màquina i asfalt,
jo et vull sentir viva i lluent,
estrella de Nadal,
esgarrinxant el blau del firmament!».

La grandesa dels pastors es veu retardada per contrast amb la seva ignorància en ciències i paraules. Són com una mata de ruda, però la seva saviesa consisteix a saber que *"dins un estable, ha nascut un Infant!"*. Amb això, *"ja en tenen prou!"*. Aquest és el *"llampec diví"* que no s'aprèn amb *"els colzes a la taula"* i sí en canvi, en el *"parrac ple de palla"*, en la pobresa de Betlem, en l'austeritat cristiana.

«Els pastors han sentit el sotrac
de les ales brillants i fredes;
l'estrella s'ha fet viva en el parrac
ple de la palla de les cledes.
Els pastors galta sorruda
no han estudiat ni han après,
són igual que una mata de ruda,
no saben res de res...

Però, què hi fa? La ciència i la paraula
no descobreixen el llampec diví,
són inútils els colzes a la taula
i els ulls clavats al pergamí...

No saben res del buf irrespirable
que el gran concert de les estrelles mou,
però saben que dins un estable
ha nascut un Infant! Ja en tenen prou!...»

Roma, Roma! La nostra Roma tan volguda pels catalans que hi trobaven el refugi davant les opressions dels altres pobles veïns. La romanitat de Catalunya, enaltida tantes vegades per Mn. Manuel Bonet. La romanitat dels catalans que no ens sabem estar d'afegir l'adjectiu de *romana* al nostre credo quan canta l'Església catòlica i apostòlica.

Però l'any '29, dos anys abans que s'escrivissin aquestes lletres, Roma ens havia fet una mala passada com una catedral. Davant les acusacions que rebia contra la clerecia *catalanista*, va enviar el cardenal Tedeschini per obrir una enquesta aclaridora. El resultat no se l'esperaven ni els més grans enemics de Catalunya.

Hi hagué un escàndol que minà per molts anys la confiança del poble català en Roma i motivà l'apostasia de molts catalans especialment joves. La mentida i la incomprensió planaven en tots els documents que resultaren d'aquella enquesta: La Sagrada Penitenciaría renya severament els capellans perquè "*es neguen a confessar en castellà*" (!!). La veritat era al revés: hi havia capellans castellanistes que es negaven a confessar en català...

La Congregació del Concili disposa que, a les poblacions de més de 5.000 habitants, es prediqui sempre en castellà, i que en les més petites, es pugui predicar en català, però no en català literari, sinó en el vulgar (!?).

La Congregació de Seminaris mana excloure tot l'ensenyament de la llengua i de les tradicions de Catalunya, que es vigili que els alumnes no tinguin idees catalanistes i que en siguin expulsats els recalitrants.

El resultat fou desastrós per a la fe. Molts fills de famílies tradicionalment catòliques caigueren en la descreença i l'Església fou acusada més que mai com enemiga del poble, de manera que els partits esquerrans es veieren reforçats en la seva vessant anticatòlica.

No és, doncs, gens estrany que, en aquelles circumstàncies, sortissin del cor del poeta, aquestes paraules sobre Roma:

«Tots els camins van a Roma,
tots els camins, ja ho sabem!
tots els camins van a Roma,
però no van a Betlem!
Perquè a Roma hi ha de tot:
hi ha misèria i punyalades
i la púrpura i el llot
i les mitres consagrades!
Perquè a Roma hi ha de tot!
Cap a Roma, pots anar
amb plomall de capità
i amb xiulet de bergandatge,

amb crossa de pelegrí,
i amb garrafa i espasí;
tot és bo pel teu viatge!
Pots triar-te tu el camí!
Pots triar-te el vent que eslloma,
l'arada, la forca, el rem!
Tots els camins van a Roma
Però no van a Betlem!
A Betlem ha nascut l'Infant diví!
Per 'nar a Betlem,
només hi ha un sol camí!».

Aquí torna a sortir la idea del camí per trobar Jesús, per trobar Déu-fet-home. Un camí original, no és un camí qualsevol, és el camí de Betlem, un sol camí, el camí de la pobresa, no pas el camí de la púrpura ni el de les mitres consagrades, no és el camí fàcil i ostentós. Més aviat és el camí de la infantesa senzilla.

I torna Sagarra amb la contraposició de contraris per a fer-nos desdir de "*l'or del temple*", de la "*ciència del món*" i de la "*mitra encarcerada*", per captivar-nos amb "*la força enlluernant*" de la "*mica de cançó*" d' "*aquesta música*" de l'Infant.

«I només aquesta mica
de cançó, aquesta música
d'una Verge i d'un Infant
i un Fuster que la contempla,
té la força enlluernant

que no té tot l'or del temple;
té un sentit tebi i pregon,
que no té cap veu inflada,
ni cap ciència del món
ni cap mitra encarcerada!».

Sagarra vol acabar el seu poema amb una crida molt explícita a la conversió, d'una manera que sembla inspirar Mn. Pere Ribot quan ens orienta per a la recerca del Crist. Clar que és llum i misteri que espanta. Clar que aguanta la bola del món, però té la carn nua ajaguda a la palla i té les galtes mullades de plor: "*Sentir com si fos ara, caminant pel misteri, el plor del Noi de la Mare*".

Els més fossilitzats rabadans podem sentir, la nit de Nadal, "*unes ganes molt vives, un desig de debó*" de fer-nos petits, una mica criatures, apretats al voltant dels pastors, ben a la vora d'Ell, que ens senti a la pell, com si fóssim la mula i el bou, copsant la Bona Nova, donant al noi de la Mare no grans tresors materials, sinó les coses que "*vénen del dintre del cor*"; la senzillesa de l'infant, l'autenticitat dels pobres, la pobresa de Betlem, el reconeixement de la nostra pobresa ("*i tan pobres com som!*"), l'obertura als pobres (no "*ens oblidarem dels pobres!*")

Els garratibats, els mesquins, els set-ciències, els orgullosos, som cridats aquesta nit, a convertir-nos en "*homes de bona voluntat*" per poder cantar a ple pulmó, amb tot l'univers: "*Glòria a Déu en les altures!*"

«Quan ve Nadal, la cançó del miracle
amb el pessebre de molsa i arboç,
ens fa pensar en unes ganes molt vives,
ens fa pensar en un desig de debò,
i donar coses al noi de la mare,
coses que vinguin de dintre del cor,
perquè si és llum i misteri que espanta,
perquè si aguanta la bola del món,
té la carn nua ajaguda a la palla,
i té les galtes mullades de plor,
i vol sentir-nos molt més a la vora,
ben apretats al voltant dels pastors,
i vol sentir a la pell les nostres ànimes
com l'alè de la mula i el bou!

Procurem ser una mica criatures
amorosint el baladreig raspós,
i diguem,: “Glòria a Déu en les altures”
amb aquell to que ho deien els pastors.
I si tot l'any la mesquinesa ens fibla,
i l'orgull de la nostra soledat,
almenys aquesta nit, fem el possible
per ser uns homes de bona voluntat.»

SERVEI DE PUBLICACIONS DE LA GOAC

El Centre d'Estudis Pastoral (CEP) distribueix a Catalunya les publicacions de la Germandat Obrera d'Acció Catòlica (GOAC), com un servei d'interès per a molts militants i comunitats cristianes.

En aquests moments tenim a disposició els següents títols:

- **Identidad cristiana y compromiso socio-político.** *Julio Lois.* 625 ptes.
- **Anunciar a Jesucristo en la España de hoy.** *Alberto Iniesta.* 450 ptes.
- **Revisión de vida y seguimiento de Jesús.** *Luis Fernando Crespo.* 1.100 ptes.
- **¿Todavía la clase obrera?** *Rafael Díaz Salazar.* 1.200 pessetes.
- **Internacionalismo y movimiento obrero.** *J. Arriola. Peter Waterman.* 1.250 ptes.
- **La matanza de los pobres.** *Maria López Vigil. Jon Sobrino.* 1.500 ptes.
- **Luchar contra la pobreza hoy.** *Víctor Renes.* 1.250 pessetes.
- **Trabajadores y condiciones de trabajo.** *Carlos Prieto.* 1.500 ptes.
- **Trabajar menos para trabajar todos.** *Guy Aznar.* 1.500 pessetes.

Tots els llibres es poden adquirir al CEP - Rivadeneyra, 6, 3r. - 08002 Barcelona - Telèfon 317 48 58. També es poden demanar per rebre'ls per correu (afegint les despeses de segells).

EL CONCILI

JA HI SOM A LES PORTES

MARIA MAGAROLAS, membre de la Comissió diocesana de Tarragona

El que era expectativa, ara ja és una realitat molt propera. Estem a les portes d'un esdeveniment molt especial de la nostra Església: el Concili.

He tingut el gran privilegi de ser present en el seu procés de gestació, com a membre de la Comissió Preparatòria i de la Comissió Diocesana de Tarragona. Això ha fet que la meua vivència s'enriquís amb les aportacions de totes les persones que hi han participat.

He procurat contribuir-hi amb les experiències viscudes com a mare de família, catequista de joves a la parròquia, responsable diocesana de Pastoral Universitària i professora de Religió en un centre públic de Formació Professional.

Crec que cada persona és un tot que es desplega i enriqueix amb totes les experiències que li aporten les opcions que va prenent. El meu cas no és una excepció, i ser creient dins l'Església inclou un teixit de relacions de fidelitat, pertinença i compromís, que omplen de contingut la vida.

Tenint com a referència aquest conjunt, intentaré dir com visc aquest temps d'esperança.

Com a mare i esposa

Com a mare, demano a l'Esperit que il·lumini el Concili per donar resposta a totes les famílies que volen des de l'Evangeli formar i educar els seus fills en la llibertat dels fills de Déu.

Crec que educar en la llibertat és complicat i laboriós, però sé que és l'única manera d'arribar a ser plenament persones.

En la societat actual, plena de missatges, sovint contradictoris, l'Església ha de donar pautes clares i entenedores que formin la consciència dels infants i dels joves en el seu procés de creixement, que els ajudin a fer un discerniment d'allò que els acosta al missatge evangèlic sense allunyar-los de la vida.

Com a esposa, espero del Concili un apropament a les dificultats reals dels matrimonis que volen viure, dins l'Església, el seu amor.

Més que consells, voldria una actitud acollidora i propera, que possibiliti el creixement del seu amor i compregui els seus problemes; que utilitzi un llenguatge entenedor i un missatge positiu: que, lluny de desqualificacions, s'acosti

als matrimonis amb humilitat, sabent que pot rebre molt d'ells.

Penso que la pastoral pre-matrimonial hauria de formar la consciència de les parelles amb missatges positius, perquè vulguin viure el sagrament com un do de Déu que el farà créixer i ser llavor del Regne en la societat.

Com a catequista i professora

Com a catequista de joves, encoratjo el Concili a potenciar les estructures pastorals que ja són realitat en la nostra Església. La proposta de Pastoral de Jovenut de Catalunya i les Illes és vàlida, però cal proveir-la de persones properes als joves i als seus problemes, i cal també potenciar en els responsables de Moviments i Serveis la pertinença a l'Església diocesana.

Els joves grans han de ser més protagonistes dins l'Església. El Concili ha de perdre la por a la incorporació de les propostes que varen aportar en els treballs preparatoris. Fóra bo acollir i incorporar l'aire nou dels seus plantejaments, sobre tot pel que fa referència a l'apropament a les realitats més pobres de la nostra societat. També demanen una Església més pobra en la seva imatge pública, una Església austera en els seus mitjans i rica en ofertes vers els sectors més desprotegits.

Cal fer un esforç d'apropament dels signes litúrgics a la vida dels joves. És difícil, però, en una societat que posa tant d'èmfasi en els signes i les imatges. S'han d'utilitzar tots els recursos d'imaginació i creativitat per fer-ho possible. Les nostres celebracions han de deixar de ser avorrides per als joves. Hem de fer-les properes a la seva realitat i a les seves vivències, omplint-les de continguts entenedors.

Com a professora de Religió en un centre públic, i pel fet d'haver estat responsable de Pastoral Universitària, animo el Concili a esmerçar tots els esforços que calguin perquè l'Església sigui present en el món de l'ensenyament i de la cultura, d'una manera permanent i rigorosa. Cal donar raó de la nostra fe en tots els àmbits de la societat.

S'ha fet molt, però crec que als professionals cristians, que són a qui els pertoca aquesta tasca, els manca formació i estar convençuts que les seves aportacions poden ser vàlides per a tothom.

L'Església ha de potenciar el diàleg entre fe i ciència, i fe i cultura, de forma que crei espais d'entesa, de confrontació positiva i d'aclariment de postures, d'una manera serena i sense desqualificacions mútues.

Totes les persones vinculades o interessades en aquests temes haurien de tenir la possibilitat d'expressar el seu parer, d'una manera pública i en els llocs adients.

L'Església no s'ha de conformar a donar les seves opinions en els llocs que li són propis, ha de fer-les públiques i debatre-les on calgui.

Hi ha realitats on això ja és possible, però no a tot arreu. Fóra bo engrescar els Moviments Especialitzats a preparar-se més a fons i perdre la por d'opinar públicament.

Potser aquests desitjos depassin el que el Concili pugui abastar. No ho sé. Cal esperar i pregar. Esperança activa, prompte a actuar quan s'acabi el Concili. Pregària insistent i confiada. Com si tot estigués en les nostres mans, però certs que Déu hi és darrera.

PASTORAL AMB JOVES

LA JARC, MOVIMENT DE JOVES CRISTIANS DE COMARQUES

PERE DALMAU, consiliari de la JARC a Tarragona

Dir qui som, on estem arrelats, quants som, qui té de suscriptors la revista el Ressó, quant paguem de quota, si anem a missa, quants militants s'han fet seminaristes o religioses... seria una fotografia que podria interessar els qui fan estadística o els qui volen conèixer l'Església i perillosament per això ja creuen dominar la situació. No cauré en la temptació de dir els quilòmetres que costa cada reunió de la Permanent o en quants seminaris internacionals dels darrers anys hem participat, aportant, això sí, la visió cristiana del moviment en àmbit del MIJARC.

Parlar de *la JARC, moviment de joves cristians de comarques*, és ja entrar en la normalitat de la pastoral d'àmbit catalano-balear. És d'àmbit catalano-balear. És des d'aquesta fidelitat provada, ja fa més de dotze anys, que es poden fer una colla d'aportacions que formen part de la pastoral de joves d'alguns dels bisbats com són: Barcelona,

Tarragona, Lleida, Vic, Girona i Menorca.

1. Passos fets

Saber que el moviment és *evangelitzador*, ha provocat que en els plantejaments que s'han fet des de la responsabilitat dels iniciadors-consiliaris i la Permanent, s'hagi tingut molt present com hem de ser presents en el nostre medi. Ser als llocs on es transforma la realitat i on podem incidir per transformar-la. La revisió de vida ens hi ajuda no solament a ser-hi críticament, sinó amb una presència cristiana explícita.

Reconèixer les limitacions de la revisió de vida ens ha obligat a buscar solucions per *la formació*. Ja no solament els articles de fons i el diàleg amb l'iniciador i/o consiliari que cada militant ha d'exigir-se; sinó també els seminaris que anualment es fan, que van units a la

Campanya, i a la vegada es treballa per una formació sistemàtica de cara a tots els militants.

Els *equips* del moviment, sempre amb dificultats de relleu, són assumits com la manera habitual de treballar: campanya permanent, publicacions, iniciació, economia, consiliaris, internacional. A cada bisbat o comarca hi ha la seva Coordinadora que, amb vida pròpia i plantejant allò que és possible, ofereix per a cada lloc la resposta que necessiten o el que han descobert que és possible.

L'*estructura* de la JARC, amb molts quilòmetres pel mig, ha estat capaç d'engendrar una riquesa i una vitalitat que difícilment es pot entendre des d'una pastoral estrictament parroquial. Els intercanvis, esperar i exigir més dels altres, disposar-se a estar al nivell que els altres demanen, ha estimulat no solament els equips, sinó els militants de qualsevol poble o capital de comarca que hi participen.

El relleu en les *responsabilitats* significa normalitat. Aquesta no sempre és fàcil. Formar un dirigent és el resultat de moltes hores de conversa, de reunió i de pregària. És envejable la responsabilitat dels dirigents. Dissabtes, diumenges, diners, telefonades, contactes a tots els nivells, convocatòries, iniciatives, encerts i fracassos, reptes nous en cada moment i joventut. Tot sumat, són aquells que al seu lloc de treball, al seu poble o qualsevol entitat seran capaços de fer avançar, de donar respostes en la pràctica que els altres somien en la teoria. Quants dels mossens voldrien que a la seva parròquia hi hagués aquests joves que no esquiven la seva presència, sinó que impulsen nous grups.

Les *publicacions* amb les pujades i baixades pròpies dels joves, amb la qua-

litat i la mediocritat que de vegades suposa donar responsabilitat a un aprenent, són ja una realitat habitual. El *Ressó* per a militants i tot aquell que s'hi vol subscriure, el *Rebost* com a temes de formació permanent, la *Garba* per als consiliaris, el *Ressonet* per al Vallès o el *Xafarder* per al Penedès-Anoia-Garraf, *Correspondència* per als responsables de la Campanya. Tot això crea uns lligams que engendren vida, estimulen i obliguen a fer camí junts: fan moviment.

Les *jornades* a tots els àmbits fan que cada jove passi del petit grup al sentit ampli de moviment. Ben bé es pot dir que se senten moviment bàsicament els qui han anat a trobades i els qui participen en equips. No es pot ser militant d'un moviment des de la sala de reunions. És un procés llarg, lent, amb desànim i encerts. A les trobades del poble, comarcals o en àmbit catalano-balear, és quan es visualitza qui som, quin esperit ens mou i empeny a seguir endavant. Jornades d'iniciacions, de consiliaris, d'animadors de la Campanya, Jornades amb els altres moviments, trobades diocesanes d'animació o de formació; trobades de pregària, camps d'estiu o sortides en àmbit internacional: tot un pou d'experiències que marquen els qui en són sobretot protagonistes.

L'*acció col·lectiva* és sempre un camí a mig fer. Quan hi ha maduresa, aleshores hi ha més dificultats de trobar temps i, casats amb compromisos de diferents nivells, sembla que l'acció col·lectiva (s'ha d'entendre la *Campanya*) resulta menys vistosa i més difícil d'oferir; no per això menys necessària. Ha costat que la Campanya sigui esperada com a resposta de la situació d'avui. Però ara és una necessitat sense la qual ens semblaria que no fem moviment. La Campanya per al '94-'95 pretén respon-

dre a una necessitat que reconeixem: donar contingut al cap de setmana. Amb el crit de «*Canvia de marxa el cap de setmana*», la JARC en pes volem fer descobrir les possibilitats que hi ha durant aquest espai de temps en què el jove resulta diferent dels altres dies, com ho resulta la gent dels nostres pobles. Creiem que hi tenim molt a aportar; creiem que tenim necessitat de donar qualitat cristiana a aquest temps, creiem que hem d'insistir que no solament hi ha espais per divertir-se o evadir-se, sinó que tenim davant una manera nova de relacionar-se, de comunicar-se. Tenim el diumenge que s'ha d'omplir de sentit cristià, tenim un temps per obres de misericòrdia o de militància cristiana. La Campanya és aquella acció col·lectiva que lliga tots els valors del moviment i que es llança més enllà dels militants de la JARC. La Campanya d'enguany ha de fer canviar de marxa a aquells que es limiten a la diversió-evasió i oferir nous espais de militància a aquells que ja estan en aquest camí.

Els *consiliaris* segueixen assumint una colla de responsabilitats, sovint de suplència, que són encara necessàries. Entenem que potser sempre estarem en aquesta situació. Les Jornades anuals que ens aglutinen, no parem d'oferir-les a altres a qui pugui interessar la pastoral dels joves de pobles. L'edat dels mossens, les feines de la parròquia, les prioritats de la catequesi o de la sacramentalització, sovint deixen a segon o tercer terme l'opció pel seguiment personal i per la militància. Els consiliaris resulten una peça clau del moviment i no solament per la formació o com a punt de referència eclesial, sinó que són en bona part la memòria del moviment i a la vegada a qui els correspon animar i aglutinar els equips de militants i d'iniciadors.

II «Qui pregunta ja respon...»

Fer-se la pregunta és ja reconèixer la direcció a seguir per trobar resposta. O gairebé. Aquí en van unes quantes, que de fet són les qüestions importants que a la JARC ens plantejem:

1. El medi rural ha canviat molt en els darrers temps. Creiem que tant o més que els altres medis. Creiem que no és romanticisme reivindicar el propi medi-canviat. Qui es prepara i creu que aquest medi de poble-comarca té una colla d'especificitats on cal descobrir el sentit cristià? On es fa un debat i s'intenta donar la resposta militant ?

2. Si els documents més recents de l'Església, inclòs el Concili de la Tarraconesa, parlen de l'Acció Catòlica i dels Moviments especialitzats com la manera natural d'evangelitzar, i ens adonem que als Moviments ens costa tant de trobar consiliaris, és que els documents van per un camí i la vida per un altre? Quina autoritat i força pot tenir el Concili?

3. Si els adolescents-joves estiguessin apuntats als Moviments existents de manera massiva, s'haurien creat els *grups de parròquies* (o semblants)? Els de *post-confirmació* que segueixen i que no s'apunten als Moviments seran capaçs de caminar cap a Moviments especialitzats? Així es diu a molts papers plens de bons propòsits.

4. L'espiritualitat dels joves del Moviment està empapada de referències bíbliques neotestamentàries. Com oferir una formació global i a la vegada tenir temps per al compromís al poble, vila o capital de comarca?

5. Quan el mossèn de la parròquia es val per ell mateix i és capaç d'aglutinar

la colla de joves, voldrà obrir-se al Moviment, pensant que aquest el que vol és que estiguin compromesos tant en les coses de la parròquia com del poble?

6. De cara als d'Iniciació (16-18 anys) és necessari un material d'acompanyament capaç d'exigir un ritme i una campanya adaptada al seu nivell?

7. Com ajudar que els qui tenen pasta d'iniciadors (per exemple, catequistes compromesos en les coses del poble), puguin ser ells iniciats, si el mossèn sempre els vol de catequistes de Confirmació?

8. Com crear equips de consiliaris als nostres arxiprestats i als altres bisbats, quan al mateix Seminari es dona poca importància als Moviments i molts dels projectes arxiprestals estan només en línia d'un anar tirant?

9. Quan els qui fa anys estan en el moviment i ara són ja casats, com connecten amb el Moviment d'adults de pobles i comarques? I aquest com els fa créixer més i més?

10. Què pot suposar de cara a la JARC que ens correspongui estar federats amb el *Movimiento de jóvenes rurales*, quan el nostre tarannà és tan diferent i som reconeguts a nivell internacional com a moviment independent?

Ja veieu que les respostes no són curtes ni sempre del tot clares. Per això som convidats a dir-hi la nostra. No fa pas massa anys que calia repensar-ho tot. Ara ja fem molt camí, però en tot cas per alguns serà bo repassar el que hem anat acumulant: és l'Església que segueix augmentant la seva història i la seva experiència de poble en marxa.

“Sóc capellà de poble, vull treballar amb els joves”

Aquest fou el motiu de conversa a les Jornades de capellans de poble i de la JARC que es van fer a Sant Cugat del Vallès des de la tarda del 14 de novembre fins al migdia del 15. Ha estat un enriquiment mutu poder compartir l'experiència amb tothom que connectés amb les mateixes preocupacions. Ens hi acompanyà en Bonaventura Pelegrí.

1. La majoria dels qui es confirmen, després de moltes reunions i de diferents propostes fetes pels catequistes, esperen acabar la catequesi i plegar.

- És que tenim una catequesi que no porta enlloc?
- La confirmació, s'entén com quelcom que cal complir?

2. Els qui tenen entre vint-i-cinc anys i quaranta anys, que sembla que podrien tenir capacitat i maduresa per aglutinar els joves, sovint es queden criticant l'Església i no participen activament en les responsabilitats parroquials.

- Què els falta per poder fer de pont amb els més joves?
- Et sembla que si els oferíssim autèntica qualitat *s'hi apuntarien*?

3. «Em faig gran. El que els joves ara viuen i els seus interessos són lluny dels meus esquemes. M'és difícil connectar-hi.»

- És veritat que no podem connectar amb els joves avui? Per què?
- Quins són els punts de referència que els joves busquen?

4. «Els joves del meu poble, com més els crides més se'n van; només des de la llibertat hi pots connectar. No els agrada sentir-se amb etiquetes que no han triat. Fins els fa vergonya dir-se cristians...»

- Quines són les *marques* que accepten els joves i quines les nostres? (per exemple de Moviments d'església, d'associacions...)
- Podem fer coses puntuals amb els joves, però quan vols anar a fons només en queda una minoria? I els que van a fons en alguns aspectes polítics, socials, etc. ja no necessiten l'Església?

5. «Al meu poble són pocs els joves que van a Missa, i no en colla, cada u va per lliure, això fa que no els pugui aglutinar...»

- Què ofereixo als joves entre 18 i 25 anys per tal d'aprofundir en la seva vida cristiana i en el seu testimoni de presència en el món?
- Seria possible posar en contacte joves de l'arxiprestat per tal de fer camí junts?

6. S'havia fet l'Acció Catòlica en altre temps per donar respostes als joves de diferents llocs (rurals, estudiants i obrers) i això aglutinava la majoria de joves de les parròquies; ho han tornat a reprendre a diferents llocs (anys '60-'80), però no es veu que massivament avancin i hi ha diferents Moviments, o cada arxiprestat fa el que pot i sembla que no li cal posar-se en un Moviment.

- Et sembla que són els joves, que no es volen posar en Moviments?
- O et sembla que som nosaltres que preferim fer una cosa a la nostra i sense coordinar-nos massa?
- Et sembla que els joves del teu grup (o possible grup) tenen tot el que necessiten a la teva parròquia?
- Quin projecte de futur preparo de cara als grups de la parròquia?

OBRADOR

UN PARE NOSTRE ANTIC I NOU, DINÀMIC

UN CRISTIÀ PREVERE, ENTRE MOLTS D'ALTRES

El que segueix no és cap anònim. Respectem, senzillament, la personalitat de l'autor que s'ha estimat més signar així la seva col·laboració, però sabem qui és. De terres gironines ens arribà un dia la proposta de publicació d'aquesta reflexió sobre el *Pare nostre* i nosaltres amb molt de gust ho fem.

Les ratlles que segueixen podrien semblar, a més d'un, perilloses i que inciten al desordre. No és tal —ni de bon tros— la intenció dels redactors i dels nombrosos amics i parents que les han sotascrites lliurament.

Voldrien, sobretot els joves, que els qui els parlen de Vida en tinguessin de veritat, d'una manera evident, amb fets, no sols de paraula. Que donessin al poble que els sent o veu la impressió de vida autèntica, que es desenvolupa amb esclat; que alena, es mou, viu; per tant, no és ni immòbil ni erta.

Però una sensació semblant, causem sovint els cristians als qui ens escolten i veuen o ens examinen. Ens adreçem, doncs, als prelats, que volen fer de pastors; que precedeixen el ramat que pasturen de forma visible, anant-li al davant de manera perceptible, vivent. I un dels punts que està per moure encara a les nostres contradres, és el de la pregària personal i comunitària, d'arrel evangèlica.

Amb tot, deia fa molt de temps un autor cristià antic, dels titulats *pares de l'Església*, que l'oració, si ho és de veritat, té una funció anàloga a la de la respiració en el cos vivent. Aquest respira sempre, inhala sense parar l'oxígen que renoua la sang i vitalitza el cos.

Ara, si alguna oració és la pròpia dels *fills de Déu*, és justament aquella que ens llegà el Crist personalment, sabent molt bé què deia. Per dissort nostra, hem viscut molt sovint arrelats en allò que designem —amb raó— la *tradicció*.

És ben possible que sigui aquest aferrament a una tradició tardana el que fa semblar a molts de joves —entre els 18 a 30 anys— lenta i adinàmica una Església amb la qual ensopeguen sense voler-ho, no precisament amb el Crist o l'evange-

li de Pau. Llavors, per inèrcia o por dels de dalt, s'allunyen, quasi sense adonar-se'n, del Crist.

Una mostra, doncs, de no ser tal l'església a casa nostra, fóra que hom mostrés el coratge que hi ha hagut a d'altres països per reformar un *Pare nostre*, falsament tradicional. Ja hi ha hagut intents repetits, crítiques, versions i proposicions a terres nostres, perquè «l'*Esperit bufa sense que sàpigues d'on ve ni on va*». Però mancada del suport eficient, tot ha restat allí on era fa uns 3/4 segles.

El resultat ha estat que els fidels i les comunitats que volien pregar, no repetir tan sols una fórmula, no se n'han pogut moure. Potser fóra ja sobradament l'hora, que els més responsables, amb motiu del Concili Provincial, gosessin fer els passos que hauria calgut començar a fer força més aviat.

1. Compareu les fórmules de sempre:

Pare nostre que esteu en el cel,
si (g) a santificat el vostre (sant) nom,
vingui a nosaltres el vostre (sant) regne
faci's la vostra voluntat
així en la terra com se fa en el cel.
El nostre pa de cada dia
doneu-nos, Senyor, el dia d'avui
i perdoneu (-nos) les nostres culpes,
així com nosaltres perdonem
els nostres deutors,
i no ens deixeu caure en la temptació,
ans deslliureu-nos de qualsevol mal.

Padre nuestro que estás en los cielos,
santificado sea tu (santo) nombre.
venga a nosotros tu (santo) reino,
hágase (cúmplase) tu voluntad,
así en la tierra como en el cielo.
El pan nuestro de cada día
danos (Señor) en el día de hoy
y perdónanos nuestras deudas,
así como nosotros perdonamos
a nuestros deudores,
y no nos dejes caer en la tentación,
mas líbranos del mal.

A un paral·lelisme tan perfecte, no cal afegir-hi res; potser dir que és millor la fórmula de la dreta, més original, i sobrecarregada a vegades la de l'esquerra.

Es pot remarcar que formulacions impersonals o passives (sia, faci's, etc.) no semblen pròpies ni de mentalitat ni de formulació hebrea. És prou sabut que l'israelita concebia Déu com a (l'única) causa de tot el que esdevé, tant del bé (salut, victòria, etc.) com del mal (malaltia, derrota, etc.). Per tant, pot suposar-se amb fonament que formes impersonals d'expressió devien ésser lluny de la boca del qui ens féu la mercè de poder pregar el *Pare nostre*.

Encara caldria plantejar-se la pregunta de si "nom" hebreu, traduït literalment, és una versió vàlida en llengües d'ara, malgrat l'ús corrent, o simplement una metàfrasi en parles modernes, mancada de sentit més d'un cop. L'hebreu expressava per "nom" allò que diríem el centre "essencial" d'una persona o més simplement la persona(litat) amb les seves qualitats diferencials. I això està ben lluny del que significa "nom", normalment, en català. Ens trobem, doncs, amb versions com, per exemple, "per amor del vostre nom", que no signifiquen pròpiament res en una parla actual. Això sí, caldria tenir el coratge de canviar-ho, sempre que calgués.

2. Versions pròpiament tradicionals.

Designem, així, un parell o tres de versions medievals dels segles XIV i XV. El tema fou breument tractat i podem resumir-nos a expressar els resultats principals pel que fa al text de Mateu. Dos còdexs, els *B* i *(A)* agrupen un text molt semblant en l'origen. Divers és el transmès pel còdex *P*. Resumint, foren:

B (A)

Pare nostro (nostra) celestial,
lo teu nom sia beneït e loat.

(sia loat, qui est sant).

Venga'ns lo teu regne,
la tua voluntat sia feta,
al (en lo) cel e en la terra.

Dóna a nós huy lo pa del
Dóna huy la pa de tot dia
sosteniment de (la nostra) vida,
e perdona a nós (perdona'ns),
(nostros pecats: omés *A*),
axí com nós perdona'm (bis *A*)
e no.ns amens a (en) temptació
ans nos guarda de mal.

P

Pare nostre, qui est en los cels,
beneït e santificat sia lo teu nom.

Senyor, vinga lo teu regne a nós,
sia feta la tua voluntat,

en la terra axí com ella es feta en los cels.

Lo pa nostre de tots dies
dóna a nós huy,
e lexa e perdona nos, Pare,
los nostros pecats e los nostres deutes,
(axí com nós los lexam: omés *P*),
e no.ns dugues en temptació
mas guarda'ns de tot mal.

Versió, doncs, que sembla comuna, en l'origen, als manuscrits *B* i *A* per l'errada dels dos: «vejam al» per *venga'ns*, i la perífrasi «sosteniment de (la nostra) vida» pel *superstantialem* llatí «de tots dies» al *P*.

Altres variants fàcils d'observar per referència a l'actual fórmula, son “celestial” o “qui est en los cels”; a la fi “de (tot) mal” (al *P*), el qual sembla haver perdut mig verset, si fou traduït, suposat que el manuscrit fos l'original. Almenys, valen en tot cas les antigues versions per fer-nos veure que no cal aferrar-se a una “fórmula”, fàcilment perfectible, a no ser que hom sigui immobilista “a priori”.

3. Versions modernes.

Tals versions, animades sempre d'un esperit d'actualització de la “fórmula permanent”, foren impulsades pel desig de convertir un “formulació” en una pregària que volgués tenir un caràcter personal i renovador. Existeix –altrament dit– la voluntat clara i decidida de conèixer i pregar allò que el nostre Cap ens havia trasmès com a “pregària dels fills del Pare”. Tal cosa, sembla, hauria d'ésser un objectiu dels que li fan de secretaris personals, ara i ací.

De fet, han aparegut unes quantes propostes animades per un esperit tal, les quals, però, mancades fins ara del suport jeràrquic convenient, han restat solament un ani-

mat “paper mullat”, desconegut, inoperant. De la mitja dotzena llarga de les aparegudes, en citarem només dues perquè foren de les primeres, i revelen alhora una notable semblança en persones d'estats, llocs i edats força distints. L'una és del 1971 i l'altra del 1989, obra la primera d'en Pacià Garriga, monjo de Montserrat, eximi cultivador de la llengua i de força coses més; la segona, d'en Joaquim Lluch i Lleonart, ciutadà de Terrassa, tramesa arran d'una altra crítica i d'un assaig sobre l'afer irresolt del “Pare nostre”. Les contraposem perquè es puguin avaluar les seves semblances i diferències:

<p>Pare nostre del cel, manifesta la teva glòria fent que vingui el teu regne, duent a terme el teu Pla d'amor a la terra, tal com ho fas al cel. Dóna'ns avui el pa que tant ens cal; Perdona'ns tota culpa, com nosaltres perdonem els qui ens ofenen, i no ens deixis caure a la Temptació, ans guarda'ns del Mal.</p>	<p>Pare nostre: manifesteu la vostra glòria, establint el vostre regne. Que, igual que al cel, la vostra voluntat es realitzi a la terra. Doneu-nos cada dia el pa que tant ens convé. Perdoneu-nos tota culpa; també nosaltres perdonem qui ens hagi ofès. I no ens deixeu caure en la temptació, ans guardeu-nos de la Maldat.</p>
---	---

Dues versions, doncs, que servent llurs petites diferències personals, s'acostaven d'allò més. Hom podrà objectar, naturalment, que tals versions, malgrat la seva força innegable, la seva immediatesa, són massa interpretatives, massa parafràstiques. I la majoria dels qui voldríem una comunitat cristiana vivent, no expirant, contestaríem: Per quina raó, en el fons, cal aferrar-se a una fórmula que no “tira”, que no és justa ni precisa de bon tros? Purament per “psicoastènia” infantil, per angoixa o temor sense fonaments?

Almenys –cal esperar-ho– no semblarà invàlida ni “perillosa”, la versió que és admesa en el curs de l'any com a lectura litúrgica, mal no fos cap ideal per a tots. Que ho meditin i ho repensin –ho preguem–, els nostres pastors, si no volen anar al darrera i no al davant dels seus ramats: en un món amarat de competicions esportives, en les quals el coratge i la dinàmica tenen cada dia més valor preponderant, si la manca de por –almenys– no es manifesta vivent i actuant en les comunitats cristianes d'ara, els nostres joves i nois aniran separant-se cada cop més de les reunions en les quals la hipermaduresa, la ultraprudència semblen dominar.

I si mirem enrera, Crist estigué potser carregat de temors, quan s'enfronta als fariseus? O els apòstols, quan el predicaven i sabien prou que els esperava presó i assots entre altres comoditats? No sembla de cap manera que un esperit tal hagués mai dominat en els esperits dels qui ens van precedir. Au, doncs !

Per posar punt final a les ratlles, que no volen ésser agressives, sinó encoratjadores i exigents –igual que l'Evangelí– hom gosaria demanar que fos usada també, si més no alguna vegada, la forma de sant Lluc: així s'evitaria, en part, de caure massa aviat en la rutina polegosa, la de tots els dies.

PERSONES

EN LA MORT D'EN FEDERICO FELLINI

Homilia del Cardenal Achille Silvestrini

(ROMA, SANTA MARIA DEGLI ANGELI, 3 NOVEMBRE DE 1993)

Presentem, traduïda de l'italià per en JOAN RAMON MARÍN, aquesta homilia del Cardenal Silvestrini en relació a la vida i l'actitud vital del gran director de cinema, Federico Fellini. Creiem que és una bona mostra d'homilia amb contingut i encert.

1. L'última imatge que ens deixa –ell, el senyor de les imatges– és la d'ell mateix; immòbil, mut, només amb el buf del respir en la penombra de la llarga agonia.

Se n'ha anat d'aquesta penombra buscant el Senyor, per demanar-li, com Nicodem de nit, i amb la seva curiositat insistent de sempre: «*Senyor, com pot ser que un home torni a néixer quan és vell?*». La resposta de Jesús, que hem llegit en l'Evangeli de Joan, va per ell i per nosaltres també: «*No t'estranyi que et digui: heu de renéixer de dalt. El vent bufa on vol i en sentis la remor, però no saps d'on ve ni on va. Així mateix, és d'aquell que ha nascut de l'Esperit*» (Jn 3, 7-8).

El vent bufa on vol. Federico sabia què és aquest buf i en sentia la veu i els sons misteriosos. Aquest buf possessiu li feia néixer les imatges dintre. aquelles

imatges que l'embolcallaven i se l'enduïen com un remolí. Aquest buf era la força poètica que li feia transfigurar les persones i les coses.

Ha dit el Poeta, en el primer càntic del Paradís:

«Transhumanar dins de cap mot conserva el sentit viu; l'exemple ha de bastar a aquell a qui la gràcia això reserva.»

Transhumanar, anar més enllà del que és humà. Federico buscava, explorava, escrutava aquesta dimensió desconeguda, invisible, que notava en l'home.

En l'alegria de contemplar el món, en el seu irrefrenable passejar-se per la vida, hi havia una recerca incansable d'aquest més enllà del que és humà que es desfogava en imatges de transfiguració existencial, gairebé per apagar l'ànnsia d'assolir l'inassolible, allò que se

sent però no es veu. «*Res no es coneix, tot s'imagina*» ha dit. «*Malament si vols entendre, has d'escoltar i res més.*»

Ell, potser, ha arribat a creure que hom podria apropiari-se d'aquesta realitat per camins esotèrics, o per mitjans màgics. Però després s'adonava que l'única màgia possible i veritable era aquella particular i privilegiada de la creativitat poètica. El poeta com un profeta.

Si en Dante l'ultra-humà del tercer càntic del Paradís és poesia feta de musicalitat i de llum, a Federico una gràcia, un do especial li havia reservat —com passa només amb els més grans artistes— l'experiència d'una contínua transfiguració fantàstica de la vida humana, en els seus innombrables rostres, icones portadores del somris i del plor, de la veritat i de la ficció, de la ironia i de la tendresa, del cansament i de l'amor.

Aquest visió, com una faula sempre nova i sobreeixint de frescor, era més real que qualsevol fotografia de la realitat.

Ha dit una subtil escriptora, Cristiana Campo (en els *Imperdonabili*), que «*en les faules venç el foll que raona al revés, que capgira les màscares, que sap discernir en la trama el fil secret. Ell creu, com el Sant, en el camí sobre les aigües, en les parets travessades per un esperit ardent; creu, com el poeta, en la paraula de la qual en treu prodigis concrets*».

Aquest ha estat el do que Federico Fellini s'ha fet a ell mateix i a nosaltres, dient amb la força de la poesia que penetrava en els cors de la gent, veritats fins i tot incòmodes d'un alt sentit moral i cívic. També ha dit coses crítiques a l'Església, potser amb ironia, però amb la

ironia i la crítica d'un de dins, i per tant amb amor. La seva poesia ha representat, sobretot, tendresa i pietat per moltes situacions humanes, sobretot pels indefensos i els humils, pels quals sempre ha tingut una mirada plena d'afecte, perquè, per saber de què pateix el món —ha escrit David M. Turollo— cal interrogar els poetes: «*Més enllà de qualsevol personalisme, el poeta són les antenes orientades cap al món, nit i dia*».

Per això, com s'ha vist aquestes dues setmanes en les quals Itàlia i el món s'han omplert de preocupació i han vetllat —molts han pregat!—, cadascú s'enduu un tresor de memòries, d'amistat, de consol, d'encant.

Fellini ha explicat realment la Itàlia interior, aquella que portem dins, amb els seus valors i les seves contradiccions, amb les vel·leitats, els desenganys, però també amb les seves expectatives i esperances.

Hem d'estar-li agraïts —això em sembla expressar la seva presència, senyor president de la República— per la unitat de sentiments que la seva persona i el seu art han realitzat, com per un prodigi, entre els italians, en un moment tant delicat de la vida nacional.

2. Federico sabia qui és i d'on ve l'Esperit que bufa per tal que l'home pugui renèixer. Encara que els homes (i ell també, en certs moments de la vida), com els qui escoltaven Pau a Atenes, busquen Déu «*esperant d'arribar a trobar-lo anant com a les palpenies ...i sovint no saben que Ell, per contra, no està mai lluny de cadascú de nosaltres*» (Ac 17,27).

Ell desitjava, com aquella nit de Jacob, reposar el cap sobre una pedra,

com si fos un coixí per obrir-se al somni de l'escala recolzada a la terra, el cimbal, de la qual arribava fins al cel, mentre els àngels de Déu hi pugen i hi baixen (Gn. 28,12).

Els àngels són les icones que va evocar amb mi a Rímini, a l'hospital, aquest extraordinari cultivador i donador d'imatges.

3. En la resposta a Nicodem, Jesús conclou amb les paraules que resumeixen tota la seva missió: *«Déu ha estimat tant el món, que li ha donat el seu Fill unigènit, perquè qui cregui en ell no mori, sinó que tingui la vida eterna. Déu no ha enviat el Fill al món per judicar el món, sinó perquè el món se salvi per mitja d'ell»* (Jn 3,16-17).

Federico, que humilment sentia que era pecador, confiava en aquesta salvació, no de condemna sinó de misericòrdia.

«No hi ha final per a la història dels meus personatges» –ha dit– perquè és

com una manifestació que segueix caminant. Camina no només en el cel de la fantasia, sinó en el cel real del segon naixement que el Crist ens ha donat amb la seva mort i la seva resurrecció i que l'Esperit engendra en nosaltres.

Perquè, com diu la conclusió de Jesús a Nicodem, *«qui obra la veritat s'acosta a la llum, per tal que aparegui clarament que les seves obres han estat fetes en Déu»* (Jn 3,21).

Estimada i forta Giulietta, dolça Gelsomina: la meravella seva i nostra, que Federico suscitava, certament que no acaba davant la mort. Hi ha una meravella ulterior, més gran, allò que diu sant Pau: qui ha conegut el Crist, ja no coneix ningú més segons la carn. Perquè si un està en Crist –també Federico està en Crist– és una criatura nova; les coses velles han passat, mireu, n'han nascut de noves (cf. 2 Cor 5,16-17). *«Nosaltres, els vius, els qui quedem, un dia serem presos també nosaltres amb ells per anar a l'encontre del Senyor»* (1 Te 4,17).

PROFETISME I VIDA CRISTIANA

HILARI RAGUER

- **Amb *Profetisme i vida cristiana*, el Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes inaugura una col·lecció de *materials de formació* per fer arribar a un públic més ampli alguns temes de formació pastoral que s'experimenten a les aules del Centre.**
- ***Profetisme i vida cristiana* és un petit llibre que no pretén només guiar, sinó esperonar l'estudi del profetisme i de la seva importància per als cristians. Tot aprofitant l'exegesi bíblica, l'autor ens fa veure l'actualitat i vigència dels profetes, estudia el profetisme tal com apareix a l'Antic i al Nou Testament i aplica a la vida cristiana dels nostres temps tot allò que ens han ensenyat els profetes.**
- **El P. Hilari Ragner, monjo de Montserrat, membre de l'Associació Bíblica de Catalunya, té la dèria de fer sortir la Bíblia de les aules de les facultats de teologia i posar-la a l'abast de les comunitats i de les persones creients.**

El llibre es pot adquirir al CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS
Rivadeneira, 6, 3r.

08002 Barcelona. Telèfon 317 48 58

També es pot demanar per rebre'l per correu.

Preu: 400 ptes. exemplar (més despeses de segells, en cas de comanda)

QUATRE VENTS

BARCELONA

FRANCESC ROMEU, corresponsal

Un nou cardenal per a Barcelona

L'arquebisbe Ricard M. Carles va ser nomenat cardenal per Joan Pau II el passat 30 d'octubre en fer pública, des de la Plaça de Sant Pere de Roma, durant l'habitual rés de l'àngelus del diumenge, una llista de 30 nous cardenals de tot el món que van ser investits el passat dissabte 26 de novembre a Roma. Una felicitació per l'arquebisbe Carles, però també, de retruc, per a la diòcesi de Barcelona que es va configurant aquests darrers anys com la seu cardenalícia de Catalunya i una de les més grans i importants d'Espanya i d'Europa. Amb l'arquebisbe Carles no s'ha trencat aquella cadena que s'havia reprès amb el cardenal Jubany, 1973, i que tenia la seva última anella en el cardenal Casañas a principis de segle (a Barcelona, del 1901 al 1908).

Aquesta vegada, tot just passada la celebració de les noces d'argent episcopals de Ricard M. Carles i ara amb la investidura de cardenal, l'equip episcopal de Barcelona, format per l'arquebisbe i els cinc bisbes auxiliars, s'ha reforçat per dalt. Més que d'equip, ara ja podríem parlar, talment com si estiguéssim a *la jornada castellera del segle*, d'un autèntic castell episcopal de sis, reforçat amb

folre i manilles, on molts fan pinya a l'entorn mentre d'altres esperen i voldrien veure *fer llenya*. I no és gens estrany que s'aixequin castells en la nostra plaça eclesial de Barcelona i que d'arreu se'ls mirin, perquè som molts i molt diversos, perquè hi ha fets i perquè com a tals aquests s'imposen i s'interpreten.

Marcant prioritats pastorals

La cohesió de l'equip episcopal, que també hi ha qui la nega, s'ha volgut posar de manifest clarament en la carta conjunta que l'arquebisbe i els cinc bisbes auxiliars han enviat «*a tots els preveres i diaques de l'arxidiòcesi*» i que també es va llegir en el Consell Pastoral Diocesà i es va publicar en el *Full Dominicàl*. Ja sabem que els bisbes no són l'acaparament de tota l'activitat pastoral, ni tampoc —diuen ells— volen ser-ho, perquè fora d'ells hi ha encara molta vida que és d'Església. Però, sí que cal reconèixer que en el cas de Barcelona i en aquests moments, els bisbes són els qui marquen molt les línies de possibles actuacions, com també possibles omissions. Per això la importància d'aquesta carta.

De fet, al costat de les bones recomanacions, només s'assenyalen per a aquest curs dos punts com a prioritaris: la preparació, la celebració i el seguiment pastoral del matrimoni cristià i la formació permanent dels preveres. Per al

primer, ja s'han fet arribar uns materials de treball, dos llibrets, un de reflexió i l'altre de documents, per tal de recollir-ne la preocupació i l'estat actual d'aquesta qüestió, i perquè també serveixin com a materials de formació per als preveres i diaques. La carta també assenyalava altres objectius preferents com: l'impuls de l'apostolat seglar, l'atenció a la pastoral de joventut, la catequesi, el voluntariat... i una millor oferta d'informació diocesana. Tant de bo!

Renovació del Consell Pastoral Diocesà

Ja fa temps, prop de dos anys, que es va fent difícil la renovació del Consell Pastoral Diocesà. De fet, s'hauria d'haver aplicat al juny passat a la meitat dels seus membres i, segons s'havia dit, per sorteig. Les dificultats d'aplicació dràstica ho han anat endolcint i han produït una renovació menys traumàtica, de menys gent, però més indefinida. Esperem que serà més fàcil d'aplicar-ho com està regulat d'aquí dos anys. El que sí que ha funcionat, han estat els membres designats directament i personalment per l'Arquebisbe i que semblen formar un bon equip.

Són: Carles Armengol, director de l'escola de l'Esplai; Joan Estruch i Salvador Cardús, sociòlegs i professors de la Universitat Autònoma; Josep M. Esquirol, professor de Filosofia a la Universitat de Barcelona; Núria Gispert, regidora socialista de l'Ajuntament de Barcelona; Joan Ros i Petit, advocat i economista; Ramon Pasqual, catedràtic i ex-rector de la Universitat; Jaume Dantí, delegat diocesà de pobles i comarques; Eduard Cardona, regidor d'UDC de l'Ajuntament de Barcelona; Feliu Villarubias, advocat, Josep Argemí, metge

pediatre; Antoni Matabosch, delegat diocesà per al Laicat; Rosa Deulofeu, delegada diocesana de Joventut; Josep Ramon Pérez, canceller-secretari de l'Arquebisbat; M. Teresa Biayna i Mar Marqués. Com es pot veure, es tracta d'un bon grup i molt qualificat, que ara caldrà atendre perquè no es perdin dins d'un Consell Pastoral que no sempre es distingeix massa per ser consultiu i de treball prou útil, sinó que sol ser més d'informació i d'entreteniment. Caldrà vetllar per ells i per la utilitat i el bon funcionament del Consell.

En l'últim Consell van escollir dos d'aquests nous membres com a representants per participar en el Concili Provincial, que són Rosa Deulofeu i Joan Estruch. I per formar part del Secretariat, en substitució de M. Teresa Biayna i Mar Marqués que cessaven, van ser escollits Josep Vaquer i Maria Escolà.

Ràdio Estel, una ràdio de companyia

El passat 28 d'octubre es va inaugurar ja definitivament, després d'un llarg temps de suspens i de prova, una nova emissora, Ràdio Estel, que sota el patronatge de la "Fundació Missatge Humà i Cristià" es presenta com una propietat de l'Arquebisbat. Amb una extensió més enllà dels límits diocesans, Ràdio Estel, en el 106.6 de la FM, comença a ser valorada per molta gent com una ràdio de companyia i que té una bona selecció musical.

Ràdio Estel és la primera ràdio fórmula catòlica d'Europa, és a dir, la primera emissora catòlica que emet les vint-i-quatre hores del dia principalment música, amb unes breus falques informatives de tres minuts de durada cada quart d'hora, sobre temes generals, culturals,

d'Església i de serveis. Al vespre, però, de deu a una, segueix una programació radiofònica convencional. En la inauguració, es va assenyalar la possibilitat de crear altres emissores a d'altres bisbats de Catalunya i fer-ne una xarxa comuna. Potser seria una mena de COPE, però ara a la catalana?

Nova Delegació de Pobles i Comarques

Finalment, i després de molts anys d'anar-hi al darrera, s'ha creat la Delegació diocesana de pobles i comarques d'ambit rural, i té com a finalitat coordinar totes les realitats de pastoral rural, dins d'una diòcesi que per tendència inata és molt urbana, i per a promoure totes aquelles realitats que puguin ajudar perquè tot aquest àmbit, allunyat de la gran ciutat de Barcelona i amb els seus problemes propis, sigui tingut més en compte dins del marc de la nostra pastoral general.

Al capdavant d'aquesta nova Delegació s'ha nomenat Jaume Dantí i Riu, un laic de Santa Eulàlia de Ronçana, professor d'història moderna i actualment militant del moviment de cristians adults de pobles i comarques.

Ecumenisme amb els anglicans

Convidada pel Col·lectiu de Dones a l'Església, va visitar Barcelona una de les noves sacerdotesses anglicanes, Jean Mayland, de 58 anys, mare de família i capellana a la diòcesi de Durham, al nord d'Anglaterra. Va fer un parell de conferències a Barcelona i va celebrar "el Sant Sopar", no a l'Església Anglicana de Barcelona, com hauria estat el més normal si els anglicans de Barcelona l'ha-

guessin acollit plenament, sinó a l'Església luterana alemanya. Aquest acte, al qual van assistir-hi amb un bon esperit ecumènic unes 300 persones, va crear molta expectació informativa, en part també per la nota aclaridora que va difondre l'Arquebisbat de Barcelona per tal de no crear cap tipus de confusió entre la litúrgia anglicana i la nostra celebració de l'eucaristia.

Aquells mateixos dies, convidat i acollit per l'Arquebisbe de Barcelona, ens va visitar també el bisbe anglicà per a Europa John Hind, bisbe de Gibraltar, que amb actitud plenament ecumènica i respectuosa va assistir a una ordenació de dos capellans a la catedral.

I grans inauguracions

Els finals de setembre i primers d'octubre són terribles per a les agendes quan observem el gran llistat d'actes d'inauguració de curs de tot tipus i lliçons inaugurals de centres docents i no docents. Destaquem-ne alguns. L'Institut de Teologia de Barcelona va cedir enguany la lliçó inaugural a un laic, el Sr. Josep M. Esquirol, professor de Filosofia a la Universitat de Barcelona i d'antropologia en el mateix Institut, amb el tema «La ferida del món i el silenci de Déu».

La Facultat de Teologia de Catalunya, aquest any, per sort i per descans de l'auditori, va aplegar en un sol acte la Facultat de Teologia, l'Institut de Litúrgia de Barcelona i l'Institut de Teologia Fonamental. La lliçó inaugural va anar a càrrec del capellà i professor de Filosofia, Florentino Pino, sobre «La filosofia de la intel·lecció en Xavier Zubiri». A la Universitat Ramon Llull, que ja aplega un bon nombre de centres, va anar a càrrec del Dr. Eusebi Colomer, professor de

Filosofia a la Facultat Eclesiàstica de Filosofia amb el tema «L'actualitat de Ramon Llull». La Fundació Cristianisme i Cultura, «Joan Maragall», inaugura l'any acadèmic amb la conferència de Lluís M. Armendàriz «Crisi religiosa i evangelització».

URGELL

ANTONI MIRABET, corresponsal

La Catedral recupera la Missa Capitular

Des de primers d'octubre, els diumenges a la tarda els canonges acudeixen a la catedral per cantar vespres i celebrar la missa vespertina, reconvertida així en conventual. El capítol de canonges fa honor així a la seva identitat: «celebrar les funcions litúrgiques més solemnes a l'església catedral» (C.503).

L'assistència de fidels al cant de vespres ha augmentat progressivament. El bisbe Joan sovint presideix la missa capitular.

El capítol de canonges de la catedral d'Urgell actualment està integrat per nou preveres, presidits pel degà Antoni Cagigós.

Inauguració de curs al Seminari Diocesà

Presidits pel bisbe Joan, Xavier Parès, rector, professors, preveres de la ciutat i seminaristes van participar a la

inauguració del curs 1994-95 del Seminari Diocesà d'Urgell. L'acte tingué lloc a la sala de la Casa del Bisbat el dia 26 de setembre.

Ramon Porredon, secretari d'estudis, llegí l'acta del curs anterior, que destaca, entre altres actes, l'ordenació de dos preveres a la catedral el dia 25 de juny. Xavier Parès, després de prendre possessió del càrrec del rector, pronuncià la lliçó inaugural sobre la litúrgia, centre del culte eclesial i font d'espiritualitat.

El senyor bisbe, amb un to confidencial, comentà la marxa del seminari com *una experiència globalment positiva*. Digué als seminaristes que el seu repte és «arribar a ser bons sacerdots» i així «consolidar l'experiència» endegada per la diòcesi. Sobre el Seminari, el senyor bisbe manifestà: «en conjunt estic molt content de les persones». Entre tots fan l'esforç de «mantenir la balança equilibrada perquè la decanti el buf de Déu», digué el bisbe Joan en referència a la vocació sacerdotal. La celebració de la missa votiva de l'Esperit Sant, a la capella de la Casa Missió, clogué l'acte inaugural del curs acadèmic.

Catorze seminaristes integren actualment la matrícula del Seminari d'Urgell: cinc cursen estudis eclesiàstics al Seminari Interdiocesà de Barcelona, sis estudien al Seminari Diocesà de la Seu d'Urgell i tres fan l'etapa d'iniciació pastoral a Puigcerdà, la Seu d'Urgell i la Pobla de Segur.

Portar joves colombians amb ganes de ser preveres d'Urgell va ser una iniciativa que s'anàlitzà seriosament. Portava dificultats i tenia riscos, però s'havia d'experimentar una sortida. Mes a mes «el Seminari estimula el professorat i en-

riqueix tota la Diòcesi», manifesta Xavier Parès en la guia anual del seminari d'Urgell.

Un centre d'espiritualitat a Campelles

L'estiu passat han començat les activitats al Casal Sant Martí de Capelles. L'antiga rectoria del poble, reconvertida en centre d'acollida, rebrà grups de persones que vulguin participar en activitats d'espiritualitat i cultura. El centre és el resultat d'un conveni entre el bisbat d'Urgell, la Generalitat de Catalunya i el Seminari del Poble de Déu, i es dirigit pel diaca Joan Perera.

El centre serà una casa d'espiritualitat i cultura, la seva tasca serà abans que res eclesial. A part de l'acolliment de grups, desenvoluparà una tasca pedagògica mitjançant les celebracions d'una «litúrgia digna i profunda». En l'aspecte cultural vol sumar-se a «la ininterrompuda tradició de l'església catalana que ha estat fidel al país i a la llengua», segons el diaca Joan. Els valors cristians inspiraran els programes i la convivència al centre.

En la primera fase de restauració, s'ha fet possible disposar de la planta baixa i del primer pis. La segona fase habilitarà la segona planta i hi haurà lloc per a grups de 20 persones.

Restauració del Santuari del Crist a Balaguer

L'església del Sant Crist, de Balaguer, serà restaurada i s'hi obriran entrades de llum natural. Ho anuncià públicament el senyor bisbe el dia 9 de no-

vembre, festivitat del sant Crist, en l'Eucaristia celebrada al santuari de la Noguera.

L'arquitecte Enric Comes, S.I., explicà als fidels el projecte inicial de les obres a realitzar a l'església del sant Crist. La renovació de la teulada, per la seva urgència, serà la primera obra a emprendre. Aquesta obra ha provocat la redacció d'un pla ampli de reformes que s'anirà duent a terme gradualment i d'acord amb les possibilitats econòmiques i les opinions dels fidels. Els altres dos objectius són la recuperació d'alguns elements arquitectònics, actualment tapats, i dotar l'espai interior d'una adequada il·luminació natural.

La porta romànica de ponent, amb la rosassa, i la porta de la capella d'Almatà són els principals elements a recuperar.

A la llum natural se li donarà entrada a través de tres classes d'obertures: un llanternó, sis ulls de bou i les tres portes. El llanternó, com un cimbori, serà construït a la teulada i a l'indret de l'altar major, que es convertirà així en la part més il·luminada del temple. La porta principal i les dues laterals a través d'uns vitralls donaran llum a la nau que, per la part superior, també en rebrà a través dels ulls de bou que s'obriran. Així, s'obtindrà una lluminositat natural, suficient i equilibrada.

El prevere Josep Font ressalta la consideració que mereixeran les opinions dels fidels i tot està també en relació amb els donatius dels devots i les subvencions públiques. «*Volem un santuari més lluminós i més alegre*», ha manifestat Josep Font, i «*volem posar més a la vista les petjades dels nostres avantpassats*».

MENORCA

J. BOSCO FANER, corresposnal

Mentre anam fent camí per la vida...

1. Càritas organitza, impulsa, acompanya... el clam dels pobres

– El col·lectiu dels immigrants arribats a Menorca de països com el Marroc, Filipines, Egipte... s'ha vist afavorit amb el programa d'ajuda iniciat per Càritas. El projecte té un pressupost de 1.300.000 ptes. El principal problema que viuen aquests germans arribats a la nostra roqueta és aconseguir la legalització de la seva situació, el permís de residència i la carta de treball. Segons el gerent de Càritas Menorca, el Toni Carreres, s'han arribat a la xifra d'un 95% els que, acudint a les oficines de Càritas, han obtingut la regularització de la situació que desitjaven. I açò és un dels percentatges més alts de tot l'Estat espanyol.

Els marroquins –uns 120– és un dels col·lectius més nombrosos. Resideixen a Maó, Alaior i Mercadal. Treballen bàsicament en el sector agrícola i de la construcció i solen viure agrupats. La majoria són homes que han vingut sols i el que esperen és poder traslladar a Menorca la seva família. Aquest serà un dels objectius bàsics del programa d'Ajuda de Càritas: reagrupar famílies i aconseguir la seva integració a la societat menorquina. La majoria de les dones vingudes de Filipines es dediquen al treball domèstic.

– La Fundació Mestral de Càritas realitzarà reciclatge de paper i vidre a un terreny del municipi de Maó. Aquesta

fundació pretén oferir ocupació i possibilitats de reinserció social a persones amb problemes. Els beneficis d'aquesta activitat li permetran autofinançar les seves accions socials.

– La pobresa també existeix a Menorca. Avui, 197 famílies menorquines viuen en condicions de precarietat i la seva subsistència depèn en bona mesura de les ajudes que reben de Càritas Interparroquial. La majoria de persones que integren aquest col·lectiu compten amb una situació laboral inestable. Un 48% pateixen l'atur i un 24% són pensionistes. Dels que fan feina, un 21% en fan per compte d'altres, un 2% per compte propi i en un 5% dels casos treballa tan sols la dona. Un 32% de les persones afectades presenten disfuncions que en un 3% són greus.

L'equip diocesà de Càritas constata que en la majoria de les famílies hi conflueixen molts problemes a la vegada, perquè unes situacions marginals en porten unes altres. És com si existís una roda de pobresa.

El nivell educatiu de les persones que atén Càritas és baix: un 44% són analfabets i un altre 44% sols tenen estudis elementals. Càritas ha destinat a aquest col·lectiu més de sis milions de pessetes.

– Càritas també té cura de 160 persones que no formen nucli familiar i que viuen soles. Un total de 78 voluntaris realitzen l'atenció social domiciliària a aquestes persones.

L'equip diocesà responsable d'aquest estudi accentua que, a Menorca, hi falta una cobertura social capaç de donar resposta a les situacions socials que provoquen les borses de pobresa.

Càritas fa bona feina a Menorca. Organitza, impulsa, acompanya, corregeix, ajuda... I açò, s'ha de destacar i posar a primera pàgina.

2. S'ha iniciat un nou curs al Seminari diocesà

El passat mes d'octubre començà, al seminari Diocesà, el curs 1994-95. Dos joves, en Carles de Ferreries i en Lluís de Ciutadella, iniciaren els estudis. En total són sis joves, els qui formen la comunitat del Seminari.

Es va convidar a tots els catequistes a participar a l'Eucaristia que tingué lloc el dia 12 d'octubre a la Catedral i a l'acte acadèmic posterior que obriria oficialment el nou curs del Seminari Diocesà.

El professor d'Història Germà Coll Mesquida pronuncià la lliçó inaugural titulada: «*La clau de volta: notes breus a l'espiscopologi menorquí del segle XIX*». Des de la perspectiva d'«historiador vocacional», en Germà Coll féu una lectura crítica de l'«Episcopologio de la Santa Iglesia de Menorca», obra de l'ardiaca de la Catedral Sabastià Vives (1903).

Dels 10 bisbes que va tenir Menorca al segle XIX, cinc pertanyien a l'àrea cultural catalana (Vila, Creus, Mercader, Comes, Jaume) i els altres cinc a l'àrea castellana (Juano, Ceruelo, Díaz, Merino, Roda i Castellote). Quin paper van tenir els bisbes forasters en el procés de castellanització de l'illa? Fins a quin punt els catalans es van sentir vinculats al recobriment de l'esperit de la terra o als fets o figures que el marcaven?

Hi ha poques dades referents a la segona qüestió. Només petits indicis que

mostren una relació del bisbe Mercader amb el poeta Jacint Verdaguer, i del bisbe Comes amb la consagració del monestir de Ripoll. Mercader, l'any 1887, recordà el sisè centenari de la conquesta de Menorca per Alfons III fent esment de les armes catalanes i aragoneses i de la recuperació de l'autonomia per part dels menorquins.

Després de destacar que el bisbe Juano es preocupà per la formació dels futurs preveres i dels mateixos capellans ja ordenats, i que el bisbe Castellote s'interessà per la qüestió social, dirigí unes paraules finals als seminaristes reconeixent que les idees socials dels homes d'Església han evolucionat: «*...ha passat quasi un segle de la carta pastoral del bisbe Castellote. L'Esperit bufa quan, com i allà on vol sorgir, quan li ve de gust: homes com Hedler, Càmara, Casaldàliga, Romero i tants d'altres que veuen les coses d'una altra manera i parlen un altre llenguatge. Fins i tot en l'encíclica d'un papa tan enigmàtic, polèmic i contrastat com Joan Pau II –em refresc naturalment a la Sollicitudo rei socialis– fins a onze vegades, s'insisteix en la idea que els béns i els serveis d'aquest món són destinats a tots.*»

3. S'ha donat a conèixer un projecte que afecta el Toro.

El bisbe Francesc Xavier informà el Consell Pastoral del projecte que el Consell Insular de Menorca ha elaborat per a la muntanya del Toro tot indicant que, després de la reunió monogràfica celebrada ja per la Comissió diocesana del Patrimoni per estudiar aquest tema, ha convocat els Consells d'Economia i del Presbiteri per continuar analitzant la proposta.

Sobre aquest projecte, del qual vaig informar en la meva crònica passada, han sortit diversos comentaris al Full Dominical i al Diari Menorca. Tots els comentaris expressen, cadascú segons el tarannà personal de cadascú, la seva disconformitat:

– En **Joan Mercadal** reivindica el Toro com a casa de pregària. I amb un estil encisiu es demana: «*El Toro, casa de pregària o cova de lladres?*».

– En **Miquel Mus**, més serenament, es formula aquestes preguntes: «*És possible viure en una societat d'homes lliures on el mercat no sigui tant, és a dir, on les administracions públiques orientin, controlin i limitin, en un estira i afluixa, les forces del capital, i les ganes de fer negoci no haurien d'aturar-se –o ser aturades!– per respecte al sentit, valor i singularitat del santuari dels menorquins? No entenem que hi ha coses que s'han de protegir? No podem deixar el Toro en pau, com a lloc de pregària, com a model de santuari auster, sobri, senzill, planer, silenciós, quiet, tranquil, i per tant lliure de noves construccions i usos comercials que sens dubte potencien una segura aglomeració? Els criteris comercials s'escampen. Avancen. Són un perill. Ja són aquí! No voldria que arribessin a dalt del Toro*».

– En **Josep Manguan**, recordant el bisbe Miquel Moncadas, ens ha dit: «*El bisbe Miquel, en l'exhortació pastoral sobre el Toro, es feia eco de la necessitat d'acondiar uns espais per a tota casta d'activitats eclesials de reflexió i pregària. El bisbe Miquel desitjava que la diòcesi de Menorca continués essent una comunitat marcada per la devoció a la Mare de Déu. El Toro contribuiria a mantenir el distintiu marià del creient. Una pregunta que ell plantejà encara manté una inquietant actualitat: «Arri-*

barà a ser, el Toro, un lloc de pau i de convivència humana per a tots, un centre de reflexió cristiana i de pregària evangèlica per als creients, una llar càlida per expressar i celebrar junts el goig de la festa perenne dels que viuen les benaurances, i un espai acollidor on tots els menorquins i no menorquins puguin trobar-se amb ells mateixos, amb la natura, amb la Verge, amb el Crist i amb Déu i, des d'aquesta fe, lliurant-se a tots el homes i més eficaçment comprometre's en la lluita per l'alliberament dels més pobres i oprimits? La qüestió roman dempeus».

4. Hem acomiadat Joan Josep Huguet, dencansa en pau!

El dia 23 d'octubre, moria a Barcelona el prevere Joan J. Huguet Ametller. El càncer li havia anat minvant la salut aquests darrers anys. Va néixer a Maó. La seva família era molt religiosa. Per rebre l'ordenació de prevere es preparà a la Casa de Santiago. S'ordenà el sis de febrer de 1977. Incardinat a Menorca, va ser vicari a les parròquies des Castell i Alaïor. Ara era rector del Seminari Diocesà i capellà de Bellver, membre del Consell de Presbiteri i del Capítol de la Catedral.

En Joan era àuster, devot, discret. Era molt bona persona. Els seus amics han dit d'ell: «Sempre decidit a ajudar la gent del seu voltant, i no ho feia per compassió, sinó per estimulació»; «Fou un sacerdot senzill molt estimat a la parròquia de Sta. Eulàlia»; «S'ha de reconèixer la seva tasca humanitària durant la seva breu però intensa vida pastoral»; «Descansi en pau l'exemplar prevere que, amb naturalitat i senzillesa, ha fet de la seva vida una ofrena a Déu i als germans».

GIRONA

JAUME REIXACH, corresposnal

Benvolguts amics, benvolgudes amigues: la meua crònica, explicant les coses que passen per Girona, us arribarà —suposo— flairosa de castanyes i panellets. Som al ple de la tardor, i ja us he dit altres vegades que és ara, quan Girona fa més goig. El vestit de tardor és el que més li escau a la nostra Girona, humida i grisa, però flanquejada per la Devesa i la Vall de sant Daniel que ara són com dos retaules d'or.

Les meves ratlles, d'altra banda, també han de fer flaire de començament de curs. No podria ser d'altra manera. L'olla s'ha posat altre cop a bullir i jo voldria fer-vos-en sentir el *xup-xup...*

Aranguren

«*Ja no sé si creure'm tanta corrupció...*», va dir al seu pas per Girona el filòsof Aranguren. Com en anteriors ocasions, va dirigir una conferència-col·loqui a la Casa de la Cultura, tancant el cicle *L'ètica va al mercat*, que va durar una setmana. I com que aquest home no té pèls a la llengua i sempre diu coses interessants, us les faig arribar.

«*La irritació que produeix la corrupció generalitzada —de la qual no està exclosa la premsa— fa pensar que està creixent la consciència que cal recuperar el sentit ètic de la vida. Jo tinc molta confiança en la joventut. No tanta en la d'aquesta generació anomenada X, sinó en la següent, la Y, diguem-ho així...*»

Sobre el capitalisme, tan en voga, puntualitzà el següent: «*El capitalisme té*

alguna cosa de molt perillosa. Contràriament al marxisme, pel que fa a la seva formulació teòrica, el capitalisme genera unes relacions humanes al marge de l'ètica.»

També opinà, entre altres coses, sobre els intel·lectuals d'avui. I no es mossegà la llengua: «*Fa temps que els intel·lectuals han deixat de ser emprenedors. Cada vegada ho són menys. A vegades, crec que el tarannà empenedor va acabar-se en el temps de l'existencialisme. A més, costa que els intel·lectuals imaginin; els costa de crear nous valors.*»

Ja veieu que resulta refrescant escoltar aquest home. Un home, Aranguren, que encara que sempre estigui de *pas* a Girona, les coses que hi diu solen ser de *pes*, i perdoneu el joc de paraules...

Valverde

L'atzar va voler que coincidissin a Girona dos vells lluitadors, dos cristians singulars: Aranguren i Josep Maria Valverde. La incansable periodista Imma Merino remarcava aquesta coincidència a la seva crònica del *Punt Diari*: «*Valverde —ens recordava— va solidaritzar-se amb Aranguren quan aquest va ser expulsat de la seva càtedra de Madrid, juntament amb els professors Garcia Calvo i Tierno Galván, a l'època franquista.*»

El propi Aranguren va tenir unes paraules d'afecte cap el seu amic de tota la vida. Va recordar que, de fet, Valverde va ser l'únic professor universitari que va prendre posició públicament davant la manifesta injustícia del règim. Va renunciar a la seva càtedra a la Universitat de Barcelona. «*Recordo —va dir Aranguren— que va enviar-me un collage en el qual apareixia amb un vestit acadèmic i*

se'l veia escrivint a la pissarra "no hi pot haver estètica sense ètica, ergo apaga y vàmonos..." L'endemà, en saber que renunciava a la seva càtedra d'estètica de l'art, vaig comprendre millor el significat del collage. És curiós, Valverde i jo vam obtenir la càtedra el mateix dia, tot i que ell és més jove. De fet, jo la vaig aconseguir perquè el franquisme va cometre l'error de nomenar ministre d'Educació Joaquín Ruiz Giménez, que era un representant del que anomeno falangisme liberal. Aquest forat en el règim va permetre que Pedro Laín Entralgo em comentés que em presentés a unes oposicions per a la càtedra d'ètica, vacant des de la mort de García Morente.»

M'ha semblat que aquestes dades podien ser d'interès. Tant Aranguren com Valverde són persones de talla i no en queden gaires. Pel que fa a la conferència de Valverde, va tenir lloc al Centre La Mercè i va dissertar sobre la poesia de Bècquer. Però hi ha qui diu que el va veure arribar portant una pancarta, de bracet amb la seva esposa. Algú endevina què s'hi llegia, a la pancarta? S'hi llegia «el 0, 7, ja...»

Busquets

El Centre Cristià dels Universitaris (CCU) obrí novament les seves portes als estudiants. A la jornada d'inauguració dels curs hi participaren una quarantena de joves. Mn. Joan Busquets, nou degà de la Facultat de Teologia de Catalunya, va ser l'encarregat d'encetar el curs amb una conferència que va tractar sobre *Els cristians en diàleg amb les altres religions i cultures*. Mn. Joan, que procedeix del món universitari, va animar els assistents a no tenir por d'anunciar Jesucrist. Cal anunciar-lo explícitament i sempre, sense excloure els qui professen altres religions, com l'Islam.

Faig punt i a part, per fer-vos saber que paral·lelament, a la mateixa hora que el CCU obria el curs, el Centre cultural La Mercè, que depèn de l'Ajuntament, inaugurava un seminari sobre *La dona en el context de l'Islam actual*. Simple coincidència, si es vol, però també un signe dels nostres temps...

Torno al CCU. Acabada la conferència de Joan Busquets, el bisbe Jaume va presidir una celebració de la Paraula. Tot seguit, el *piscolabis* de rigor, que fa que tothom es conegui. Es tancava així el cicle d'obertura del curs al CCU, en el qual han intervingut ja, en qualitat de ponents, l'alcalde Joaquim Nadal, i el secretari general de Joventut de la Generalitat, Josep Coll.

Enguany, el CCU ofereix tallers de guitarra i de cuina, i també, és clar, la possibilitat de participar en grups de reflexió i pregària o en grups de voluntariat.

I com que sé que us agraden els llibres tant o més que a mi, us faig saber que ja és a la venda el segon volum de Joan Busquets sobre *La Catalunya del barroc, vista des de Girona*, que ha estat editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

MIJAC

Estem entrant, segons diuen, a l'època de la televisió *interactiva*. D'ella va parlar a Girona el catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona Emili Prado, especialista en el tema de les comunicacions. Les possibilitats que ofereix la televisió interactiva són —es veu— inesgotables, infinites, igual que la informàtica, un altre món infrautilitzat, però amplíssim. La televisió interactiva està

cridada a desplaçar, si us plau per força, la televisió estatal. Els estats-nació, segons explicà Prado, han estat l'estructura política més característica de la societat industrial. Els estats-nació mimen les televisions pròpies, les quals constitueixen el seu principal aparell ideològic. Però el poder d'aquest aparell minvarà a mesura que s'imposi la televisió interactiva i es liberalitzi tot el sistema de telecomunicació. Els nous sistemes deixaran obsoletes les fronteres, segons diuen, vaja...

I us preguntareu, sorpresos, per què dic totes aquestes coses sense venir a tomb, essent així que aquest apartat té com a capçal el MIJAC. Ho explicaré.

Vaig anar a la reunió de consiliaris del MIJAC. No hi érem tots, però els que hi érem vàrem aportar el nostre testimoni. El testimoni d'una feina que no pot ser més rudimentària: animar els infants, educar-los en la fe, tot ajudant-los a ser ells mateixos. I mira per on, mentre escoltava els companys, em venien a la memòria les paraules del catedràtic Emili Prado. El contrast no podia ser més gran. En un món que camina cap a la televisió interactiva i que explica les meravelles dels ordinadors, nosaltres representàvem la pobresa de mitjans. Representàvem la cartolina, el fang i la pastelina. Però tot això amb una gran dosi d'il·lusió. De manera que ningú no es lamentava de no tenir a mà cap altre mitjà que no fossin aquestes ganes de servir els nois i noies que truquen a la nostra porta.

I vaig pensar que on hi hagi un bon animador cristià, una persona que estimi de debò l'infant, la tècnica hi té poc a dir. Valgui, doncs, la meua *parrafada* inicial com un homenatge als animadors, animadores, catequistes, que no disposen d'altres eines que la seva bona fe.

Immigrats

Us suposo assabentats que un gambià es va fer milionari amb una simple aposta de la loteria primitiva. Tots els diaris en varen parlar. I l'home, segons sembla, estava *acollonit* (i perdoneu la franquesa). I bé: a mi m'agradaria que els immigrants passessin a primera pàgina per altres motius menys anecdòtics. Per exemple, pel treball d'integració realitzat. Aquesta *primitiva* sí que seria útil! Els enriquiria tots i no un de sol...

Per debatre el tractament que els mitjans de comunicació donen als immigrants, han estat a Girona Lluís Racionero, escriptor, Nicolás Lorite, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Antoni Franco, director de *El Periódico*. Vingueren a Girona convidats pel Col·legi de Periodistes i pel Govern civil. És la primera vegada que es donen la mà per fer una actuació conjunta, i ho remarco perquè crec que també és un signe dels temps...

El fet que s'hagi escollit el tema de la immigració i la seva imatge (o sigui, el tractament concret als mitjans informatius) no és casual. Les comarques gironines s'estan convertint en un punt de referència obligat per a tots els estudiosos del tema de la immigració. Aquí, s'hi fan sovint seminaris especialitzats i el tema és sempre roent, atès el nombre d'immigrants que resideixen a les nostres comarques. Segons el Govern civil, a les comarques gironines hi viuen actualment 10.278 estrangers de països no comunitaris, i una xifra semblant d'estrangers de països europeus. Això suposa el 2 per cent del total de la població gironina.

Les jornades que comentava foren obertes a tothom. No sé si per manca de ressò, per manca de temps, o per manca

de sensibilitat (o per les tres coses juntes) no vaig veure gent del nostre ram, i això que el tema ens afecta molt de prop. Molta de la nostra gent –capellans i seglars– treballen a favor dels immigrants, però em sembla que no hauríem de donar l'esquena a tota l'altra gent que també hi treballa, ni que sigui des de plataformes laïques.

En aquest tema, com en tants d'altres, la unió fa la força. Hi ha activitats merament socials que són molt cristianes i activitats cristianes, nostres, que haurien de ser més socials i obertes.

PAIDEIA

El Grup Públic Projectes (GPP) endegà a Salt una de les seves exposicions didàctiques, en la línia de denúncia que sembla ser la que darrerament han adoptat els seus principals protagonistes, Quim Serrano i Antoni Selvaggi. La mostra, amb el nom de PAIDEIA, posà damunt la taula el tema de la violència a la carta, o la violència als mitjans de comunicació. Un tema sobre el que s'acaba de pronunciar l'episcopat espanyol amb el document que parla sobre *la tirania de la televisió*.

«Els nens –comenta Selvaggi– eren protegits de l'horror del dolor que la vida ens administra. A la societat d'avui, la cosa ja no va així. La televisió, la ràdio i el cinema no guarden secrets. Si no hi ha secrets, no hi ha innocència, la idea d'infantesa no té sentit.»

Els tècnics en dades sociològiques calculen que, en acabar l'escola primària, els nens ja han vist a la televisió una mitjana de 8.000 assassinats i 100.000 actes de violència. Els dissabtes al matí, aquesta quantitat augmenta fins a una

mitjana de 32 actes violents cada hora. I és clar: els creadors de la mostra PAIDEIA es pregunten: «*Si la nostra cultura no diferencia un nen i un adult, per què ens sorprèn que un nen mati com un adult?*» Aquest missatge es troba escrit per terra en una de les sales de la mostra. Una mostra que dóna una visió força apocalíptica de la cultura actual dirigida als infants.

Anteriorment, aquest mateix grup va presentar a Girona una altra mostra també de denúncia, en aquest cas contra la xenofòbia. El títol era *Xenos* (estranger), i posteriorment posaren el dit a la nafra de la marginació social (en una mostra que es deia *Pauperisme*).

Acabo

No sé ben bé, amics i amigues, quan llegireu aquestes ratlles meves. Les he començades amb olor de castanyes torrades i possiblement vosaltres les rebreu tot menjant els torrons... Bon profit, bon Nadal, i una forta abraçada.

TORTOSA

JOAN A. MARTÍNEZ GARCÍA,
corresponsal

Noces d'argent purpures

Tortosa volia celebrar les noces episcopals de qui va ser el seu bisbe durant més de vint anys, Ricard Maria Carles i Gordó. Fa temps, se'l va invitar a donar una conferència sobre *L'espiritualitat del prevere* i així poder celebrar amb el

presbiteri diocesà l'aniversari de la seva consagració episcopal on precisament va ser efectuada: al bisbat de Tortosa.

La data fixada va ser el dilluns 7 de novembre, quan al Seminari diocesà se celebra la festa del Reservat, diada que Mossèn Sol, fundador dels sacerdots operaris diocesans (popularment anomenats *josepets*) havia instaurat quan va fundar el Col·legi de Sant Josep, on va estar el Seminari, i que després ha continuat el nou Seminari diocesà.

Poc es pensava que el bisbe *Don Ricardo* arribaria a donar la conferència essent Cardenal de l'Església. La festa va prendre proporcions insospitades. La premsa, i molts fidels de Tortosa, assabentats de l'arribada de *Don Ricardo*, van pujar al Seminari, si més no per veure'l arribar. La conferència va començar amb retard perquè el senyor Cardenal, lògicament, havia de complimentar tanta gent.

L'actual bisbe de Tortosa, Lluís Martínez i Sistach, va fer la presentació del cardenal conferenciant, que es veia emocionat recurrent amb la mirada cares conegudes i familiarment estimades.

La conferència va ser atentament escoltada per quasi el cent per cent del clergat diocesà, que posteriorment va assistir a la concelebració de la Missa i al posterior acte de la processó eucarística i benedicció amb el Santíssim, al pati central de l'edifici del Seminari, com és costum cada any en la festa del Reservat. En l'homília, fora ja de la seriositat d'una conferència, el cardenal és on va sanglotar d'emoció i és on va sentir el caliu d'un presbiteri que el va recolzar com a bisbe en els seus llargs anys de govern de la diòcesi de Tortosa.

Podem dir que el cardenal Ricard Maria Carles es va sentir com a casa

seva, a Tortosa, i que Tortosa es va sentir satisfeta que el *seu* bisbe fos l'únic cardenal de la península ibèrica nomenat en l'últim Consistori.

Un dinar de germanor va ser la cloenda de la diada del Reservat. El nou cardenal va agrair l'acolliment a tots els membres del presbiteri diocesà i als seminaristes, al temps que agraià al Sant Pare la confiança que li havia mostrat en aquest nomenament.

Reunió de joves hospitalaris

Dos-cents setanta-tres joves de les Hospitalitats de Lourdes, representants de 13 diòcesis espanyoles, es reuniren a Tortosa, al Seminari, durant tres dies.

El tema obligat de la Trobada era enguany el de la família i per això el bisbe Lluís va prendre com a tema de la seva conferència *La família com a àmbit de formació de la persona humana*. Els joves, per grups, van estudiar el tema proposat i van fer pregària. Com a acte de cloenda, van tenir una Eucaristia presidida pel senyor bisbe.

El dinamisme de l'edifici del Seminari, ple de joves que pensen a servir i ajudar els malalts, donava un aire vitalista i renovellador, en contrast amb les habituals reunions de gent gran. Aquesta era la XIII reunió anual de joves hospitalaris, i del bisbat de Tortosa van assistir-hi 35 joves que, de manera activa, participen i col·laboren cada any en la peregrinació a Lourdes

Professa una jove guineana

Per les festes del patró d'Ulldecona, Sant Lluç, desfilava entre les pubilles,

ara fa dos anys, una jove guineana: Marta Mofuman Edu Nchama. Una jove que el poble acompanyaria fins al convent de les Agustines contemplatives. Allà va ser rebuda per la comunitat. I ara, durant les festes quinquennals, ha estat el senyor bisbe qui ha rebut la promesa de la primera professió solemne de la nova religiosa, en una cerimònia en que el blanc de la toca de novícia contrastava amb la pell intensament negra de la professa. I no serà ella sola: una altra jove guineana s'està preparant per entrar a la comunitat, i tampoc és l'únic cas al nostre bisbat: en alguns convents de clausura hi entren persones del tercer món. És una novetat i pot ser un camí de renovellament i de dinamisme de les comunitats contemplatives, on totes les religioses tenen ja una edat més que madura. Encara que pot ser, també, un risc d'integració de cultures que no es puguin assimilar fàcilment. De moment, els convents viuen de vocacions importades...El temps ho dirà...

L'Institut de Teologia, endavant

Amb la inauguració de curs el dia 11 d'octubre, l'Institut de Teologia comença el segon any de funcionament. La majoria dels que van començar l'any passat continuen en el segon curs i han entrat 35 alumnes nous al primer curs del cicle.

A la sala d'actes del Seminari diocesà, es va fer l'acte d'inauguració amb la lectura de la memòria acadèmica del curs 93-94, llegida pel director de l'entitat, el professor Josep Lluís Arin i Roig. La lliçó inaugural va estar a càrrec del nou rector del Seminari i professor de l'Institut, Domingo Escuder i Giner, sobre el tema *La postmodernitat com a interrogant filosòfic i teològic que avui ens afecta*, tema del qual Mn. Escuder és especialista. El senyor bisbe va fer un parlament final agraint l'esforç del professo-

rat en portar a terme una de les obres més importants que el bisbat de Tortosa ha fet en els darrers anys.

Mn. Josep Maria Tomàs Prats i Mn. Pasqual Centelles han entrat com a nous professors del claustre de l'Institut, un d'ecclesiologia i l'altre de litúrgia. Les classes continuen sent dimarts i dijous, de 8 a 11 del vespre als soterranis del Seminari, fins que es trobi un lloc més adequat.

Una ampostina, delegada de Mans Unides

Els càrrecs diocesans sempre solen ser de laics que viuen a la ciutat episcopal, però aquesta vegada no ha estat així: Maria Lluïsa Porres Forner és una dona que té la família a Amposta i cada dia es desplaça a Tortosa per atendre les oficines que la Campanya de *Mans Unides contra la fam* té als baixos del Palau episcopal.

Maria Lluïsa ha succeït Anna Maria Panisello Almo, que la presidit la Institució durant quatre anys.

Mans Unides té un funcionament totalment en mans de laics i encara que té de consiliari Mn. Juanjo Rovira Climent, l'equip, format per un grapat de dones responsables i que estimen la causa, fa funcionar la Campanya cada any amb més èxit.

El diumenge 13 d'octubre van fer la seva assemblea anual, amb assistència d'una cinquantena de delegats i delegades parroquials de tot el bisbat. Després de la presentació de la nova delegada, Maria Gas de Cid, una veterinària de Tortosa que passa les seves vacances a Ruanda ajudant, va passar un reportatge

de diapositives sobre el drama nutricional dels refugiats. Posteriorment, qui signa aquesta crònica va oferir una conferència sobre *El món, la casa de tots*, insistint en les implicacions ecològiques de la missió alliberadora dels cristians en el món. Amb la celebració de l'Eucaristia i un dinar de germanor va acabar l'assemblea.

SOLSONA

PEP VILA, corresponsal

Quin temps fa

Si a la darrera crònica feia una referència al foc, perquè ens va deixar zones del bisbat en situacions de tragèdia, com per exemple Santa Maria de la Guàrdia o Gargallà, avui començaré fent una petita referència als aiguats. Es pot afirmar que els aiguats varen ser desmesurats, però fora d'alguna zona del Solsonès no van arribar a la qualificació de desastre... Això vol dir que de mica en mica ens anem refent de l'ensurt de la tardor.

Conversa setmanal

Amb aquella constància del gota a gota, el senyor bisbe cada setmana ens omple una plana del Full diocesà. Com que, segons diu Mn. Ballarin, és un bisbe del *tronxo*, tot sovint fa referències a les arrels. I quan tracta de les nostres arrels, sempre hi ha algú que li busca les pessiolles.

En aquest sentit fou excel·lent la resposta que va donar a una carta dirigida al

Director d'una revista setmanal de Barcelona, en la qual es donava un clar refús a «*aquells membres o sectors de l'Església que aprofiten la seva condició i posició orientadora, per dirigir-la primordialment a "catalanitzar" els qui no ho són, amb més entusiasme que "evangelitzar" en la llengua que sigui...*» La resposta del bisbe en la xerrada setmanal del Full diocesà del dia 9 d'octubre, juntament amb molts arguments i paraules i frases assenyades, deia: «*l'Església que pelegrina a Catalunya no ha de tenir cap por ni cap vergonya de manifestar-se catalana. La universalitat de l'Església, la seva vena missionera, de cap de les maneres consisteix en uniformar cultures i assimilar-les en una sola, sinó en portar el missatge de Jesús a les cultures perquè aquestes siguin evangelitzades en la llengua que els és pròpia...*»

400 anys de Solsona

Si a l'any 1993, fèiem les celebracions dels 400 anys del bisbat, aquest any Solsona ha celebrat els 400 anys de la ciutat.

El Consistori de la ciutat s'ha esforçat a programar un reguitzell d'actes per a totes les facetes amb què es podia refermar el record. Com a exemple, i d'una gran acceptació popular, fou la trobada a Solsona de totes aquelles persones que tenen com a cognom Solsona.

Solsona, però, té molt clar que de la seva glòria i esplendor, en deu una bona part a l'empenta que li han donat les institucions de l'Església: el mateix bisbat, el Seminari, les Congregacions religioses, etc. En aquest sentit, cal assenyalar els homenatges que s'han fet a algunes d'elles. En mencionarem un de molt especial: l'homenatge a les Vedrunes de l'Hospital.

L'Hospital de Solsona pot gloriar-se de ser el lloc de la primera fundació de Santa Joaquina de Vedruna després de les dues temptatives frustrades a Manresa i a Tàrraga. També la casa de Solsona va ser una de les quatre columnes, juntament amb les comunitats de Vic, Barcelona i Cardona, que van aguantar la Congregació de les Germanes Carmelites de la Caritat (o Vedrunes) en temps *d'inevitable ruïna, quan la Fundadora emigrà desterrada a França i l'ambient a l'Espanya del segle XIX era contrari a la vida religiosa*. Solsona es pot gloriar també perquè les Germanes han estat sempre presents a la ciutat durant 165 anys, d'una manera ininterrompuda tant en temps de pau com en temps de guerra.

En l'homenatge, l'alcalde va parlar de la labor humil, callada i abnegada, però sobretot àrdua, continuada i plena d'amor, que les Germanes han desenvolupat a l'Hospital. El senyor bisbe va destacar les tres fidelitats: a Déu, a l'Església i a Solsona.

Formació permanent

El 7 de novembre, els preveres de Solsona vàrem anar a la Trobada de formació permanent que tenia com a tema *Què en pensa el laic de l'Església i del Concili Provincial*. El conferenciant fou Salvador Cardús, professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Sembla que el laic es troba una mica desorientat i opta per ignorar les propostes de l'Església. Per altra banda, s'observa que proliferen grups molt tancats en ells mateixos i que reaccionen amb certa violència quan no es coincideix amb la seva idea. Si més no, aquesta és la meua interpretació del contingut de la conferència.

I acabo la crònica. En aquests moments, les petites o grans màquines d'activitats parroquials i arxiprestals ja treballen per fer avançar els projectes marcats en començar el curs. Esperem que l'hivern no sigui ni massa llarg ni massa dur, i aviat puguem fruit de la primavera...

MEMÒRIA DEL CEP 93-94

1. Canvi de director del Centre

El curs 1993-1994, que significava tant per al Centre d'Estudis Pastorals com per a la revista *Quaderns* la commemoració dels 25 anys d'existència, s'iniciava amb la perspectiva d'un canvi en la direcció, ja que Mn. Joan Batlles, que ocupava el càrrec des de la seva fundació, havia manifestat en diverses ocasions al Consell de direcció i al seu president el desig del seu relleu.

A la reunió del Consell de direcció del dia 5 de novembre de 1993, l'arquebisbe Ramon Torrella proposà als consellers el nom de Mn. Francesc Pardo com a nou director del Centre, nomenament que comptava amb el vist i plau de tots els bisbes de la Conferència Tarraconense. Després d'un diàleg per mesurar els pros i els contres de la intervenció dels bisbes proposant el candidat, es procedí a la votació i finalment a l'acceptació del candidat. Cal fer constar, però, que el fet de la intervenció episcopal provocà una certa sorpresa en alguns membres del Consell de direcció i fou l'ocasió per plantejar-se la necessitat d'aclarir alguns articles dels Estatuts del Centre. De fet era la primera vegada, des de la seva fundació, que es nomenava un nou director i era previsible

un cert desconcert sobre el procediment a seguir.

Mn. Josep Maria Totosaus, secretari del Centre, presentà la seva dimissió irrevocable a l'arquebisbe Torrella i aquest l'acceptà amb totes les conseqüències, rellevant-lo també de la direcció de *Quaderns*.

Des d'aquí, i més enllà de la valoració i l'opinió que a cadascú li puguin merèixer els esdeveniments esmentats, cal deixar constància d'un sincer agraïment envers Mn. Joan Batlles, com a director, i envers Mn. Josep Maria Totosaus, com a secretari, per tot el treball i l'esforç que van esmerçar pel Centre d'Estudis Pastorals durant vint-i-cinc anys. Com també és el moment d'agrair un cop més la dedicació dels membres del comitè executiu, Mn. Salvador Bardulet, de la diòcesi de Vic i Mn. Jesús Huguet, de la diòcesi de Solsona, que després de treballar molts anys, demanaren també el seu relleu.

El nou director Mn. Francesc Pardo va prendre possessió del càrrec en una reunió extraordinària del Consell de direcció realitzada el dia 16 de desembre de 1993. En el transcurs d'aquesta reunió l'arquebisbe-president, Mons. Torrella,

proposà que el nou director del Centre ho fos també de la revista *Quaderns de pastoral*. Els consellers presents no manifestaren cap objecció i s'acceptà la proposta. Mn. Francesc Pardo, per la seva part, proposà com a secretari de direcció i com a secretari del Centre en funcions Mn. Manel Simó, prevere de Barcelona i periodista, deixant per a més endavant el nomenament oficial. La proposta fou acceptada. Mn. Pardo, amb unes breus paraules adreçades als consellers, lamentà les tensions viscudes amb motiu del relleu de la direcció i subratllà que l'orientació del Centre i de la revista *Quaderns* és principalment missió de tot el Consell de direcció i que, per tant, esperava de tots els consellers una col·laboració sincera i crítica alhora, pel bé del Centre. El sentiment més compartit en acabar la reunió era el desig i el compromís de procurar que el CEP continuï donant respostes als nous reptes pastorals i adaptant-se a les necessitats i possibilitats de les persones interessades en la formació pastoral.

Davant les versions no sempre ajustades a la veritat i els molts rumors que els fets del relleu de la direcció del CEP i de *Quaderns* van aixecar en diferents persones i estaments, l'arquebisbe Ramon Torrella va oferir una nota explicativa oficial en el número 139 de la revista, en aquests termes:

«El Centre d'Estudis Pastorals va començar les seves activitats el 10 d'octubre de 1968. Erigit canònicament a l'arxidiòcesi de Barcelona, és regit per un Consell de direcció que està format per un delegat de cada una de les vuit diòcesis catalanes i per dos representants de la Unió de Religiosos de Catalunya. El president és un bisbe delegat de la Conferència Episcopal Tarra-

conense. Durant molts anys aquest càrrec ha recaigut en l'arquebisbe de Tarragona, el Dr. Pont i Gol, i el Dr. Torrella, els deu últims anys.

Durant els 25 anys de vida del Centre, n'han estat director i secretari Mn. Joan Batlles i Mn. Josep Totosaus, respectivament.

Fa temps que, per raó d'edat, Mn. Joan Batlles havia manifestat el desig de ser substituït en el càrrec de director. El Consell de direcció havia pensat alguns noms de candidats, però se'n presentà un de sol a la Conferència Episcopal Tarraconense, i el seu bisbe hi posà la negativa perquè el necessitava. Aleshores, el Dr. Ricard Maria Carles proposà Mn. Francesc Pardo, el qual obtingué el suport de tots els bisbes de la Tarraconense.

En la reunió del Consell de direcció del dia 5 de novembre de 1993, el Dr. Torrella proposà la candidatura de Mn. Pardo, el qual fou elegit. A primers de desembre, el Dr. Carles, arquebisbe de Barcelona, confirmava el nomenament de Mn. Francesc Pardo com a director del CEP, fundació autònoma de l'arxidiòcesi de Barcelona.

Mn. Totosaus, en carta del 9 de novembre, presentà al president del CEP, com una decisió irrevocable, la dimissió del seu càrrec de secretari.

El relleu de Mn. Batlles, després de 25 anys de director del CEP no suposa, per part dels bisbes de la Tarraconense, ni una mostra de desconfiança vers ell ni cap mena de desautorització del camí que ha seguit el Centre. Ben al contrari, el CEP ha desenvolupat una excel·lent tasca de formació i difusió pastorals a tot Catalunya.

En la reunió del Consell de direcció del proppassat 16 de desembre, el Dr. Torrella presentà el nou director del Centre i de la revista Quaderns de Pastoral, i remarcà que Mn. Pardo era prou conegut com a col·laborador, de molt de temps, en les tasques del CEP i amb suficient experiència pastoral. El Consell de direcció encarregà al nou director que dialogués amb els responsables de la Facultat de Teologia de Catalunya per tal de formular un projecte adient a fi que el CEP esdevingui un Institut Superior de Pastoral, tot i continuar amb les tasques que ha dut a terme fins ara.»
10 de gener de 1994. Signat: Ramon Torrella, arquebisbe de Tarragona, president del Consell de direcció del CEP.

2. Nou Comitè executiu i nou Consell de redacció de *Quaderns*

Els dos nous responsables del Centre, Mn. Francesc Pardo i Mn. Manel Simó, es reuniren, el mes de gener, amb els membres del Comitè executiu del Centre i del Consell de redacció de *Quaderns*, demanant-los la seva continuïtat i col·laboració. Però en ambdues reunions es constatà el malestar que el canvi de direcció havia provocat, i alguns membres presentaren la dimissió, uns per mostrar la seva disconformitat i altres per deixar el terreny lliure al nou equip. Altres –pocs– manifestaren el seu desig de continuar oferint el seu servei.

Es procedí, doncs, a constituir un Comitè executiu renovat i més ampli. I per facilitar el treball i la coordinació de les diferents activitats del Centre, es proposà que el mateix Comitè executiu –que organitza les activitats de formació– assumís també la tasca de Consell de redacció de *Quaderns*, coordinat per Mn. Manel Simó com a cap de redacció.

La tasca de reunir persones que volguessin formar part dels diferents òrgans del Centre no fou fàcil, per les circumstàncies ja ressenyades i per altres motius. I de fet, no ha estat encara del tot possible assolir la suficient representativitat de les vuit diòcesis.

Després de diferents consultes, negatives i acceptacions, la direcció i la gestió del Centre quedaren constituïdes pels següents òrgans i membres:

Consell de direcció: *Dr. Ramon Torrella*, president; *Mn. Francesc Pardo*, director del Centre; *Mn. Esteve Andreu* (diòcesi de Girona); *Mn. Salvador Bardulet* (diòcesi de Vic); *Mn. Josep Boix* (diòcesi de Barcelona); *Mn. Josep Gil* (diòcesi de Tarragona); *Mn. Josep Insa* (diòcesi de Tortosa); *Mn. Ramon Prat* (diòcesi de Lleida); *Mn. Josep Rota* (diòcesi de Solsona); *Mn. Ramon Sàrries* (diòcesi d'Urgell); *Mn. Manel Simó*, secretari de direcció del Centre; *Pare Josep Gendrau i Germana Lourdes Taberner*, de la Unió de Religiosos.

Comitè executiu del CEP i Consell de Redacció de *Quaderns de Pastoral*: *Mn. Francesc Pardo*, director del CEP i de *Quaderns*; *Mn. Manel Simó*, secretari del CEP i Cap de redacció de *Quaderns*; *Mn. Lluís Bonet i Armengol*, *Mn. Felip Cuadra*, *Mn. Francesc Mestre*, *Mn. Xavier Morlans*, *Mn. Josep Pausas*, *Pare Ignasi Ricart i Pare Genís Samper*, de la diòcesi de Barcelona; *Mn. Pere Fradera* (diòcesi de Vic); *Mn. Josep Taberner* (diòcesi de Girona) i *Mn. Cristòfol Zurita* (diòcesi de Tortosa).

Al llarg del curs, tots dos òrgans de direcció i gestió van efectuar les habituals reunions de treball. El Consell de direcció es va reunir un total de cinc vegades (novembre, desembre, febrer, abril

i juny), i en dues d'elles, a més de les tasques pròpies, va estudiar i va fer les corresponents aportacions sobre el IV tema del Concili tarraconense, *La comunió eclesial i la coordinació interdiocesana de les nostres esglésies*. El Consell executiu i Consell de redacció de *Quaderns* es reuneix mensualment.

3. Vers l'Institut Superior d'Estudis Pastoral

Tal com ha quedat abans reflectit, el nou director del CEP va rebre l'encàrrec, del Consell de direcció, de treballar des del Centre vers la creació d'un Institut Superior d'Estudis Pastoral vinculat a la Facultat de Teologia de Catalunya.

Diverses reunions mantingudes al llarg del curs entre el director del CEP, el degà de la Facultat i alguns professors, van fer possible l'elaboració d'un projecte d'Estatuts i d'un pla d'estudis. Una consulta a Roma, abans d'iniciar cap tràmit, va aclarir que ha de ser la Facultat l'entitat que ha de sol·licitar la constitució de l'Institut Superior. Les gestions continuen i és desig de tots que l'Institut sigui ben aviat una realitat palpable. El pensament del Consell de direcció del CEP és que es necessita, avui a Catalunya, aquest Institut per aprofundir en l'estudi i en la investigació de la missió pastoral de l'Església i també per poder aconseguir els graus acadèmics de llicenciatura i doctorat en aquesta parcel·la de la teologia. D'altra part, la constitució de l'Institut Superior no suposarà, ni molt menys, l'acabament de la tasca realitzada fins ara pel CEP, ja que aquest continuarà com a centre de formació, reflexió i reciclatge permanent, obert a tothom que ho desitgi.

4. Desenvolupament acadèmic del curs

El curs 1993-1994 ja havia estat programat pels anteriors responsables del CEP, i el nou equip es va limitar, amb alguns petits afegits, a desenvolupar amb plena normalitat les activitats previstes.

Heus aquí un petit balanç:

CURSOS:

a) Curs bàsic de pastoral: Va comptar només amb 16 alumnes. L'avaluació fou positiva, però amb la recaença d'haver esmerçat molts esforços per a una matriculació tan minsua.

b) Curs bàsic de pastoral a Mollerussa: De molt diferent que la de Barcelona cal qualificar la situació del curs bàsic de pastoral que es realitzà a Mollerussa, amb un total de 70 alumnes de les diòcesis de Lleida, Solsona, Tarragona i Urgell. El cicle complet consta de tres cursos i durant el '93-'94 es va fer el segon. Els nous responsables del CEP anaren en tres ocasions a Mollerussa per saludar els coordinadors i alumnes, per concloure el curs i per planificar aquest proper '94-'95 que posarà fi a la primera promoció completa.

c) Cursos sobre la Bíblia: Van seguir el curs de l'Antic Testament un total de 40 alumnes, i el curs del Nou Testament un total de 56 alumnes. Les avaluacions dels professors i continguts, amb alguna excepció, foren positives. El cicle complet d'aquests estudis bíblics suposa un total de quatre cursos, i els alumnes que assisteixin a tots quatre rebran un diploma de l'Associació Bíblica de Catalunya.

d) Sessions sobre Un Concili pastoral per a Catalunya: Un total de 38 alumnes es matricularen als 14 temes que comprenia aquest cicle, mentre que un to-

tal de 49 es van afegir en alguns temes només. Com sempre, uns temes i uns professors van interessar més que altres, però, en general, els assistents van trobar encertades unes reflexions que, amb motiu de la convocatòria del Concili català, pretenien veure quina és la nova situació pel que fa a la fe i a l'Església, quina ha de ser la presència evangelitzadora dels cristians i cristianes en aquesta nova societat catalana, i de què disposem, quins són els nostres efectius pastorals.

e) Sessions vespertines: Aquests cursets monogràfics sobre temes d'actualitat i interès van tenir una assistència molt irregular, lligada molt sovint als professors i/o als temes. El curset organitzat conjuntament amb el Col·lectiu de dones en l'església sobre *Dona i sexualitat*, va comptar amb 51 assistents. Mn. Ballarín, que parlà sobre *Creients i descreguts*, va batre el rècord de participació amb 126 alumnes. Antoni Bentué, sobre *Gratuitat i eficàcia*; el P. Hilari Ragner, sobre *Profetisme i vida cristiana*; i el P. Evangelista Vilanova, sobre *Una espiritualitat per al nostre temps, una espiritualitat de resistència*, van comptar, respectivament, amb 31, 24 i 32 alumnes.

Per completar aquestes sessions vespertines, el nou equip va planificar tres blocs més sobre els temes *Els relats de la Passió* (P. Ignasi Ricart, amb una assistència de 17 alumnes); *Reflexió sobre la pastoral de la marginació* (Romà Fortuny, amb 27 alumnes), i *Una Església acollidora en temps d'al·lèrgies* (Antoni Deulofeu, amb 13 alumnes).

5. Debats, departaments i altres activitats

A més a més dels cursos esmentats, el CEP desenvolupà durant el curs 1993-1994 una sèrie mensual de debats per a

preveres, diaques i religiosos, els matins dels tercers dilluns, en els quals s'oferiren aquests temes:

- La consciència moral (octubre)*
- El debat sobre la llengua: implicacions pastorals (novembre)*
- El fet religiós en la societat catalana actual (desembre)*
- La universalitat de la salvació segons el nou Catecisme (gener)*
- La unció, sacrament específic de la malaltia (març)*
- La comunicació en la pastoral (abril)*
- Plantejaments i reptes pastorals d'una Delegació de l'Apostolat dels laics (maig)*

D'altra part, els Departaments de Pastoral Rural i de Pastoral Urbana van seguir durant tot el curs llurs reunions mensuals. El Departament de Pastoral Rural va acabar el curs, com ja és habitual, amb unes Jornades a El Brull, els dies 13, 14 i 15 de juny, escollint com a tema de reflexió *El servei pastoral en els pobles: un repte per al Concili de la Tarraconense*. Hi participaren com a ponents Josep Alsina, pagès de Calldetes, Mn. Miquel Traserres, del bisbat de Vic, Mn. Francesc Mestre, rector de Piera, del bisbat de Barcelona, i Mn. Joan Pujol, del bisbat d'Urgell.

El CEP, finalment, fidel a la decisió d'obrir els locals a altres institucions, va comptar durant el curs '93-'94 amb la presència, tots els dilluns a la tarda, dels alumnes i professors dels cursos del Centre de vida religiosa i espiritualitat (CEVRE) de la Unió de Religiosos de Catalunya. Així mateix, la Fundació Vidal i Barraquer, la Delegació de Pastoral de la Salut i el Secretariat de l'Escola Cristiana, van fer servir les aules per a diverses activitats.

6. *Quaderns de pastoral* i altres publicacions

Des del número 140, el nou equip de responsables del CEP i el nou Consell de redacció assumiren la tasca de continuar la publicació *Quaderns de pastoral*, i cal esmentar alguns criteris que a poc a poc van configurant la línia a seguir. En primer lloc, es constata que *Quaderns* és, actualment, una publicació deficitària, amb pocs subscriptors, i necessita, per tant, una campanya de difusió més àmplia. Es pensa que la publicació ha de prestigiar-se pels seus propis col·laboradors i continguts, i aquests han de respondre a un ventall ampli d'opinions i pensaments, però sempre amb la corresponent signatura. Finalment, la publicació és oberta a treballs i col·laboracions que no siguin de casa nostra, encara que sempre traduïts al català.

El número 142-143, a més, va aparèixer amb alguns retocs de disseny. Progressivament s'aniran introduint millores i innovacions. La revista es distribueix ja en algunes llibreries de Barcelona i d'arreu de Catalunya.

Una de les idees ja encetades durant el curs '93-'94, va ser la remodelació i renovació del que serà, amb el temps, el Departament de publicacions del CEP. De moment, i a manera de prova, s'ha contactat, en bones condicions, amb una empresa de serveis que assumeix el tiratge i distribució de fullets, llibres, etc. que el Centre decideixi publicar. La primera experiència ha estat el llibret del monjo de Montserrat, P.Hilari Ragner, sobre *Profetisme i vida cristiana*, fruit d'un dels cursos impartits al CEP. Hi ha interès a publicar sobretot llibrets que siguin *eines de pastoral*.

7. La mort ens visità de prop

El curs 1993-1994 portà al CEP la notícia humanament dolorosa de la mort de la Margarita Mestre, una de les secretàries que es feia càrrec de la recepció de 7 a 9 del vespre i que treballava molt directament en la tramesa de la revista *Quaderns*. Sempre discreta i amb un somriure net, va ser una persona que durant els tres anys que treballà al Centre, es va fer estimar. Que reposi en pau, tal com la vàrem acomiadar el 26 d'abril a la parròquia de la Bonanova.

8. La sempre difícil economia

No és cap novetat indicar que el Centre d'Estudis Pastorals acaba tots els cursos amb estretores econòmiques. El '93-'94 no en va ser l'excepció. El volum global de despeses d'un curs se situa entre els 8 i els 9 milions de pessetes. D'on surten?

L'aportació més gran procedí, naturalment, de les matrícules dels cursos (3.600.00 pessetes); els bisbats de Catalunya, per la seva part, van aportar 1.190.000 pessetes; dues Fundacions de Barcelona, 492.000 pessetes, i el lloguer de locals, 350.000 pessetes. Tot plegat: 5.632.000 pessetes. D'on ha de venir el que manca? De les aportacions *benèvoles*. En aquest sentit, cal dir que el nou equip continuà demanant suport econòmic a les parròquies i comunitats de religiosos de la diòcesi de Barcelona, al final del curs, i que tant els particulars, com les parròquies i religiosos, van respondre amb gairebé un total d'un milió de pessetes. Finalment, va ser la Conferència episcopal tarraconense la que, amb l'aportació d'un altre milió, va ajudar a arrodonir un final de curs sense deutes. Aquest nou curs el comencem com sempre: esperant sortir-nos-en...

9. Donem comptes a la Conferència episcopal tarraconense...

Pràcticament tot el que fins aquí ha quedat exposat fou transmès, el propassat 11 de juliol, als tretze bisbes de les diòcesis catalanes reunits al Brull.

Mn. Francesc Pardo i Mn. Manel Simó explicaren com havien trobat el CEP, quina havia estat la seva tasca durant els 8 primers mesos de la seva responsabilitat i quins projectes presentaven per al curs 94-95.

En un ambient de molta cordialitat i interès per part de tots els bisbes, i després d'un enriquidor diàleg, la Conferència episcopal determinà l'ajuda econòmica ja esmentada, per tal de poder acabar el curs sense angoixes i començar de nou.

10. Perspectives per a un nou curs

El curs '94-'95 que ara comença va estar acuradament preparat durant els mesos de juny i juliol a fi i efecte que tothom pogués rebre la corresponent programació a començaments d'agost.

Dues, podríem dir, són les novetats més importants incorporades en el capí-

tol de cursos: un curs de 63 hores, els dimarts al matí, sobretot per a preveres, diaques i religiosos, sobre *La comunicació en l'acció pastoral*, i una reconversió de les sessions que fins ara es deien *Qüestions d'església en Eines de pastoral*, és a dir, una pretensió que la pastoral no sigui només *saber*, sinó *saber fer*; una sèrie de sessions de caire pràctic per ajudar a aquest *saber fer*.

S'ha de dir que l'aportació de professors i professores ha estat bastant fàcil i pràcticament ningú que ha estat requerit s'hi ha negat.

Sobre altres projectes i iniciatives que encara són en el calaix dels desitjos, ja tindrem ocasió d'anar-ne parlant al llarg del curs. El que és veritablement important, i ho volem dir en acabar aquesta memòria, és que si el Centre d'Estudis Pastorals va néixer, ara fa vint-i-sis anys, amb una gran vocació de servei a l'Església de Catalunya, mantingui sempre viva la seva identitat i sapiguem, entre tots, adaptar-lo dia a dia a la nostra realitat canviant, molt atents, sobretot en aquest curs '94-'95, al gran esdeveniment que pot ser per a tots nosaltres el Concili de l'Església catalana.

Barcelona, 5 d'octubre de 1994
M. S.

FE D'ERRADES:

Al número 142-143 de *Quaderns*, del mes de juliol de 1994, a l'article *Quaderns: una publicació de pastoral, catalana, interdiocesana i crítica (1969-1994)*, hi va haver algunes errades que volem matisar. A la plana 9, cinquè paràgraf, s'afirmava que Mn. Josep M. Totosaus havia estat el director de la revista des del febrer del 1977 fins al desembre del 1994 (número 139), quan es volia dir, òbviament, desembre del 1993. A la vegada s'afegia que en aquesta data havia presentat la seva dimissió. Cal precisar que Mn. Totosaus presentà la seva dimissió *irrevocable* com a secretari del Centre d'Estudis Pastorals. L'arquebisbe Ramon Torrella, president del Centre, li acceptà *a tots els efectes*, i posteriorment fou rellevat de la direcció de *Quaderns*. Finalment, l'esmentada revista número 139 portava ja el nom del nou director, Francesc Pardo, però com s'explicava en una nota a la plana 6, el número havia estat preparat íntegrament per l'antic director i el seu Consell de redacció.

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS DE LES DIÒCESIS CATALANES

CURS TALLER SOBRE L'HOMILIA

12 hores. 4 dimarts. Dies 10, 17, 24 i 31 de gener de 1995
De 10 a 13 hores.

Professors: *Xavier Morlans i Lluís Alfredo Díaz-Britos*,
del projecte David.

TEMES: Guió, llenguatge i expressió corporal. La comunicació no verbal. La implicació dels oients. Pràctiques personalitzades.

- **El CEP continua oferint les seves sessions**
Eines de pastoral i Aula oberta-sessions vespertines.
Volem destacar els propers cursos sobre:
- **Teologia del Laicat** - Professor: *Antoni Bentué* - Dies 19 i 26 de gener i 2, 9 i 16 de febrer. De 7 a 8'45 del vespre.
- **Pastoral i sacraments** - Professors: *Felip Cuadra i Lluís Bonet i Armengol*. Dies 9, 16, 23 i 30 de gener. De 7 a 8'45 del vespre.

**La formació permanent és una exigència inevitable
de la nostra dedicació pastoral**

CEP

centre d' estudis pastorals